

Inventaris van het archief van het Belgische Rode Kruis (Eerste Wereldoorlog)

1914-1922

BART CORNEL

MET DE MEDEWERKING VAN MICHAËL AMARA, FILIP STRUBBE EN
PIERRE-ALAIN TALLIER

INVENTARIS VAN HET ARCHIEF VAN HET
BELGISCHE RODE KRUIS
(EERSTE WERELDOORLOG)
1914-1922

ALGEMEEN RIJKSARCHIEF
INVENTARISSEN

629

Naamsvermelding - Niet Commercieel - Geen Afgeleide Werken
CC BY-NC-ND

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl/>

Attribution - Pas d'Utilisation Commerciale - Pas de Modification
CC BY-NC-ND

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/fr/>

ISBN : 978 94 9274 820 1

Algemeen Rijksarchief

D/2017/531/072

Bestelnummer: Publ. 5760

Algemeen Rijksarchief
Ruisbroekstraat 2
1000 Brussel

De volledige lijst van onze publicaties kan u gratis bekomen op eenvoudig verzoek (publicat@arch.be)
of raadplegen op internet (<http://arch.arch.be>)

Nummer toegang: I 629

Inventaris van het archief van het
Belgische Rode Kruis
(Eerste Wereldoorlog)

1914-1922

door

Bart CORNEL

met de medewerking van

**Michaël AMARA, Filip STRUBBE
en Pierre-Alain TALLIER**

Brussel
2017

Wijze van aanvragen

Archiefstukken beschreven in deze inventaris, worden aangevraagd door het opgeven aan de terminal in de leeszaal van het *nummer van de toegang*, vermeld op het titelblad en in de rechterbovenhoek van elke bladzijde

I 629

en door opgave van het *archieffnummer* dat u aantreft links vóór elke archiefbeschrijving

Beperkingen inzake raadpleging

De in deze inventaris beschreven archieven zijn vrij raadpleegbaar. Indien er evenwel een digitale kopie beschikbaar is, zal enkel deze ter inzage worden gegeven.

Voorkeurvorm voor het citeren van het archief

Het verdient aanbeveling om het archief de eerste maal te citeren met zijn volledige naam. Nadien kan worden volstaan met een verkorte referentie.

Volledig: ALGEMEEN RIJKSARCHIEF, *Archief van het Belgische Rode Kruis 1914-1918*, xxx.

Verkort: ARA, *BRK 14-18*, xxx.

Commande des documents

Les archives décrites dans cet inventaire peuvent être demandées via un terminal d'ordinateur se trouvant dans la salle de lecture, moyennant l'introduction du numéro de l'inventaire mentionné sur la page de titre et dans le coin supérieur droit de chaque page. En l'occurrence ici, mentionnez :

I 629

Le document lui-même est commandé avec la cote, c'est-à-dire le numéro que vous trouverez à gauche avant chaque description d'archive.

Restrictions de reproduction

Les archives décrites dans cet inventaire sont librement consultables. Toutefois, dans la mesure où une copie numérique existe, seule celle-ci est consultable.

Références aux archives

La première fois on citera le fonds avec son nom complet, ensuite on pourra utiliser une référence abrégée.

Complet: ARCHIVES GÉNÉRALES DU ROYAUME, *Archives de la Croix-Rouge de Belgique 1914-1918*, xxx.

Abrégé: AGR, *Croix-Rouge 14-18*, xxx.

INHOUDSOPGAVE

WOORD VOORAF	9
ALGEMENE BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF	11
I. IDENTIFICATIE.....	11
II. GESCHIEDENIS VAN ARCHIEFVORMER EN ARCHIEF	11
A. Archiefvormer	11
1. <i>Naam</i>	11
2. <i>Geschiedenis</i>	11
3. <i>Bevoegdheden en activiteiten</i>	13
a. Belgische Rode Kruis	13
b. John Van Schaick Jr. en het Amerikaanse Rode Kruis	13
4. <i>Organisatie</i>	14
a. Het Directiecomité achter het front	15
b. Het Directiecomité in bezet België.....	20
c. Lokale afdelingen	24
d. Ontwikkeling vlak na de Eerste Wereldoorlog.....	24
e. John Van Schaick, Jr.	26
B. Archief	26
1. <i>Geschiedenis</i>	26
a. Het archief van het Directiecomité van het Belgische Rode Kruis	26
b. Het archief van het “Comité médical”	28
2. <i>Verwerving</i>	28
III. INHOUD EN STRUCTUUR.....	29
A. Inhoud	29
B. Selecties en vernietigingen.....	30
C. Toekomstige aangroei/aanvullingen	31
D. Ordening.....	31
IV. RAADPLEGING EN GEBRUIK.....	32
A. Voorwaarden voor de raadpleging	32
B. Voorwaarden voor de reproductie.....	32
C. Taal en schrift van de documenten.....	32
D. Fysieke kenmerken en technische vereisten	32
E. Toegangen	32
F. Aanwijzingen voor het gebruik.....	32
V. VERWANT MATERIAAL	32
A. Documenten met een verwante inhoud	32
B. Bibliografie	33
VI. BESCHRIJVINGSBEHEER	34

INVENTARIS	37
I. DIRECTIECOMITÉ.....	37
A. Algemeen	37
1. <i>Bestuur van het Belgische Rode Kruis</i>	37
2. <i>Reorganisatie van het Belgische Rode Kruis na de oorlog</i>	37
3. <i>Contacten met instellingen en particulieren</i>	38
a. Algemeen.....	38
b. (Inter)nationale Rode Kruisverenigingen	39
c. Ondersteuning van de Dienst der Verwoeste Gewesten.....	39
d. Inlichtingenverwerving en -voorziening betreffende militairen en medisch personeel.....	40
4. <i>Financieel beheer</i>	41
5. <i>Materiaal- en infrastructuurbeheer</i>	41
6. <i>Beheer van naoorlogse hospitalen</i>	41
7. <i>Wetenschappelijk onderzoek</i>	42
8. <i>Archiefbeheer</i>	42
B. Directiecomité in bezet België.....	43
1. <i>Bestuur van het Belgische Rode Kruis</i>	43
2. <i>Contact met de Duitse overheden</i>	43
3. <i>Publicaties</i>	43
C. “Comité Directeur de la Croix Rouge de Belgique fonctionnant derrière l’armée en campagne” [Directiecomité in het niet door Duitsers bezette deel van België]	43
1. <i>Bestuur van het Belgische Rode Kruis</i>	43
2. <i>Beheer van hospitalen en ambulances</i>	44
3. <i>Wetenschappelijk onderzoek in ‘L’Océan’, De Panne</i>	45
4. <i>Bijzondere taakuitvoering door ondergeschikte diensten van het Directiecomité achter het front</i>	45
a. Fotografische Dienst van ‘L’Océan’	45
b. “Bureau des Renseignements des Soldats Blessés à Calais” [Bureel voor Inlichtingen betreffende gewonde soldaten te Calais].....	50
(1) Informatieverwerving betreffende gewonde militairen	50
(2) Steekkaarten van gewonde, vermiste, krijgsgevangene en gesneuvelde militairen, burgers en geneesheren.....	51
II. COMITÉS OPGERICHT DOOR HET DIRECTIECOMITÉ.....	56
A. Medisch comité [“Comité médical”]	56
1. <i>Bestuur van het Medisch Comité</i>	56
2. <i>Contact met de Duitse overheden</i>	56
3. <i>Beheer van de (Brusselse) “ambulances” en hospitalen</i>	56
4. <i>Organisatie van inlichtingenverwerving betreffende militairen</i>	58
a. Inlichtingenverwerving.....	58
b. Briefwisseling met instellingen in functie van het verzamelen en verschaffen van inlichtingen betreffende militairen.....	59
c. Briefwisseling betreffende het vrijlaten van Belgische militairen en Rode Kruispersoneel.....	59
5. <i>Levering van farmaceutica</i>	60

6.	<i>Bijzondere Taakuitvoering door ondergeschikte diensten van het Medisch Comité .</i>	60
a.	“Bureau de Renseignements sur les soldats malades, blessés ou morts” [Bureel voor Inlichtingen betreffende zieke, gewonde of overleden soldaten].....	60
(1)	Briefwisseling in overeenstemming met het Agence internationale des Prisonniers de Guerre van het Internationale Comité van het Rode Kruis te Genève met organisaties en particulieren.....	60
(2)	Briefwisseling met Belgische organisaties en particulieren betreffende het verschaffen en verzamelen van inlichtingen	62
(3)	Informatieverwerving betreffende gewonde, overleden, getransporteerde, krijgsgevangen en begraven militairen	64
(4)	Informatieverwerving betreffende gesneuvelde militairen aan de hand van de lijsten gepubliceerd door het Ministerie van Oorlog.....	65
(5)	Publicaties	66
b.	De “Ambulance” van het Koninklijk Paleis	68
B.	Het Hygiënisch Comité	68
C.	Comités in het buitenland opgericht ter verwerving van fondsen	68
1.	<i>Het Anglo-Belgisch comité</i>	68
a.	Activiteitenrapporten	68
b.	Inlichtingenverwerving betreffende Belgische militairen in Groot-Brittannië	69
c.	Fondsenverwerving	69
d.	Samenwerking met Britse instellingen	69
2.	<i>Het Comité van Nederland en koloniën</i>	70
a.	Activiteitenrapporten	70
b.	Fondsenwerving.....	70
III.	LOKALE AFDELINGEN	71
A.	Antwerpen	71
B.	Brussel.....	71
C.	Champion	71
D.	Gent.....	71
E.	Kinkempois	71
F.	Luik [Liège]	72
G.	Mechelen.....	72
H.	Sint-Truiden	72
I.	Spa.....	72
J.	Vilvoorde	75
IV.	ARCHIEF VAN JOHN VAN SCHAICK, JR.	75
A.	Algemeen	75
B.	Foto's	75
C.	Postkaarten	83
D.	Tekening.....	84
E.	Stukken van diverse aard	84
V.	OBJECTEN	84
VI.	FILM.....	86

WOORD VOORAF

Inventariseren is niet zomaar het oplijsten van archiefstukken. Het vergt kennis en inzicht in het historisch kader van de archiefvorming en in archivistische principes. Voor een jonge archivaris vormt inventarisatie een bijzondere uitdaging die deskundige (bege)leiding vraagt.

Ik wil daarom Prof. dr. Gustaaf Janssens bedanken voor zijn vakkundige begeleiding en praktische raadgevingen. Hij was promotor van mijn masterscriptie *Archivistiek en Hedendaags Documentbeheer*, die aan de basis ligt van deze inventaris.

Mijn dank gaat ook uit naar mijn stagebegeleider Luc De Munck, voormalig archivaris van Rode Kruis-Vlaanderen, voor zijn vakkundige en redactionele raadgeving, kennis en steun. Hij leidde de inventarisatie in het kader van de Manamastage *Archivistiek en Hedendaags Documentbeheer* in goede banden.

Dr. Luc Vandeweyer en Filip Strubbe van het Algemeen Rijksarchief zijn van harte bedankt voor hun praktische hulp, *inside knowledge* en morele steun. Vooral bij de minder aangename aspecten van de inventarisatie was hun hulp zeer welkom.

ALGEMENE BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF

I. IDENTIFICATIE

<i>Referentie:</i>	BE ARA, Rode Kruis 14-18 (510 – 1335) Numéro d'instrument: I 629
<i>Naam:</i>	Archief van het Belgische Rode Kruis (Eerste Wereldoorlog)
<i>Datering:</i>	(1885) 1914-1922 (1940)
<i>Beschrijvingsniveau:</i>	Archiefbestand
<i>Omvang:</i>	876 nrs. (28 s.m.)
<i>Référence:</i>	BE AGR, Croix-Rouge 14-18 (510 – 1335) Numéro d'instrument : I 629
<i>Nom:</i>	Archives de la Croix-Rouge de Belgique (Première Guerre mondiale)
<i>Dates:</i>	(1885) 1914-1922 (1940)
<i>Niveau de description:</i>	Fonds d'archives
<i>Importance matérielle:</i>	876 art. (28 m.l.)

II. GESCHIEDENIS VAN ARCHIEFVORMER EN ARCHIEF

A. ARCHIEFVORMER

1. NAAM

Belgische Rode Kruis

2. GESCHIEDENIS

Augustus 1914 was een donderslag bij schijnbaar heldere hemel voor de Medische Dienst van het Leger en voor het Belgische Rode Kruis. De evacuatie van gewonden gebeurde met verouderd materiaal en een groot gebrek aan financiële middelen. Al op 4 augustus kreeg de inspecteur-generaal van de Medische Dienst van het Leger, Léopold Mélis, het bericht dat het Belgische Rode Kruis¹ zijn verplichtingen niet kon nakomen. De organisatie richtte wel meteen een Medisch Comité op onder voorzitterschap van dokter Antoine Depage. Onder zijn impuls werden in Brussel meer dan 150 inrichtingen ter beschikking gesteld van het Rode Kruis voor de opvang van de gewonden. Daarna gebeurde hetzelfde in de provincies.² Het Medisch Comité ging deze hospitalen meteen bevoorraden.³ Ondertussen leidde de terugtocht

---

¹ Het Belgische Rode Kruis werd opgericht op 4 februari 1864 en samen met de ratificatie van de eerste Conventie van Genève op 14 oktober 1864 door de Belgische overheid erkend. Bij wet van 30 maart 1891 werd het Belgische Rode Kruis een instelling van openbaar nut onder de voogdij van de Ministeries van Binnenlandse Zaken, van Landsverdediging en van Volksgezondheid. Het Belgische Rode Kruis kent als organisatie een onafhankelijke werking, maar moet voor haar financieel beheer en activiteiten verantwoording afleggen.

² DE MUNCK L. en VANDEWEYER L., *Het hospitaal van de koningin*, p. 58.

³ DE MUNCK L., *De Grote Moeder in de Grote Oorlog*, p. 7.

van het Belgische Leger tot een akkoord tussen Depage en Mélis: elk militair hospitaal in bezet gebied zou worden overgedragen aan het Belgische Rode Kruis.⁴ De neutraliteit moest immers een garantie bieden voor de veiligheid van de gewonden.

Bij Koninklijk Besluit van 30 november 1914 werd het Directiecomité achter het front (voluit: *Comité directeur de la Croix Rouge de Belgique fonctionnant derrière l'armée en campagne*) opgericht, naast het Directiecomité werkzaam in bezet België. Léopold Mélis kreeg het voorzitterschap toegewezen, terwijl dokter Antoine Depage lid werd.⁵ Met de creatie van hospitalen achter het front (waaronder “L’Océan” in de Panne) heeft het Belgische Rode Kruis een zeer belangrijke rol gespeeld in de medische verzorging in onbezet België. Meer dan 30.000 gewonden zijn immers in deze instellingen verpleegd.⁶ Veel van deze verwezenlijkingen waren te danken aan dokter Antoine Depage en diens vriendschapsband met koning Albert I en koningin Elisabeth. De goede verstandhouding met het vorstenpaar fungeerde meermaals als een buffer tegen conflicten in de vaak gespannen relatie tussen Depage en Leopold Mélis.

Ook het Directiecomité van het Belgische Rode Kruis in bezet België bleef niet gespaard van conflicten, in dit geval met de Duitse bezettingsoverheid. Het leidde uiteindelijk tot de ontbinding van dit Directiecomité op 15 april 1915.⁷ Volgens de Duitse visie diende het Rode Kruis in tijden van vrede verschillende taken van hulpverlening in het kader van de publieke gezondheid op zich te nemen. Het Belgische Rode Kruis hield daarentegen vast aan de rol die voor haar was weggelegd in de Belgische wetgeving. Na de opheffing van het Directiecomité bleven een beperkt aantal diensten wel voortwerken, met name het ondergeschikte *Bureau de Renseignements sur les soldats malades, blessés ou morts* (cf. infra) en de ambulance van het Koninklijk Paleis. Omwille van zijn symboolwaarde kon de Duitse bezetter dit laatste hospitaal, met een capaciteit van 200 bedden, immers moeilijk opheffen.

Het Belgische Rode Kruis kon rekenen op ondersteunende diensten in het buitenland, waaronder het Anglo-Belgisch Comité en het “Comiteit voor Nederland en Koloniën”: hun voornaamste taak bestond erin de medische werking te ondersteunen en vooral voldoende fondsen te werven. Vanaf 1917 biedt het door het Amerikaanse Rode Kruis opgerichte “War Council” financiële en materiële ondersteuning. Ernest Bicknell en John Van Schaick Jr. komen aan het hoofd van het in augustus 1917 opgerichte *Department for Belgium*. In de praktijk wordt John van Schaick Jr. de hoofdverantwoordelijke voor de coördinatie van de hulp naar België en de handhaving van de goede relaties met het Amerikaanse Rode Kruis.

Met de bevrijding van het bezette grondgebied eind 1918 verloren de oude fronthospitalen van het Belgische Rode Kruis stilaan hun functie. Het einde van de oorlog betekende evenwel niet het einde van de medische dienstverlening. De penibele naoorlogse situatie in West-Vlaanderen vereiste de hulp van het Rode Kruis. Daarnaast hadden nog ongeveer 600 gewonden nood aan medische hulp. Na de sluiting van L’Océan in oktober 1919 werden deze gewonden -vooral invaliden- naar het hospitaal Berkendaal van Depage in Brussel overgebracht.⁸

---

⁴ DEPAGE H., *La vie d'Antoine Depage*, p. 129-130.

⁵ DE MUNCK L. en VANDEWEYER L., *Het hospitaal van de koningin*, p. 59.

⁶ Proces-verbaal van de vergadering van het Directiecomité, 20 juni 1919.

⁷ *La dissolution du Comité central de la Croix-Rouge belge*, in *Bulletin International des Sociétés de la Croix-Rouge*, 46 (1915), nr. 183, p. 290-291.

⁸ DE MUNCK L. en VANDEWEYER L., *Het hospitaal van de koningin*, p. 108.

Na de Eerste Wereldoorlog was de tijd ook rijp om een andere wending aan het Belgische Rode Kruis te geven. Slachtoffers van rampen en ongevallen in vreedstijd moesten immers ook geholpen worden. Om een aangepast programma te ontwikkelen voor de vreedstijd werd in Genève de Liga van Rode Kruisverenigingen opgericht, waarvan de Belgische toetreding werd aanvaard op 18 augustus 1919.⁹ Het waren deze aanpassingen die het doel en de werking van het Belgische Rode Kruis beïnvloedden.¹⁰ De reorganisatie van het Belgische Rode Kruis was in 1922 een feit. De oprichting van vaste centrale diensten onder leiding van directeur-generaal Edmond Dronsart is daarvan het meest concrete voorbeeld.

3. BEVOEGDHEDEN EN ACTIVITEITEN

a. Belgische Rode Kruis

De bevoegdheden van het Belgische Rode Kruis tijdens de Eerste Wereldoorlog waren niet zo divers als deze van de huidige organisatie. In essentie had de organisatie twee opdrachten: 1° de opvang en medische verzorging van slachtoffers van oorlogsgeweld (in de praktijk hoofdzakelijk militairen), 2° het verschaffen van informatie over deze oorlogsslachtoffers aan betrokken partijen.

Bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog hing het Belgische Rode Kruis nog vast aan 19de-eeuwse statuten. Het Belgisch Staatsblad van 31 januari 1892 gaf een samenvatting van alle vereisten en organisatorische noden waaraan het Belgische Rode Kruis moest voldoen. Eerst en vooral was het hun taak om de Medische Dienst van het Leger bij te staan. In het geval van oorlog werd het Belgische Rode Kruis ondergeschikt aan het Leger en moest het de medische zorg aan Belgische militairen verzekeren en verbeteren. In vreedstijd was het toegestaan om alle nuttige middelen te gebruiken om in hun taken te voorzien, in het bijzonder hulpverlening bij rampen. Het Internationale Rode Kruis had immers bij zijn oprichting besloten dat elk nationaal comité met zijn regering akkoorden moest sluiten betreffende de taken in oorlogstijd. In de praktijk was het Belgische Rode Kruis wel verantwoording verschuldigd aan de Belgische Staat, maar andersom had het Leger buiten financiering niets in de pap te brokken. Het Leger bleef verantwoordelijk voor het onderhoud, terwijl bevoorrading een zaak was van het Belgische Rode Kruis.

Na de Eerste Wereldoorlog bleef het takenpakket van het Belgische Rode Kruis in geval van oorlog ongewijzigd, maar in tijden van vrede moest het nu ook instaan voor hulpverlening bij rampen en mocht het andere Rode Kruisverenigingen bijstaan.¹¹ Samenwerking met de Staat was nog steeds vereist, maar werd beter geregeld. Het Belgische Rode Kruis had nu een complementaire taak bij de activiteiten van de Medische Dienst van het Leger. Het financieel beheer werd in overleg met het Ministerie van Landsverdediging geregeld.¹²

b. John Van Schaick Jr. en het Amerikaanse Rode Kruis

De eerste sporen van de rol van het Amerikaanse Rode Kruis zijn te vinden in giften aan het Directiecomité achter het front.¹³ Deze financiële steun was een recurrente factor in de relatie

---

⁹ MAES K., *Inventaris van het archief van het directiesecretariaat van Belgische Rode Kruis-Vlaamse Gemeenschap*, p. 10.

¹⁰ MINOT J.-P., *La Croix-Rouge de Belgique*, p. 36.

¹¹ MINOT J.-P., *La Croix-Rouge de Belgique*, p. 35-36. Voor een gedetailleerde overzicht, zie p. 35-43.

¹² *Ibid.*, p. 43. Voor de afhankelijkheid van de Staat, zie p.152-158.

¹³ De eerste gift dateert van 10 februari 1915. (Proces-verbaal van de vergadering van het Directiecomité, 10 februari 1915).

tussen beide Rode Kruisverenigingen en zou tot de jaren 1920 een hoeksteen van hun verhouding vormen. Een eerste Amerikaans optreden was het privé-initiatief *Rockefeller Foundation War Relief Commission*, waarvan John Van Schaick Jr. deel uitmaakte. De *Commission* werd in 1915 opgericht om in Europa actief te zijn. De eerste taak van dit comité was contact te maken met de lokale autoriteiten en hulporganisaties om met hen samen te werken. De activiteiten van dit privé-initiatief, waarvan het Belgische Rode Kruis geen partner was, waren hoofdzakelijk gericht op (de hospitalisatie van) kinderen. De organisatie zelf opereerde vanuit Rotterdam.¹⁴ John Van Schaick Jr. was actief voor de Belgische casus. Zijn rol hierin is onduidelijk, maar mogelijk beperkt tot fondsenwerving.

De oprichting van een *War Council* door het Amerikaanse Rode Kruis in 1917 betekende een nieuwe fase in de hulpverlening. Het opzet was om zo snel mogelijk naar Europa te reizen, een netwerk op te richten en uit te breiden, hulp te verlenen, de Amerikaanse sympathie over te brengen en in het algemeen het moraal te verhogen.¹⁵ Ernest Bicknell en John Van Schaick, Jr. werden vanwege hun eerder opgedane ervaring verantwoordelijk voor het in augustus 1917 opgerichte *Department for Belgium*.

Bij aanvang van hun missie kenden de Amerikanen het Belgisch grondgebied achter de IJzer en de vluchtelingenkampen onvoldoende. In augustus 1917 ondernam Van Schaick Jr. een eerste reis naar het Belgisch front. Zijn opdracht was de studie van de verwoeste dorpen en de burgers die er nog woonden. Contacten met het Belgische Rode Kruis bleven nog uit.¹⁶ In de daaropvolgende maanden werd Van Schaick Jr. dé verantwoordelijke voor de Belgische Rode Kruisproblemen, het handhaven van de goede relaties met het Amerikaanse Rode Kruis, de coördinatie van hulp en de inzameling van giften. Om de goede werking en regelmatige steun te verzekeren, reisde Van Schaick Jr. drie weken per maand naar de frontzone om het Belgische Rode Kruis bij te staan in de medische zorg. Deze bijstand was vooral financieel. Voorwaarde voor deze steun was dat het Belgische Rode Kruis ook diensten voor oorlogsinvaliden moest oprichten. Tot de belangrijkste verwezenlijkingen van het Amerikaanse Rode Kruis behoorden: de opening en coördinatie van een reëducatiecentrum te Woluwe,¹⁷ de oprichting van voedsel- en voorraadmagazijnen te Adinkerke (die in 1918 hun nut bewezen bij de opvang van vluchtelingen en bij het grote herfstoffensief) en de verzekering van voedselvoorziening voor Belgische kinderen via de zogenaamde *Colonies scolaires*. Occasioneel werd de eigenlijke inrichting van de kolonies door het Amerikaanse Rode Kruis gefinancierd.¹⁸ Belangrijk was tenslotte ook de steun aan de burgerlijke hospitalen, zowel in onbezet België als in Noord-Frankrijk.¹⁹

4. ORGANISATIE

Bij wet van 30 maart 1891 werd het Belgische Rode Kruis bestempeld als een private, burgerlijke, niet-commerciële “association”. De aanpassing in 1892 behelsde vooral de creatie van een Algemene Raad en het uitbrengen van een jaarlijks verslag over het werk van de organisatie en diens financiële situatie. De Algemene Raad was bevoegd om statutaire veranderingen door te voeren. Gelijktijdig werd het Belgische Rode Kruis officieel erkend

---

¹⁴ JONES L.C., *La Croix-Rouge américaine et la Belgique*, p. 3 en 8.

¹⁵ VAN SCHAICK J. Jr., *The Little Corner Never Conquered*, p. 2.

¹⁶ *Ibid.*, p. 11-12.

¹⁷ Processen-verbaal van de vergaderingen van het Directiecomité, 16 februari 1919 en 6 april 1919.

¹⁸ Proces-verbaal van de vergadering van het Directiecomité, 16 februari 1919.

¹⁹ VAN SCHAICK J. Jr., *The Little Corner Never Conquered*, p. 151-156.

door de Belgische overheid. De officiële samenwerking of beter gezegd de verantwoording aan het Ministerie van Oorlog werd toen besloten.

Het Directiecomité bestond uit de voorzitter, twee vicevoorzitters, één secretaris-generaal, één algemeen penningmeester, één econoom-generaal, zeven leden en een afgevaardigde van het Ministerie van Oorlog. De leden werden voor een termijn van drie jaar aangesteld. In geval van het wegvallen van een directielid was de voorzitter verplicht een mogelijk vervanging voor te leggen aan het Ministerie van Oorlog.²⁰ Lokale afdelingen werden door het Directiecomité opgericht waar deze het nodig achtte. Deze afdelingen mochten hun eigen reglementen opstellen zolang zij conform waren met de nationale statuten. Zij moesten wel ter goedkeuring voorgelegd worden aan het Directiecomité.

a. Het Directiecomité achter het front

Bestuur

De activiteiten van het Belgische Rode Kruis in onbezet België begonnen op 28 oktober 1914, met het vertrek naar Calais van dokter Antoine Depage, de voorzitter van het Medisch Comité.²¹ Onder zijn leiding ontwikkelde Calais zich snel tot het medisch centrum van het Belgisch Leger.²² Bij Koninklijk Besluit van 30 november 1914 werd een Directiecomité achter het front (voluit: *Comité directeur de la Croix Rouge de Belgique fonctionnant derrière l'armée en campagne*) opgericht, officieel vanwege de nood van het Belgisch Leger aan chirurgische “ambulances”.²³ In werkelijkheid had de Duitse opmars ervoor gezorgd dat de dienstverlening van het Belgische Rode Kruis aan het Belgisch Leger ten zeerste werd verstoord. Léopold Mélis nam het voorzitterschap van dit nieuwe Directiecomité waar en dokter Antoine Depage werd lid. Depage leefde vaak op gespannen voet met Léopold Mélis. Wellicht was deze verhouding niet enkel het resultaat van concurrerend gedrag tussen een ambtenaar (Mélis) en een industrieel (Depage)²⁴, maar vooral een uitvloeisel van de algemene relatie van het Belgische Rode Kruis met het Belgisch Leger, waar de neutrale organisatie “vrij spel” had en het leger moest opereren binnen een inefficiënte bureaucratische structuur. Dit nam niet weg dat het Directiecomité achter het front slechts werd beschouwd als een tijdelijke aanpassing aan uitzonderlijke omstandigheden: een essentiële verandering in de organisatie van het Belgische Rode Kruis achtte men niet noodzakelijk.

De relatie met het Leger was opmerkelijk. Het leger was verantwoordelijk voor het onderhoud van de medische infrastructuur, terwijl de bevoorrading een zaak was van het Belgische Rode Kruis. Dit alles culmineerde in de eigenlijke militarisering van het Belgisch medisch personeel onder de Rode Kruisvlag. De hospitalen onder het Belgische Rode Kruis²⁵ werden door militarisering van de medische formaties vanaf 1916 dus alleen nog geleid door militairen. Het bestuur van de hospitalen vormde hierop geen uitzondering. Dokter Antoine Depage, directeur van ‘L’Océan’, De Panne kreeg bijvoorbeeld van Minister van Oorlog de

²⁰ *Belgisch Staatsblad*, 31 januari 1892, p. 290-293.

²¹ DEPAGE H., *La vie d'Antoine Depage*, Brussel, 1956, p. 131.

²² JANSSENS P., *Belgische veldhospitalen tijdens de Eerste Wereldoorlog*, Brussel, 2001, p. 17.

²³ ARA, *Archief van het Belgische Rode Kruis 14-18*, nr. 71. Nota betreffende de oprichting van het Directiecomité achter het front [1914].

²⁴ PIEN P., *La médecine sur le front belge durant la Première Guerre mondiale: Progrès médicaux et monde médical en guerre*, p. 137, p. 139.

²⁵ JANSSENS P., *Belgische veldhospitalen tijdens de Eerste Wereldoorlog*, p. 28.

Broqueville de graad van kolonel, toegekend. Het Leger kreeg dus ook de loonkost in zijn schoot geworpen.²⁶

Ondergeschikte diensten

Inlichtingsbureel voor Gewonde Soldaten te Calais - "Bureau de Renseignements des Soldats Blessés à Calais"

In december 1914 patroneerde het Directiecomité een Inlichtingenbureel onder leiding van algemeen secretaris Georges Didier.²⁷ Vanaf dan beschikte men achter het front ook over een manier om inlichtingen te verzamelen over gewonde militairen in de hospitalen en "ambulances" van Calais. De gegevensverzameling betreffende de 'L'Océan'-hospitalen gebeurde via de opmaak van steekkaarten van opgenomen militairen in Calais en 'L'Océan', De Panne sinds 30 november 1914.²⁸ Aanvankelijk werd de dienst enkel gebruikt om de briefwisseling tussen militairen en hun familie te verzekeren.²⁹ Na de stopzetting van de vijandelikheden werd door het Directiecomité besloten om de aanwezige steekkaarten van deze dienst, een 200.000-tal, door te sturen naar het Medisch Comité. De inlichtingendienst werd dus samengevoegd met deze in Brussel.³⁰

Materieel beheer: de magazijnen van het Belgische Rode Kruis

Tegen 25 maart 1915 rees de nood aan een groot magazijn met hospitaalmateriaal. Calais was hiervoor de uitgelezen plaats. Georges Didier verkreeg de leiding en de administratie over de magazijnen die het materiaal voor een hospitaal van 500 bedden konden herbergen. Dit materiaal diende voor de oprichting van een voorlopig tentenhospitaal in Vinkem in mei 1917, in afwachting van de opening van een tweede hospitaal L'Océan in september.³¹ Didier werd op 18 april 1918 vervangen door luitenant Robert Kalker. Met het intensifiëren van de Duitse bombardementen op Calais diende Kalker een nieuwe geschikte locatie voor het materiaal te zoeken in de regio ten zuiden van de Seine. Op het einde van de oorlog werden de magazijnen overgebracht naar Oostende, waar de dienst zijn nut bewees: om het Belgisch Leger te kunnen volgen, had het Belgische Rode Kruis nood aan een enorme hoeveelheid transporteerbaar materiaal.

De Fotografische Dienst van 'LOcéan', De Panne

In 'L'Océan' werd een kleine fotografische dienst met twee professionele fotografen opgericht. Zij waren verantwoordelijk voor documentatie, demonstratie en propaganda, o.m. door het afspelen van films in de lokale theaterzaal. De fotografische dienst werd blijkbaar niet officieel opgericht: geen enkel proces-verbaal of ander beleidsdocument bevat verwijzingen. De dienst werd wel beschreven in een artikel van dokter Depage over de verschillende diensten van het hospitaal.³² Uit de aantekeningen op naoorlogse foto's van hospitalen te Brussel kan worden afgeleid dat de dienst wellicht ook na de oorlog heeft doorgewerkt.

²⁶ *Ibid.*, p. 78-79.

²⁷ Proces-verbaal van de vergadering van het Directiecomité, 11 december 1914.

²⁸ Proces-verbaal van de vergadering van het Directiecomité, 18 november 1916.

²⁹ DEPAGE H., *La vie d'Antoine Depage*, p. 144.

³⁰ Proces-verbaal van de vergadering van het Directiecomité, 15 december 1918.

³¹ DE MUNCK L. en VANDEWEYER L., *Het hospitaal van de koningin*, p. 101-102.

³² DEPAGE A., *L'ambulance L'Océan à La Panne: sa fondation, son évolution, son organisation*, p. 38.

Hulpverlening aan burgerlijke hospitalen

Incidenteel achtte het Directiecomité achter het front het nodig om andere, niet-Rode Kruishospitalen bij te staan. Een voorbeeld hiervan is de subsidiëring van het burgerlijk Elisabethhospitaal te Poperinge dat zich vooral richtte tot tyfuslijders.³³

Belgische Rode Kruishospitalen

Met slechts één slecht uitgerust chirurgisch hospitaal te Veurne was de medische situatie aan het Belgisch front in 1914 dramatisch. Een eerste alternatief voor deze situatie was een Brits initiatief: een “Belgian Field Hospital”³⁴ op 12 km. van het front dat brak met de 19de-eeuwse conventies over oorlogschirurgie waarin hospitalen als instellingen ver in het achterland opereerden.³⁵ De beslissing van het oprichten van de Ambulance ‘L’Océan’ in De Panne werd officieel besloten in de vergadering te Duinkerke tussen de leden van het Directiecomité van het Belgische Rode Kruis achter het front en het Ministerie van Oorlog. Deze beslissing volgde op een interventie van de erevoorzitster van het Belgische Rode Kruis, koningin Elisabeth, en Depage ter creatie van een hospitaal van 200 bedden in het hotel L’Océan. De eerste gewonden arriveerden op 20 december 1914. In de loop van 1915 werd het hospitaal uitgebreid naar een capaciteit van 1200 tot 1500 bedden. Door de bouw van houten paviljoenen werd het oude hotel omgevormd tot een kleine stad. De grootte van het hospitaal werd door Depage verdedigd als de meest economische oplossing. Door de oprichting van niet zuiver chirurgisch gerichte diensten mogen we concluderen dat ‘L’Océan’, De Panne zeer snel meer dan louter een hospitaal werd. Het was onder meer een centrum van wetenschappelijk onderzoek.³⁶ In “L’Océan”, De Panne en de hospitalen te Calais opereerden aanvankelijk een groot aantal Britse verpleegsters. Wanneer deze in 1915 door de Britse medische dienst werden opgevorderd, deed men een beroep op Belgische verpleegsters waarvoor tijdens de oorlog scholen te London en Calais werden geopend.

Minstens even belangrijk was de oprichting van vooruitgeschoven posten aan het Belgische front voor de behandeling van buikwonden. Deze verwondingen zorgden voor een grote mortaliteit en dit soort gewonden transporteren was vaak verloren moeite. Voor deze nieuwe post werd het vervoerbare hospitaal te Calais overgebracht naar L’Océan. Depage zelf was verantwoordelijk voor de plaatsing van de vooruitgeschoven post. In overeenkomst met de militaire commandant van de 1ste Divisie werd St.-Jansmolen(-Oostkerke) uitgekozen. De post, die vanaf 1 juli 1916 in werking trad, moet als een uitbreiding van ‘L’Océan’, De Panne worden beschouwd: ze was geen eindhalte. De gewonde werd verzorgd en gestabiliseerd, maar moest vervolgens naar De Panne worden overgebracht. Als verantwoordelijke werd dokter Neuman aangeduid. St.-Jansmolen maakte deel uit van een grondige vertakking van het gehele Belgische front op het gebied van medische dienstverlening. Het geheel werd opgedeeld in vier sectoren. De meest noordelijke sector, van Nieuwpoort tot Diksmuide, viel onder ‘L’Océan’, De Panne. De overige drie sectoren vielen onder Belgische militaire hospitalen, namelijk Cabour, Hoogstade en Beveren-aan-de-IJzer.

De overname van de sector van Nieuwpoort door het Britse Leger in 1917 betekende dat ‘L’Océan’, De Panne onder Britse jurisdictie viel. Het Belgische Rode Kruis had bijgevolg nood aan een nieuw hospitaal. Zeer vlug werd besloten om op de oefenterreinen van Wulveringem-Vinkem een hospitaal in te richten. Ter afwachting van het eigenlijke hospitaal

³³ Proces-verbaal van de vergadering van het Directiecomité, 25 maart 1915 en 2 december 1917.

³⁴ MATHIEU J., *De Eerste Wereldoorlog en zijn gevolgen*, p. 239-244.

³⁵ JANSSENS P., *Belgische veldhospitalen tijdens de Eerste Wereldoorlog*, pp. 25-27.

³⁶ MÉLIS L., *Contribution à l’histoire du Service de Santé de l’Armée au cours de la guerre 1914-1918*, p. 308.

werd in de nabijheid een “*hôpital sous tentes*” met 240 bedden opgericht. De grote redder in nood voor de financiering van dit nieuwe project was het Amerikaanse Rode Kruis. Zo kon het Belgische Rode Kruis de bouw van een hospitaal met een capaciteit van 1600 bedden plannen. De gebeurtenissen tijdens tweede helft van 1918 gooiden roet in het eten. De vrees voor een Duitse doorbraak behoevde het leger om grote veldhospitelen te behouden. De orders tot inkrimping van beide L'Océans verdwenen bij het eindoffensief van 28 september 1918 echter als sneeuw voor de zon.

Ook voor de andere kleinere hospitaalen is de geschiedenis vergelijkbaar. De meeste werden vanaf september 1915 opgericht, te beginnen met het hospitaal Rue des Prairies te Calais. Al gauw werd deze instelling naar de achtergrond verschoven met de opkomst van het hospitaal Virval te Calais onder leiding van dokter Neuman. In het najaar van 1917 was ook het beheer van het Belgisch militair hospitaal Petit Fort Philippe officieel overgedragen aan het Belgische Rode Kruis. Ook het Belgisch militair hospitaal Mortain werd toen overgedragen aan het Belgische Rode Kruis. Een algemeen overzicht van de gewonden in al deze kleine hulpposten werd immers als steeds problematischer ervaren: fusioneren was de oplossing. Zo moesten in april 1918 Virval en Petit Fort Philippe samensmelten. Virval-Calais werd op 8 november 1918 overgedragen aan de Medische Dienst van het Belgische Leger en het zou nog tot 29 januari 1919 duren eer het zijn deuren sloot.³⁷ Petit Fort Philippe en Mortain werden op 15 december 1918 gesloten. De nog overblijvende gewonden werden naar Vinkem en Brugge getransporteerd.³⁸

Comités ter verwerving van fondsen

Gelet op de problematische situatie van België eind 1914, was ook het Belgische Rode Kruis verplicht om zijn werking te verzekeren door in buitenland ondersteunende diensten op te richten of in de organisatie op te nemen. Aan het hoofd van de dienst stond weliswaar steeds een Belg, meestal de consul. Op het Anglo-Belgisch Comité na, werden meeste comités opgericht door particulieren en later door het Directiecomité achter het front erkend. Hun voornaamste taak bestond erin de medische werking te ondersteunen en vooral voldoende fondsen te werven.

Het Anglo-Belgisch Comité

Het Anglo-Belgisch Comité werd op 28 december 1914 door het Directiecomité achter het front opgericht en dat was vooral te danken aan gravin Jean de Merode, algemeen penningmeester van het Belgische Rode Kruis. Het Comité verzorgde de officiële representatie van het Belgische Rode Kruis in Groot-Brittannië en diens koloniën, hoewel deze taak uiteindelijk neerkwam op fondsenwerving en de coördinatie van informatie aangaande Belgische militairen in Engeland. Baron Constant Goffinet werd benoemd als voorzitter. Hij was tevens vice-voorzitter van het Belgische Rode Kruis, vice-voorzitter van het “Comité Officiel Belge pour l'Angleterre” en voorzitter van de King Albert's Military Hospitals. De leden van het comité zelf bestonden uit dignitarissen en voorzitters van verwante organisaties. Het bestuur van het comité kwam op deze manier gecentraliseerd in handen van personen met een zeer specifieke taak voor de Belgische overheid, nl. de zorg van de hulpverlenende organisaties voor Belgen in Engeland. De eigenlijke financiering werd geregeld door Minister van Binnenlandse Zaken Berryer, in samenwerking met het “Belgian Relief Fund”.³⁹

³⁷ Proces-verbaal van de vergadering van het Directiecomité, 19 september 1919.

³⁸ Processen-verbaal van de vergaderingen van het Directiecomité, 8 november 1918 en 15 december 1918.

³⁹ Proces-verbaal van de vergadering van het Directiecomité, 11 december 1914.

Een tweede belangrijke functie van het Comité was het verlenen van informatie aan het Medisch Comité. In een brief van 1 juli 1915 werd wel gestipuleerd dat het Anglo-Belgische Comité bereid was om informatie betreffende Belgische militairen te verzamelen, maar dat de vragen eerst verwerkt moesten worden door een Bureau voor Inlichtingen of door een militaire autoriteit om fouten te vermijden. Het Anglo-Belgisch Comité werkte op dit vlak samen met verschillende lokale inlichtingenbureaus, met name het “Bureau de Correspondance Belge à Londres”, het “Bureau de Renseignements du Havre”, het Comité van het Belgische Rode Kruis in Den Haag en de verschillende geallieerde Rode Kruisorganisaties.

De werking van het Anglo-Belgisch Comité kende enkele gespecialiseerde ondercomités,⁴⁰ waarbij men mag spreken van samenwerkingsverbanden i.p.v. eigenlijke afhankelijke diensten. Dergelijke ondercomités waren werkzaam in Nottingham, Manchester, Folkestone, Londonderry, Chester en Richmond, al werd de door deze comités georganiseerde medische hulpverlening niet erkend als een instelling van het Rode Kruis.⁴¹ Een specifieke dienst, *Belgian Field Ambulance Service*, was verantwoordelijk voor de verzorging en uitrusting van “ambulances”, die vervolgens werden ingezet in het niet-bezette deel van België. De activiteiten van het Anglo-Belgisch Comité werden op 31 december 1918 stopgezet door het Directiecomité achter het front.

“Comiteit voor Nederland en Koloniën”

Dit oprichting van dit comité was een verwezenlijking van een groep Belgen die vanuit Nederland hulp aanboden bij de verwerving en inrichting van gemotoriseerde brancardiervoertuigen. Op 13 februari 1915 verkregen ze van het Ministerie van Oorlog het alleenrecht om het Belgische Rode Kruis te vertegenwoordigen in Nederland. Toch was het wachten tot 24 juli 1915 vooraleer dit comité door het Directiecomité achter het front werd erkend als “*Comité de Hollande de la Croix Rouge de Belgique*”. Zijn taak bleef weliswaar hetzelfde, met name het Belgische Rode Kruis voorzien van gemotoriseerde brancardiervoertuigen. Het eigenlijk verzamelen van fondsen (vooral door feestelijkheden en culturele aangelegenheden) was voor dit comiteit van secundair belang. Een derde potentiële functie, de opleiding van verpleegsters, werd systematisch geweigerd door het Directiecomité achter het front.⁴²

De organisatie stond onder leiding van baron de Royer de Dour de Fraula en telde diverse ondercomités. In dit archiefbestand duikt alleen de sectie van Breda met zijn onderafdelingen in Roosendaal en Tilburg op. Er bestonden echter ook secties van Nederlands Indië en Maastricht. Het *Bureau de Correspondance de La Haye* vormde een aparte dienst, hoogstwaarschijnlijk opgericht als communicatiedienst zoals het “Bureel voor Inlichtingen betreffende zieke, gewonde of overleden soldaten” van het Medisch Comité (cf. infra), maar met een grote nadruk op communicatie met particulieren. Het “Comiteit voor Nederland en Koloniën” beëindigde zijn werking door een beslissing van het Directiecomité achter het front op 15 december 1918.⁴³

---

⁴⁰ Het rapport van het Directiecomité achter het front spreekt bijv. van de *Belgian Field Ambulance Service* als een organisatie onder patronage van het Anglo-Belgisch Comité.

⁴¹ Een voorbeeld is het hospitaal van Folkestone (Proces-verbaal van de vergadering van het Directiecomité, 23 november 1915).

⁴² Proces-verbaal van de vergadering van het Directiecomité, 28 februari 1919.

⁴³ Proces-verbaal van de vergadering van het Directiecomité, 15 december 1918.

b. Het Directiecomité in bezet België

In de meeste archiefbescheiden wordt prins Eugène de Ligne aanvankelijk als “*president*” van het directiecomité naar voor geschoven. In de ledenlijst van het Hygiënisch Comité uit 1915 wordt gravin Jean de Merode omschreven als “*Présidente de la Croix- Rouge de Belgique*”. Wellicht heeft gravin Jean de Merode de rol op zich genomen ter tijdelijke vervanging van prins de Ligne. Op 25 februari 1915 werd graaf Bonifacius van Hatzfeldt-Trachenberg aangesteld als afgevaardigde van de Duitse overheid voor het Belgische Rode Kruis. Zijn taak bestond erin de vergaderingen bij te wonen en op te treden als tussenpersoon voor de bezetter. In werkelijkheid was hij diegene die de Duitse wens tot centralisatie aan de man moest brengen. In 1916 zal graaf van Hatzfeldt-Trachenberg opgevolgd worden door graaf von Mengersen, die de functie tot het einde van de oorlog zal waarnemen. Volgens de Duitse visie diende het Rode Kruis in tijden van vrede ook verschillende taken van hulpverlening m.b.t. de publieke gezondheid op zich te nemen. Het Belgisch comité moest naar het model van het Duitse Rode Kruis gemodelleerd worden, waarbij de verzorging van gewonden en zieken naar de achtergrond werd verschoven ten voordele van de strijd tegen werkloosheid, tuberculosebestrijding en hulpverlening aan kinderen.⁴⁴ De Duitse *Zentrale für Soziale Fürsorge* had tot doel om alle hulpverlenende initiatieven en organisaties te bundelen onder één dienst. Het Belgische Rode Kruis hield daarentegen vast aan de Belgische wetgeving. Bij besluit van de Duitse algemeen gouverneur von Bissing werd het directiecomité op 15 april 1915 ontbonden.⁴⁵

Wanneer de oorlog ten einde liep en het Comité achter het front naar Brussel kon terugkeren, verwachtten de leden een samensmelting van beide Directiecomités. De praktijk bleek veel eenvoudiger. Een deel van de directieleden in bezet België was overleden en de anderen hielden zich gewoonweg niet met de zaak bezig. De mandaten van deze personen waren vervallen.

Comités opgericht door het Directiecomité

Het Medisch Comité - “Comité médical”

Bij de openingsvergadering van 4 augustus 1914 van het Medisch Comité werd meteen besloten om de activiteiten van dit orgaan te beperken. Men zou zich in eerste instantie concentreren op de “ambulances” te Brussel.⁴⁶ Dit verklaart grotendeels waarom er buiten de Brusselse nauwelijks documenten van de Belgische “ambulances” in de aanwezige archieven te vinden zijn. De eigenlijke creatie van de “ambulances” begon vanaf 6 augustus 1914 onder leiding van dokter Louis Leboeuf.⁴⁷ Vanaf 10 augustus breidde het Medisch Comité zijn werking uit en werd begonnen met de bevoorrading en erkenning van “ambulances” in de provincie.⁴⁸

De missie van het Medisch Comité was niet de verzorging of het transport van gewonde militairen aan het front. Zij stelde alleen medisch personeel ter beschikking voor deze activiteiten. Theoretisch betekende dit wel dat ook medische installaties (vaak te danken aan

⁴⁴ DE MUNCK, L. *De werking van het Belgische Rode Kruis in bezet gebied tijdens de Eerste Wereldoorlog*, p. 193.

⁴⁵ *La dissolution du Comité central de la Croix-Rouge belge*, in *Bulletin International des Sociétés de la Croix-Rouge*, 46 (1915), nr. 183, p. 290-291.

⁴⁶ Minuut van het proces-verbaal van de vergadering van het Medisch Comité van 4 augustus 1914.

⁴⁷ Minuut van het proces-verbaal van de vergadering van het Medisch Comité van 6 augustus 1914.

⁴⁸ Minuten van de processen-verbaal van de vergaderingen van het Medisch Comité van 11 en 12 augustus 1914.

buitenlandse schenkingen⁴⁹) door hen werden bevoorraad. In de praktijk betekende dit meestal dat alleen medicijnen en verbanden werden voorzien voor de sanitaire organisaties, waarbij de neutraliteit gegarandeerd werd door de bijgevoegde giften van Rode Kruisvlaggen en -armbanden. Voor het transport naar Brussel werd het station van Etterbeek ingericht en volledig ter beschikking gesteld voor de gewonde militairen. Het beheer werd toevertrouwd aan het Medisch Comité, die in het station een dienst “*Service réception*” oprichtte.

De Duitse invloed beperkte zich aanvankelijk tot het opmaken van een status quaestionis. Van de open instellingen werd nauwkeurig het aantal gewonden genoteerd, waarbij opviel dat men in augustus iets te ijverig was geweest met de oprichting van “ambulances”. De sluiting van de ambulances gebeurde evenwel niet overhaast. De eigenlijke brancardiervoertuigen werden door de Duitse overheid opgekocht. De ambulance van het Koninklijk Paleis mocht, na enig debat, als enige Belgische ambulance blijven functioneren, officieel omwille van de dienstverlening aan de Brusselse bevolking.⁵⁰ In realiteit verhinderden de onverzettelijke houding van de directie, de steun van vertegenwoordigers van neutrale landen en de “symbolische” locatie een overname door de Duitse bezetter.⁵¹

Een concreter probleem was het verhinderen van elke vorm van samenwerking met de vijand: Britse verpleegsters mochten vanaf 22 september geen enkele Duitse militair meer verzorgen en het Britse personeel in de Brusselse ambulances werd verzocht bezet België te verlaten.⁵² Begin 1915 meldde het Medisch Comité aan de Duitse overheid dat ze wilde instaan voor drie vormen van communicatie, nl. de persoonlijke briefwisseling met delen van bezet België niet door de Duitse post bediend, tussen Belgische soldaten in Nederland en hun familie en tenslotte tussen Belgische militairen in Groot-Brittannië en Frankrijk en hun familie. Deze laatste vorm werd echter zeer snel door de Duitse overheid afgewezen.⁵³ De overige twee functies lijken zonder noemenswaardige problemen door het Medisch Comité te zijn uitgevoerd.

Door aanhoudende conflicten tussen de Duitse overheid en het Directiecomité van het Belgische Rode Kruis in bezet België en de ontbinding van dit Directiecomité op 15 april 1915 kwam het Medisch Comité zelf onder druk te staan. De leden van dit comité besloten dan ook op 19 april 1915 administratief de activiteiten voort te zetten, maar niet meer ten volle op te treden.⁵⁴ De enige dienst die normaal bleef verder werken was het “*Bureau de Renseignements sur soldats malades, blessés ou morts*”. Dokter Leboeuf en dokter Lerat namen de leiding van deze dienst op zich.⁵⁵ Doorheen het verdere verloop van de oorlog lijkt het Medisch Comité alleen op dit administratief niveau te functioneren.

“*Bureau de Renseignements sur les soldats malades, blessés ou morts*”

Deze dienst is door het Medisch Comité opgericht om informatie over militairen te verschaffen aan de Belgische bevolking. Familieleden konden de loketten van deze dienst bezoeken of brieven sturen om aanvragen in te dienen. Aan het Ministerie van Oorlog werd

⁴⁹ Minuten van de processen-verbaal van de vergaderingen van het Medisch Comité van 6 en 7 augustus 1914.

⁵⁰ Minuten van de processen-verbaal van de vergaderingen van het Medisch Comité van 31 augustus 1914, 11 september 1914, 22 september 1914 en 7 december 1914 en minuut van het proces-verbaal van de vergadering van het Directiecomité in bezet België van 17 februari 1915.

⁵¹ DE MUNCK L. en VANDEWEYER L., *Het hospitaal van de koningin*, p. 59.

⁵² Minuten van de processen-verbaal van de vergaderingen van het Medisch Comité van 22 en 23 september 1914.

⁵³ Minuut van het proces-verbaal van de vergadering van het Medisch Comité van 8 januari 1915.

⁵⁴ Minuut van het proces-verbaal van de vergadering van het Medisch Comité van 19 april 1915.

⁵⁵ Minuut van het proces-verbaal van de vergadering van het Medisch Comité van 19 april 1915.

gevraagd om de werking te verbeteren door officiële lijsten op te stellen van gesneuvelde militairen, die tevens gepubliceerd zouden worden.⁵⁶ Ook andere diensten maakten gebruik van deze gegevens. Bijgevolg werd niet alleen naar Belgische militairen geïnformeerd, maar naar alle nationaliteiten waarmee het Belgische Rode Kruis in contact kwam. De belangrijkste correspondentiepartner was het “*Agence internationale des Prisonniers de Guerre*” van het Internationale Rode Kruiscomité te Genève. Dit Internationaal Agentschap voor Krijgsgevangenen werd in augustus 1914 opgericht, met de bedoeling om vragen over krijgsgevangenen te beantwoorden.⁵⁷

Een specifieke categorie bij deze uitzondering zijn de Belgische militairen uit Congo. Om inlichtingen te verzamelen betreffende dit type soldaat deed het Bureel voor Inlichtingen een beroep op het Ministerie van Belgische Kolonies in Le Havre. Ook dit bureau had af te rekenen met beperkingen opgelegd door de Duitse overheid. Voornamelijk brieven gericht naar Belgen in niet-bezet gebied werden verboden. Tegen 1918 was deze dienst het enige door de Duitse overheid erkende bureau van het Belgische Rode Kruis. Bovendien waren zij ook de enigen die in contact mochten staan met het Internationale Rode Kruiscomité te Genève.

Op het einde van de oorlog werd besloten om alle inlichtingsorganen te bundelen. Brussel was hiervoor de uitgelezen plaats. De steekkaarten van het *Bureau de renseignements* en die van het inlichtingsbureel van het Nederlandse comité in Den Haag werden bijgevolg naar het Medisch Comité opgestuurd.⁵⁸ De dienstverlening zelf ondervond enige hinder van deze reorganisatie.

Inzake de inlichtingenverwerving stond deze organisatie zeer dicht bij het “Belgisch Bureel voor Inlichtingen betreffende Krijgsgevangenen en Geïnterneerden” (“*Bureau de Renseignements pour les Prisonniers et Internés*”, een maand na de oprichting in september 1914 veranderde de naam in “*Agence belge des renseignements sur les prisonniers et les internés*”). Hun taken overlaptten elkaar: het Belgisch Bureel is bijgevolg complementair voor de inlichtingenverwerving van het Belgische Rode Kruis.⁵⁹ Algemeen moet dit bureau organisatorisch worden opgevat als een externe dienst die in de praktijk zeer nauw samenwerkte met het Belgische Rode Kruis. Rode Kruisleden Depage, Héger en Goldschmidt maakte deel uit van de eerste Beheerraad, gevolgd door Louis Leboeuf in 1917. De leden werden aangesteld door de overheid⁶⁰ en de organisatie werd erkend door het Directiecomité van het Belgische Rode Kruis, wat toeliet het Rode Kruisembleem te dragen en bijgevolg te genieten van de voordelen van post. Met het Medisch Comité, of beter gezegd het Inlichtingenbureel ervan, werd informatie uitgewisseld. Dit gebeurde door enerzijds te steunen op de relatie die het Belgische Rode Kruis met Genève had en anderzijds door de steekkaarten van het “*Agence belge des renseignements sur les prisonniers et les internés*” tijdelijk ter beschikking te stellen van het Medisch Comité. Minstens even belangrijk voor het

---

⁵⁶ Deze publicaties maken het voorwerp uit van nummers 68-70 van de onderhavige inventaris.

⁵⁷ DE MUNCK L., *De Grote Moeder in de Grote Oorlog*, p. 27.

⁵⁸ Proces-verbaal van de vergadering van het Directiecomité, 15 december 1918.

⁵⁹ *L'effort de la Belgique occupée pour les prisonniers de guerre*, p. 4.

⁶⁰ De oprichting gebeurde door toedoen van gravin Jean de Merode en advocaat Édouard Rolin-Jacquemyns. Na april 1915 viel deze organisatie onder het Medisch Comité. Zie: VANDEN BOSCH H., *Inventaris van het archief van het Belgisch Inlichtingsbureel voor Krijgsgevangenen en Geïnterneerden in Brussel*, p. 7-9.

Belgische Rode Kruis was dat deze dienst bijkantoren had in verscheidene steden. Op lokaal niveau is er sprake van een overlapping tussen de Rode Kruiscomités en deze diensten.⁶¹

De “ambulance” van het Koninklijk Paleis

Hoewel deze instelling strikt genomen onder de Brusselse “ambulances” viel en dus hiërarchisch onder het Medisch Comité stond, is dit ene specifieke hospitaal toch van levensbelang geweest voor het Medisch Comité. De verwerving van dit complex was hoogstwaarschijnlijk te danken aan koningin Elisabeth die erevoorzitster was van het Belgische Rode Kruis. Dokter Antoine Depage werd meteen verantwoordelijk voor dit hospitaal, zijn vrouw Marie Depage was er verpleegster. Vanaf 4 augustus 1914 begonnen de werkzaamheden in het hoofdgebouw van het Koninklijk Paleis. De daaropvolgende dag werd het Paleis ter beschikking gesteld van het Belgische Rode Kruis.⁶² Na het vertrek van depage uit Brussel eind oktober 1914 werd dokter Louis Leboeuf hoofdgeneesheer. Onder de Duitse bezetting slaagde het hospitaal (met een capaciteit van 200 bedden) erin om te blijven werken. De directie van het hospitaal merkte immers terecht op dat met de sluiting van deze instelling in het Koninklijk Paleis de Duitse overheid het humanitaire optreden van de Belgische koningin vernietigde. De bezetter kon dit Belgisch symbool niet zonder gevolg van de kaart vegen.

De verzorging van de oorlogsinvaliden in dit hospitaal beperkte zich niet tot medische zorg. Vanaf 1915 werden er ook cursussen aan de invaliden gegeven, zodat zij in de toekomst een broodwinning konden hebben. Stilaan werd het hospitaal ook een school voor oorlogsinvaliden.⁶³ De grootste uitdaging bleek de opheffing van het Directiecomité te zijn. Het beheer of beter gezegd de financiën vielen nu in de schoot van de verantwoordelijken van het hospitaal zelf. Alleen via samenwerkingsverbanden met het *Comité National de Secours et d’Alimentation* en het *Comité Section d’Aide et d’Apprentissage aux Invalides de la Guerre* kon het hospitaal boven water blijven. De dienstverlening liep ten einde op 10 februari 1919. Een totaal van 945 zieken en gewonden werden hier tijdens de Eerste Wereldoorlog verpleegd.⁶⁴

Het Hygiënisch Comité

Het Hygiënisch Comité was eerder een bijkomende dienstverlening van het Directiecomité en heeft slechts een kleine rol gespeeld. Het Belgische Rode Kruis had al in zijn statuten in 1892 de verplichting op zich genomen om alle slachtoffers van de oorlog te helpen, maar in 1913 uitte het Internationale Comité van het Rode Kruis te Genève aan alle Rode Kruisverenigingen de wens om samen te werken met de “sanitaire diensten” van hun respectievelijke landen. De creatie van het Hygiënisch Comité in september 1914 ligt in het verlengde hiervan, nl. het streven naar de best mogelijke hygiënische condities en maatregelen te nemen wanneer deze onvoldoende bleken te zijn. E. Beco, voorzitter van de “Conseil Supérieur d’hygiène publique”, stond aan het hoofd van het Hygiënisch Comité dat vanuit Brussel opereerde.

⁶¹ *L’Agence de renseignements belge pour les prisonniers et les internés*, in *Bulletin internationale des Sociétés de la Croix-Rouge*, 46 (1915), nr. 183, p. 362.

⁶² Minuut van het proces-verbaal van de vergadering van het Medisch Comité van 5 augustus 1914.

⁶³ DE MUNCK, L. *De werking van het Belgische Rode Kruis in bezet gebied tijdens de Eerste Wereldoorlog*, p. 189.

⁶⁴ ARA, *Archief van het Belgische Rode Kruis 14-18*, nr. 405 : “*Ambulance du Palais Royal. Bruxelles, 1914-1919*”.

Op 22 januari 1915 werd beslist een Hygiënische Raad van het Rode Kruis op te richten.⁶⁵ Zijn voornaamste taak was een dienst van exhumatie te zijn voor de slachtoffers (vooral gesneuvelde militairen) van de oorlog. Het Hygiënisch Comité verleende ook assistentie bij de bestrijding van een kinkhoestepidemie in Elewijt en een tyfusedepidemie in het kanton van Wolvertem.

c. Lokale afdelingen

De structuur van de lokale Rode Kruisafdelingen was volkomen afhankelijk van de leden van de afdeling en van de situatie van hun lokaliteit. De archiefvorming doet wel uitschijnen dat de grootste afdelingen in de steden het best konden verder werken in bezet België. Van toezicht uit Brussel was er nog geen sprake. Dit blijkt vooral uit het feit dat het rapport van het Directiecomité van 1919 alleen vermeldt dat een aantal afdelingen konden functioneren onder de bezetting. De werking op lokaal niveau gebeurde volledig op basis van vrijwilligers. Een aantal afdelingen in middelgrote en kleine steden of dorpen richtten eigen “ambulances” op.⁶⁶

In 1914 werd de algemene werking van deze onderafdelingen als onvoldoende geëvalueerd door het Medisch Comité. Datzelfde comité had echter wel alleen de taak de relaties tussen de verschillende onderafdelingen te onderhouden en te coördineren, maar greep niet in wanneer de zaken niet naar wens verliepen. De vraag is of men dat wel kon. De problemen van het nationaal comité met de Duitse overheid werden zo goed en zo kwaad mogelijk op het lokale niveau opgevangen. Een strategie was bijvoorbeeld om onder een andere naam verder te werken. Meestal gingen de lokale afdelingen zich vanaf 1915 concentreren op het verzenden van pakketten naar krijgsgevangenen. Het agentschap voor inlichtingen over krijgsgevangenen en geïnterneerden bleek in dat opzicht een goede dekmantel te zijn.

d. Ontwikkeling vlak na de Eerste Wereldoorlog

Dankzij de fronthospitalen heeft het Belgische Rode Kruis op het vlak van medische verzorging in onbezet België meer dan 30.000 gewonden verpleegd.⁶⁷ Met de bevrijding van het bezette grondgebied verloren de oude fronthospitalen stilaan hun functie. ‘L’Océan’, De Panne kon nog verder werken tot oktober 1919. De sluiting van ‘L’Océan’, Vinkem werd aanvankelijk op 15 januari 1919 gepland, maar de continue werking van het hospitaal doorheen 1919 leidde het Directiecomité ertoe om het tijdelijk te herbestemmen en ter beschikking te stellen aan het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn (*Oeuvre Nationale de l’Enfance*). De situatie in West-Vlaanderen was immers nog hachelijk. Het materiaal van ‘L’Océan’ te Vinkem werd in 1920 verkocht, waarna het hospitaal onder de sloophamer ging.

In het kader van de heraanleg van medische voorzieningen in West-Vlaanderen werd door de Dienst der Verwoeste Gewesten een beroep gedaan op het Belgische Rode Kruis. Het Ministerie van Oorlog rapporteerde immers dat vooral de geneeskundige dienstverlening spaak liep, niet vanwege een gebrek aan burgerlijke hospitalen maar door hun gebrekkige werking en het tekort aan gekwalificeerd personeel.⁶⁸ Het optreden van het Belgische Rode Kruis in West-Vlaanderen werd in de loop van 1920 steeds uitgebreider. Vooral wanneer op

---

⁶⁵ Minuut van het proces-verbaal van de vergadering van het Medisch Comité van 22 januari 1915.

⁶⁶ JANSSENS P., *Belgische veldhospitalen tijdens de Eerste Wereldoorlog*, p. 71.

⁶⁷ Proces-verbaal van de vergadering van het Directiecomité, 20 juni 1919.

⁶⁸ Processen-verbaal van de vergaderingen van het Directiecomité, 16 december 1919 en 2 januari 1920.

14 juni 1920 het Amerikaanse Rode Kruis zijn werkzaamheden in deze gebieden stopzette, werd de Belgische afdeling de hoofdverantwoordelijke voor de medische noden.

De medische dienstverlening aan de oorlogsslachtoffers stopte niet op het einde van de oorlog. L'Océan verhuisde bijvoorbeeld naar het privé-hospitaal Berckendaal van dokter Depage te Brussel. Zowel de overblijvende gewonden van L'Océan De Panne als van L'Océan Vinkem werden na de definitieve sluiting van beide hospitalen in oktober 1919 naar Brussel overgebracht voor verdere verzorging.

In het proces-verbaal van 18 april 1918 wordt een eerste evaluatie gemaakt over de werking van het Belgische Rode Kruis: "*Les circonstances ont démontré que la plupart des articles et statuts de la C.R.B. étaient inapplicables et qu'après la guerre actuelle l'association devrait être complètement réorganisée, chose impossible pour le moment.*" Deze ene zin somt de hele situatie keurig op. Er waren slechts drie leden benoemd voor het Directiecomité achter het front, terwijl dit er 15 moesten zijn. Bovendien konden deze drie personen natuurlijk ook niet alle functies op zich nemen. Het grote probleem was dat het Belgische Rode Kruis alleen uit vrijwilligers bestond. Op lokaal niveau waren dit voornamelijk dames van goede wil, maar vaak met weinig kennis.⁶⁹ Voor het nationaal comité kon men wel rekenen op gespecialiseerd personeel, maar was het Rode Kruis afhankelijk van de wil en tijdsinvestering van deze mensen. Verantwoording afleggen aan de voornaamste geldschieter, de Belgische overheid, viel moeilijk. De belangrijkste eis van de Staat was een betere administratie of minstens één die zijn belangrijke documenten kon bijhouden. Deze problematische relatie met de overheid, vooral met het Ministerie van Oorlog, culmineerde in 1918. Op de vergadering van 16 augustus 1918 werd besloten om bij de eerstvolgende Algemene Vergadering de kwestie van de statuten van de organisatie te bespreken en deze vervolgens aan te passen. Eén van de eerste maatregelen was de aanvulling van het Directiecomité tot zijn wettelijk kader van 15 leden. Aan het Ministerie van Oorlog werden begin 1919 dan ook 8 nieuwe leden voorgesteld. Deze nieuwe leden werden minder "nuttig" bevonden door het Belgische Rode Kruis: de praktijkervaring van de oorlog bleef, volgens de directie, hét middel voor de aanpassing van de organisatie.⁷⁰

Na de Eerste Wereldoorlog was de tijd rijp om een andere wending aan de organisatie te geven door ook hulpverlening mogelijk te maken voor slachtoffers van rampen en ongevallen in vreedstijd. In Genève werd de Liga van Rode Kruisverenigingen opgericht om een aangepast programma te ontwikkelen voor de vreedstijd. Het waren deze aanpassingen die de reorganisatie van het Belgische Rode Kruis beïnvloedden.⁷¹ Tegen 1922 was deze laatste een feit, met de oprichting van vaste centrale diensten onder leiding van directeur-generaal Edmond Dronsart. Het hoofddoel van de organisatie was eveneens veranderd. De oorlogstaak bleef dezelfde, maar in tijden van vrede moest zij nu ook instaan voor hulpverlening bij rampen en mocht het Belgische Rode Kruis andere Rode Kruisverenigingen bijstaan. Samenwerking met de Staat was nog steeds vereist, maar werd beter geregeld. Het Belgische Rode Kruis had nu een complementaire taak bij de activiteiten van de Medische Dienst van het Leger. Het financieel beheer werd in overleg met het Ministerie van Nationale Defensie geregeld.⁷² Op het vlak van dienstverlening was deze reorganisatie een grote stap richting professionalisering. Zo werd het Medisch Comité een professionele dienst bestaande uit drie sectoren, respectievelijk de medische, de chirurgische en de hygiënische sector. Nieuw was

⁶⁹ Proces-verbaal van de vergadering van het Directiecomité, 18 april 1918.

⁷⁰ Processen-verbaal van de vergaderingen van het Directiecomité, 14 januari 1919 en 16 februari 1919.

⁷¹ MINOT J.-P. *La Croix-Rouge de Belgique*, p. 36.

⁷² *Ibid.*, p. 43. Voor de afhankelijkheid van de Staat, zie p.152-158.

ook de instelling van een Provinciaal Comité en een Provinciale Raad, een brug naar het lokale niveau.⁷³

e. John Van Schaick, Jr.

John Van Schaick Jr. was bij aanvang van de Amerikaanse hulpverlening geen onbekende op het gebied van hulpverlening en hulporganisaties. In 1913 werd hij door president Wilson benoemd tot de “*Board of Charities*”.⁷⁴ Ook was hij, zoals eerder vermeld, lid van de *Rockefeller Foundation War Relief Commission*, die in 1915 de eerste stappen van de Amerikaanse hulpverlening voor Europa zette.

Het Amerikaanse Rode Kruis zelf trad pas op in 1917 met de oprichting van een War Council onder leiding van Grayson M.P. Murphy, een gereputeerd zakenman. Dit centrale comité nam de hele organisatorische last van de oorlog op zich. De activiteiten vingen aan op 13 juni 1917, na de oprichting van een uitvalsbasis te Parijs waar de commissie tot de herfst van 1918 actief zou blijven.⁷⁵ Het duurde niet lang vooraleer een commissie voor Europa werd gecreëerd.⁷⁶ Ernest Bicknell en John Van Schaick Jr. werden verantwoordelijk voor het *Departement of Social and Economic Conditions*, respectievelijk als *chief* en *assistent-chief*. Hun eerste actieterrein was Frankrijk, maar vrij snel werd de Belgische situatie, een land waarvan het merendeel van het grondgebied bezet was, als een aparte casus ervaren. Op 20 augustus 1917 werd *The Department for Belgium* opgericht⁷⁷ onder leiding van Ernest Bicknell en John Van Schaick Jr. Het orgaan kanaliseerde Amerikaanse hulp onder Belgische verantwoordelijkheid. De Belgische politiek moest ten allen koste vermeden worden, waardoor de samenwerking met het vorstenpaar de toegangspoort vormde voor hulpverlening aan België. Op 3 september 1917 werd het hoofdkwartier van Bicknell en Van Schaick Jr. in Le Havre opgericht. Het departement zette zich voornamelijk in voor de Belgen in onbezet België en Noord-Frankrijk. In januari 1918 werd het departement een comité, maar het eigenlijke werk bleef zijn gewone gang gaan. Diezelfde maand werd Van Schaick zelf gepromoveerd tot de rang van majoor. De eigenlijke militarisering van *the American Red Cross* valt te vergelijken met het Belgische Rode Kruis. John Van Schaick Jr. werd de commissaris voor België in oktober 1918. Op 20 november 1918 installeerde de *Red Cross Commission* zich in Brussel en bleef werkzaam in België tot 19 april 1919.⁷⁸

B. ARCHIEF

1. GESCHIEDENIS

a. Het archief van het Directiecomité van het Belgische Rode Kruis

Het archief van het Belgische Rode Kruis heeft een bewogen geschiedenis gekend. Al tijdens de Eerste Wereldoorlog werden er incidenten gerapporteerd, die de archiefvorming mogelijk bemoeilijkt hebben. De arrestatie van gravin Jean de Merode bij haar terugkeer naar Brussel op 6 december 1914 ging gepaard met de inbeslagname van haar bezittingen, waardoor documenten van het Directiecomité achter het front en van het Anglo-Belgisch Comité

⁷³ *Ibid.*, p. 39 en p. 41.

⁷⁴ JONES L.C., *La Croix-Rouge Américaine et la Belgique*, p. 3.

⁷⁵ *Ibid.*, p. 2.

⁷⁶ *Ibid.*, p. 2.

⁷⁷ *Ibid.*, p. 13-15.

⁷⁸ Proces-verbaal van de vergadering van het Directiecomité, 6 april 1919.

mogelijk naar een andere archiefvormer zijn verhuisd. Pertinenter was de ontbinding van het Directiecomité door de Duitse Gouverneur-Generaal voor België, generaal von Bissing. De afgevaardigde voor het Belgische Rode Kruis werd verantwoordelijk voor alle archieven van dit comité. Het order werd op 14 april 1915 uitgevaardigd om de hand te leggen op alle archiefbescheiden.⁷⁹ In hoeverre alle in beslag genomen archiefbescheiden later zijn teruggegeven aan het Belgische Rode Kruis is onduidelijk. Veelzeggend is ook het proces-verbaal van 7 april 1918 dat de Rode Kruisleden aanmaande om beter om te springen met hun documenten. Een bevraging van het Ministerie van Oorlog betreffende stukken ter financiële verantwoording leidde tot de conclusie dat veel van deze stukken niet door de Rode Kruisleden werden bewaard. De leden werden aangemaand om deze stukken aan de algemeen penningmeester of haar afgevaardigde te geven.

Archiefbescheiden bewaard bij de administratie van inspecteur-generaal Léopold Mélis werden in de loop van 1919 overgebracht naar de administratie van het Belgische Rode Kruis. De eerste verantwoordelijke voor het archiefbeheer was de secretaris-generaal van de organisatie, Georges Didier. In 1921 werden de deelarchieven van het *Comité médical* en het *Bureau des Renseignements des Soldats Blessés à Calais* overgedragen aan de Commissie van het Oorlogsarchief. Mogelijk heeft er ook een overdracht aan het Ministerie van Landsverdediging plaatsgevonden. In de briefwisseling is er immers een brief van 1925 aanwezig, waarin het Ministerie aangeeft dat “*les archives et le matériel de l’hôpital de l’Océan*” *que vous voulez bien mettre à notre disposition, seraient effectivement d’un grand intérêt..., tant au point de vue administratif qu’au point de vue scientifique.*” Deze brief was een reactie op een eerdere communicatie van Edmond Dronsart, directeur-generaal van het Belgische Rode Kruis, waarin hij een aanbod van schenking van registers, steekkaarten en medische observaties en radiografische platen deed. Of deze overdracht effectief heeft plaatsgevonden, is onduidelijk. Vast staat dat deze documenten niet in het Oorlogsarchief zijn terecht gekomen. Ook het Koninklijk Legermuseum bewaart deze bestanden niet. Het is eveneens mogelijk dat deze bescheiden zijn vernietigd. Van de archieven over de hospitalen na de Eerste Wereldoorlog weten we alleen dat een deel verloren ging door een overstroming van de kelder in het hospitaal van Antoine Depage in Brussel. Het betrof hier nota’s van Depage rond 1925 over zijn project voor een hospitaal te Woluwe. De archiefbescheiden verzameld door dokter Louis Leboeuf werden in 1940 overgeheveld naar het Belgische Rode Kruis. Zij bevonden zich in de kast van de dokter op het Koninklijk Paleis. Het betrof hier documenten “*relatifs aux soldats hospitalisés dans certaines ambulances pendant la guerre 1914-1918*”.⁸⁰

Voor de jaren na de Tweede Wereldoorlog is de geschiedenis van het archief nauwelijks te achterhalen. Pas in de jaren 1970 duiken weer sporen op. Vast staat dat het archiefbeheer destijds ontoereikend was. Het gebeurde zelden dat diensten hun documenten hadden geïnventariseerd of zelfs geklasseerd. De meeste documenten bleven bij de archiefvormer op de verschillende bureaus bewaard en de overdracht naar het archiefdepot verliep allesbehalve systematisch. In 1970 werd een nieuw lokaal voorzien achter de parking van de ambulances op de hoofdzetel in Brussel. Het feit dat richtlijnen rond archiefbeheer pas zeven jaar later het daglicht zien, wijst erop dat weinig belang werd gehecht aan het archief⁸¹ dat tot de verhuis

⁷⁹ *La dissolution du Comité central de la Croix-Rouge belge*, in *Bulletin International des Sociétés de la Croix-Rouge*, 46 (1915), nr. 183, p. 281.

⁸⁰ ARA, *Archief van het Belgische Rode Kruis 14-18*, nr. 34: Briefwisseling van directeur-generaal Edmond Dronsart met dr. Louis Le Boeuf.

⁸¹ VAN DER SLIJCKEN K., *Rode Kruis-Vlaanderen. Actuele structuurstudie en ordeningsplannen*, p. 10.

van de organisatie in 2004 in deze kelder zou blijven. Wellicht bevond het archief in de jaren 1930-1960 zich in een vergelijkbare situatie. De mogelijkheid van ongecontroleerde vernietigingen op basis van een dienstorder uit 1970 valt niet uit te sluiten.⁸² Samen met de verantwoordelijke van de logistieke dienst gold in de loop van jaren 1980 het beleid om bij plaatsgebrek stukken weg te gooien, al zijn er schijnbaar geen stukken vernietigd die dateren uit de Eerste Wereldoorlog en het Interbellum. Tenslotte was er de slechte beveiliging: de (pas in 2016 opgehelderde) ontvreemding van het rapport van de “Ambulance Palais Royal” is ongetwijfeld het resultaat van dit slecht beheer.

Tot 1983 was het archief in handen van Lucienne Delepine. De Documentatiedienst van het Rode Kruis was toen een mengvorm van bibliotheek- en archiefbeheer. Datzelfde jaar werd Luc De Munck aangeworven ter vervanging van de toen 65-jarige Delepine. Wellicht handelde Delepine voornamelijk als bibliothecaresse. Tijdens de inventarisatie hebben we vastgesteld dat delen en banden de stempel van de bibliotheek van het Belgische Rode Kruis droegen. In de typische werking van een documentatiedienst werd het archief van het Directiecomité thematisch ingedeeld. De vermenging van archief en documentatie bleek ook duidelijk wanneer bij inventarisering de onderwerpsmap van de 40ste verjaardag van ‘L’Océan’, De Panne werd aangetroffen. De Documentatiedienst hanteerde de documentaire benadering wellicht als een verwervingsstrategie.

Opvolger Luc De Munck betoonde interesse in de archieven en volgde de opleiding archivistiek in 1992-93. De bewaaromstandigheden van het archief zijn onder zijn leiding gaandeweg opgekrikt en in 1998 krijgt hij de afzonderlijke dienst Archief onder zijn hoede. Deze was weliswaar geen zelfstandige eenheid (en viel onder het departement Communicatie), maar betekende toch een opmerkelijk innovatie voor de NGO-sector. Het was de Vlaamse vleugel van het in 1972 geregionaliseerde Belgische Rode Kruis die in 1998 de archiefzorg op zich nam, louter en alleen omdat zij een archiefdienst hadden.⁸³

b. Het archief van het “Comité médical”

Ook het archief van het Comité médical getuigt van weinig aandacht voor het archiefbeheer tijdens de oorlog zelf. Zo lijken de minuten van de processen-verbaal van het Medisch Comité door de heer Beckers te zijn bijgehouden⁸⁴, hoewel hij hiervoor geen enkel officieel mandaat of andere verplichting had. Het is door de ijver van één persoon dat dit cruciale type bestuursdocumenten bewaard is gebleven.

In de “Totenliste”, opgesteld door het *Zentral Nachweise Buro* van het Internationale Comité van het Rode Kruis (20 mei-17 nov. 1919) bevindt zich een klad dat mogelijk een eerste poging is om een inhoudsoverzicht of plaatsingslijst op te stellen. De eerste grondigere inventarisatie gebeurde door Etienne Sabbe in de jaren 1920 na hun overbrenging naar de Commissie voor Oorlogsarchieven.

2. VERWERVING

Het archief gevormd door het Belgische Rode Kruis tijdens de Eerste Wereldoorlog was lange tijd opgedeeld in twee aparte deelbestanden die pas de afgelopen jaren werden herenigd.

---

⁸² *Ibid.*, p. 307.

⁸³ MAES K., *Inventaris van het archief van het directiesecretariaat van Belgische Rode Kruis-Vlaamse Gemeenschap*, p. 3.

⁸⁴ Geregeld wordt de aantekening *Collection Beckers* op de processen-verbaal gevonden. Bijv. Minuut van het proces-verbaal van de vergadering van het Medisch Comité van 19 september 1914.

Na de Eerste Wereldoorlog gaf toenmalig Algemeen Rijksarchivaris Joseph Cuvelier de aanzet tot de oprichting van de “Commissie van het Oorlogsarchief”. De Commissie, bij Koninklijk Besluit van 15 november 1919 ingesteld, moest alle archieven bundelen van de organen, die specifiek waren opgericht tijdens de Eerste Wereldoorlog. In februari en mei 1921 schonk het Rode Kruis aan de Commissie van het Oorlogsarchief “259 casiers, 2 caisses de fiches, 32 classeurs, divers dossiers et 2 grandes caisses de fiches” (opgenomen in het Aanwinstenregister onder nrs. 80 en 208). Op de steekkaartenreeksen na werden de archieven samengevoegd onder de noemer “Archief van het Medisch Comité van het Rode Kruis” en vervolgens in de loop van de jaren 1920 geïnventariseerd door Etienne Sabbe. Deze inventaris werd voltooid door Pierre-Alain Tallier in 2002.

Het rapport van de Commissie van het Oorlogsarchief uit 1922 vermeldt dat de steekkaarten niet in geordende staat bij de Commissie zijn beland. Een alfabetische originele orde werd vastgesteld, maar deze had geleden onder “*différents voyages que [les fiches] avaient dû faire*”. Vooral de ladekasten van Le Havre waren zeer wanordelijk. Daarenboven was er een groot aantal steekkaarten dat niet in bakken of kasten zat. Door de frequente aanvragen van deze archiefbescheiden zag de Commissie zich genoodzaakt om ze te ordenen. Hierbij werden verschillende series gevormd om opzoeking te vergemakkelijken. Het eindresultaat in 1922 was dat de Commissie ongeveer 485.000 Rode Kruissteekkaarten in zijn bezit had, waarvan er nog ongeveer 50.000 geordend moesten worden.⁸⁵

In 2004 sloot het Belgische Rode Kruis met het Algemeen Rijksarchief een overeenkomst voor de bewaargeving van het historisch archief uit de periode 1864-1999. Twee deelbestanden werden overgeheveld naar het gebouw van Rode Kruis-Vlaanderen te Mechelen, in functie van een geplande inventarisatie: het archief van zowel de Eerste als de Tweede Wereldoorlog. Pas in 2012 werd het archief met betrekking tot de Eerste Wereldoorlog overgebracht naar het Algemeen Rijksarchief, in de nasleep van de inventarisatie door Bart Cornel in het kader van diens Manama-stage Archivistiek en Hedendaags Documentbeheer. Hiertoe behoorde ook archief gevormd door John Van Schaick Jr. van het Amerikaanse Rode Kruis, dat in 2004 aan het Belgische Rode Kruis werd geschonken door Richard Norton, een achterneef van Van Schaick Jr.

In 2015 is het Belgische Rode Kruis overgegaan tot een schenking van de archiefbestanden die stelselmatig bij het Algemeen Rijksarchief waren neergelegd, waaronder ook de archieven die het voorwerp uitmaken van onderhavige inventaris.

III. INHOUD EN STRUCTUUR

A. INHOUD

Dit archiefbestand heeft voornamelijk betrekking op de werking van het Belgische Rode Kruis in België en Noord-Frankrijk tijdens de Eerste Wereldoorlog, alsook op ondersteunende activiteiten die werden opgezet in Nederland en Groot-Brittannië in jaren 1914-1919. Het archief van John Van Schaick Jr. behandelt vooral de relatie en samenwerking tussen het Amerikaanse en het Belgische Rode Kruis tijdens en na de Eerste Wereldoorlog. Tenslotte is ook de reorganisatie van het Belgische Rode Kruis na WO I gedocumenteerd.

Het archief vormt geen geheel dat na de oorlog mooi werd weggeborgen: de archiefvormer heeft nooit veel belang gehecht aan zijn archieven. Dit verklaart waarom een organisatie zoals

---

⁸⁵ ARA. *Archief van de Commissie van het Oorlogsarchief*, nr. 24.

‘L’Océan,’ De Panne met 470 personeelsleden⁸⁶ nauwelijks enige archiefbescheiden heeft achtergelaten. De grote hoeveelheid opnamelijsten van lokale “ambulances” en hospitalen vloeit dan weer voort uit een reglement van inspecteur-generaal Mélis uit 1914. Elke “ambulance” was verplicht om een register⁸⁷ te hebben met de voor- en achternamen van opgenomen militairen, hun regiment, bataljon, compagnie, stamboomnummer, geboortedatum, datum van opname, aard van verwonding, exacte oorzaken, datum en wijze van ontslag uit de “ambulance”. Deze gegevens vormen een cruciale bron voor de medische geschiedenis van de Belgische militair tijdens de Eerste Wereldoorlog. Wanneer een militair overleed, moest het hoofd van de “ambulance” telegrafisch de commandant van de provincie en de burgemeester van de stad verwittigen. Die administratieve verwerking is de hoofdreden van de contacten tussen het Belgische Rode Kruis en de steden en gemeenten. Het waren precies deze instellingen die in de latere jaren van de oorlog als nieuwe vragende partij het Belgische Rode Kruis contacteerden, vermits het Belgisch Leger in bezet België zijn administratieve taken niet kon uitvoeren. Steden en gemeenten moesten bijgevolg een alternatief zoeken om de burgerlijke stand aan te passen: de bewijskracht van deze documenten verzekerde hun bewaring.

De verschillende steekkaartenreeksen zijn een belangrijke bron voor zowel genealogisch onderzoek als voor de medische geschiedenis van het Belgisch Leger in 1914-1918. De steekkaarten bevatten de naam en voornaam van de militair, zijn eenheid en graad, plaats van domicilie, geboortedatum en medische geschiedenis. Dit is de geregistreerde informatie waarover het Belgische Rode Kruis beschikte, hoofdzakelijk met betrekking tot Belgische militairen. Af en toe duiken echter ook andere nationaliteiten op in de reeks, zoals Franse (doorgaans Noord-Afrikaanse) soldaten. De vermenging van het Belgische en het Franse leger was immers zeer groot in de begindagen van het IJzerfront.

Het archief van het “Comité Médical” bestaat voornamelijk uit archiefstukken gevormd door het ondergeschikte *Bureau de Renseignements sur soldats malades, blessés ou morts*. Alleen de processen-verbaal van het “Comité Médical” geven inzicht in de communicatie met de lagere echelons. De processen-verbaal van dit comité⁸⁸ zijn opgenomen in de voor- en naoorlogse processen-verbaal van het Directiecomité. Hoogstwaarschijnlijk zijn deze documenten in 1914 met het comité meegereisd naar Frankrijk en heeft het Directiecomité het niet nodig geacht om bij de creatie van het Directiecomité achter het front een nieuwe reeks op te stellen. Het ontbreken van de processen-verbaal van het Directiecomité in bezet België is dan wellicht weer te wijten aan de ontbinding van dit comité in 1915.

Het archief van Van Schaick Jr. bevat tenslotte een groot aantal foto’s met betrekking tot de activiteiten van het Rode Kruis en diverse verenigingen in de frontzones en in Frankrijk.

B. SELECTIES EN VERNIETIGINGEN

In het archief van het “Comité Médical” zijn de handgeschreven afschriften vernietigd van de door het Ministerie van Oorlog gepubliceerde lijsten van gesneuvelde soldaten in het Staatsblad. Het gaat immers om kopieën van lijsten die al elders in de inventaris zijn opgenomen.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn belangrijke archiefstukken en verwant materiaal verloren gegaan. Archieven van de veldhospitalen Bourbourg, Cabour, Hoogstade, Petit Fort

⁸⁶ MÉLIS L., *Contribution à l’histoire du Service de Santé de l’Armée au cours de la guerre 1914-1918*, p. 303.

⁸⁷ In de praktijk zijn dit meestal losse lijsten.

⁸⁸ Zie Proces-verbaal van de vergadering van het Directiecomité van 28 feb. 1919.

Philippe, Vinkem en Beveren-aan-de-IJzer, verschillende King Albert's Hospitals in London en verscheidene verwante organisaties zijn verdwenen. De gaten in dit conglomerataarchief zullen wellicht ook nooit meer worden opgevuld.

Hoewel er zeer veel materiaal van hospitalen aanwezig is, zijn er ook op dit vlak belangrijke lacunes. Het meest frappant zijn de medische observaties van de vooruitgeschoven posten aan het front. Hoewel zij verplicht waren deze stukken nauwkeurig bij te houden en naar 'L'Océan', De Panne te versturen, is geen van deze documenten bewaard gebleven. Helaas zijn de opnameregisters ook niet de enige documenten die ontbreken. Een vooruitgeschoven post was immers ook verplicht om heel nauwkeurig de bezittingen van elke militair te noteren: een eerste "*fiche*" met alle bezittingen werd ondertekend door de militair in kwestie of, wanneer dit onmogelijk bleek, door de verpleegster en een betrokken brancardier, terwijl een tweede "*fiche*" een overzicht gaf van alle waardevolle voorwerpen van de militair. Beiden werden in aparte zakken met de militair naar De Panne gestuurd. Het betreft in dit geval wel zeer kwetsbare documenten die opgesteld moesten worden in soms hachelijke situaties. Tevens moet rekening houden met het geringe administratief nut van de documenten indien een militair zijn bezittingen kon teruggeisen. Wellicht werden de meeste stukken dan ook vrij snel vernietigd.

C. TOEKOMSTIGE AANGROEI/AANVULLINGEN

Een aantal archiefreksen met betrekking tot (de lokale afdelingen van) het Belgische Rode Kruis tijdens de Eerste Wereldoorlog worden nog bewaard in een depot van de privéfirma OASIS te Turnhout. Mogelijks worden deze stukken later nog als een apart deelbestand aan dit archief toegevoegd.

D. ORDENING

Het archief dat het voorwerp uitmaakt van deze inventaris, bestond aanvankelijk uit vier verschillende blokken: het archief van het Directiecomité (in bezet België en achter het front), het archief van de Comités opgericht door het directiecomité, het archief van de lokale afdelingen en het archief van John Van Schaick Jr. Tenslotte werd ook een reeks voorwerpen achteraan het bestand toegevoegd.

Wat het Medisch Comité betreft, weerspiegelde de orde van de "Commissie voor het Oorlogsarchief", ingegeven door de bewijsfunctie van de documenten in de jaren 1920, niet de verschillende functies en diensten van het Belgische Rode Kruis. In deze inventaris is dan ook waar mogelijk de archiefvormer geïdentificeerd. Stukken van het Medisch Comité die pas in 2012 waren overgedragen (cf. supra), werden geïntegreerd in dit deelbestand.⁸⁹ De stukken zijn in de aangepaste organisatiestructuur geplaatst, waarbij de meeste archiefbescheiden niet door het Medisch Comité zelf werden gevormd, maar van het ondergeschikte "Bureau voor Inlichtingen betreffende zieke, gewonde of overleden soldaten". Enkel waar het Bureau voor Inlichtingen niet expliciet als archiefvormer kon worden geïdentificeerd, zijn de archiefbescheiden onder het Medisch Comité geplaatst. De stukken waren immers gericht aan het "Comité Médical" en werden als dusdanig geordend in functie van hun plaats in de originele samenhang.

---

⁸⁹ Het betreft inventarisnummers 383-384, 386-393, 400-425 en 433.

IV. RAADPLEGING EN GEBRUIK

A. VOORWAARDEN VOOR DE RAADPLEGING

Alle stukken die het voorwerp van deze inventaris uitmaken, zijn vrij raadpleegbaar. Indien er een digitale kopie van sommige stukken voorhanden is, zal enkel deze ter raadpleging worden gegeven.

B. VOORWAARDEN VOOR DE REPRODUCTIE

Voor de reproductie van archiefstukken gelden de voorwaarden en tarieven van toepassing in het Algemeen Rijksarchief.

C. TAAL EN SCHRIFT VAN DE DOCUMENTEN

De meest voorkomende taal is het Frans. Nederlands wordt soms gebruikt in relatie tot particulieren of organisaties gevestigd in Vlaanderen. Bij archiefbescheiden met betrekking tot de Duitse overheid is het Duits vanzelfsprekend de voertaal.

D. FYSIEKE KENMERKEN EN TECHNISCHE VEREISTEN

De meerderheid van de archiefstukken zijn leesbaar zonder gebruik te maken van technische hulpmiddelen. De bescheiden zijn globaal gezien in goede staat, maar in geval van gedigitaliseerde stukken zijn enkel de digitale kopieën raadpleegbaar.

E. TOEGANGEN

De archieven van het "Comité médical" maakten het voorwerp uit van voorlopige inventarissen (door Sabbe en Tallier) die als basis dienden voor de ordening van dit deelbestand.

F. AANWIJZINGEN VOOR HET GEBRUIK

Hou er bij opzoeking van namen in de reeks steekkaarten steeds rekening mee dat de naam die u wenst te vinden niet exact dezelfde spelling heeft. Namen kunnen immers fout geschreven zijn of een andere, verouderde spelling hebben. Wees dus steeds behoedzaam voor de kleine variaties in een familienaam.

V. VERWANT MATERIAAL

A. DOCUMENTEN MET EEN VERWANTE INHOUD

Het Algemeen Rijksarchief bewaart archieven van talloze liefdadigheidswerken en verenigingen die tijdens WO I door het Belgische Rode Kruis werden gesteund, alsook de (deels bewaard gebleven) archieven van verschillende burgerhospitalen nabij het front. De rol van het Belgische Rode Kruis tijdens WO I is uiteraard ook uitvoerig gedocumenteerd in de archieven van koning Albert I en in het bijzonder van koningin Elisabeth, bewaard in het Archief van het Koninklijk Paleis.

Naast het Rijksarchief bewaart de archiefdienst van het Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsmacht (KMLK) diverse aanvullende bestanden. Een eerste voorbeeld is het fonds van de archieven "Service de Santé et Croix-Rouge, 1831-1914" waarin o.m. de mobilisatie van het Belgische Rode Kruis in augustus 1914 aan bod komt. Het betreft stukken over de

reglementering van de mobilisatie en de organisatie van de ambulances en sanitaire treinen. Het bestand bevat bovendien verscheidene stukken inzake de organisatie van het Belgische Rode Kruis en de samenstelling van lokale Rode Kruisafdelingen in de jaren 1880-1910.⁹⁰ Deze archieven zijn ontsloten door de inventaris van M. Vilain. In tweede instantie bewaart het KMLK en het ARA het archief van de Belgische Middendienst voor de krijgsgevangenen. Die bestanden bevatten verwant materiaal betreffende de werking van het Belgische Rode Kruis inzake krijgsgevangenen en zijn ontsloten via een inventaris van Erik Janssen.⁹¹ Ook het archief van de overkoepelende dienst, nl. het Korps van de Krijgsgevangenen,⁹² bevat verwant materiaal. Het betreft hoofdzakelijk archiefbescheiden in relatie tot de veldhospitelen van het Belgische Rode Kruis.

Het privéarchief van dokter Antoine Depage wordt bewaard bij de Service des Archives de l'Université Libre de Bruxelles (ULB). Het bestaat vooral uit archiefmateriaal inzake de rol van Depage als professor aan deze universiteit, met name aan de faculteit geneeskunde van de ULB. Betreffende het Rode Kruis gaat dit archief voornamelijk in op de activiteiten van Depage in de eerste helft van de jaren 1920.

B. BIBLIOGRAFIE

AMARA M., D'HOOGHE V. en VANDEN BOSCH H. (onder leiding van TALLIER P.-A.), *Archievenoverzicht betreffende de Eerste Wereldoorlog in België*, 2 dln (Studies over de Eerste Wereldoorlog. 17), Brussel, 2010.

Ambulance du Palais-Royal. Bruxelles, 1914-1919, s.l. [1919].

COLARD A., *Depage*. In: *Biographie Nationale*, deel 35, Brussel, 1970, pp. 171-180.

DE MUNCK L., *Het Belgische Rode Kruis en de Eerste Wereldoorlog. Bronnenoverzicht en recent onderzoek*. In: BOIJEN R. & TALLIER P.-A. (ed.), *België en de Eerste Wereldoorlog: Bronnen. Stand van het onderzoek. Acta van het colloquium van 8 en 9 november 2001*, Brussel, 2002, pp. 191-210.

DE MUNCK L., *De Grote Moeder in de Grote Oorlog. De hulpverlening van het Rode Kruis tijdens de Eerste Wereldoorlog / La Grande Mère dans la Grande Guerre. Les secours de la Croix-Rouge au cours de la Première Guerre mondiale*, Ieper, 2000.

DE MUNCK L. *De werking van het Belgische Rode Kruis in bezet gebied tijdens de Eerste Wereldoorlog*. In : AMARA M., JAUMAIN S., MAJERUS B. e.a. (red.). *Une guerre totale? La Belgique dans la Première Guerre mondiale. Nouvelles tendances de la recherche historique. Actes du colloque internationale organisé à l'ULB du 15 au 17 janvier 2003* (Studies over de Eerste Wereldoorlog. 11), Brussel, 2005, pp. 183-197.

DE MUNCK L. en VANDEWEYER L., *Het hospitaal van de Koningin. Rode Kruis, L'Océan en De Panne*, De Panne, 2012.

DEPAGE H., *L'ambulance de L'Océan à La Panne. Sa fondation, son évolution, son organisation*. In: DEPAGE, A. (dir). *Ambulance de L'Océan La Panne. Fascicule I*, Parijs, 1917, p. 5-64.

⁹⁰ Zie VILAIN M., *Inventaire du fonds d'Archives «Service de Santé et Croix-Rouge, 1831-1914»*, p. 15-17, alsook inventarisnummers 3200-3205 (statuten van het Belgische Rode Kruis, 1897-1906) en 3603 (*Règlement-type pour les sous-comités de la Croix-Rouge de Belgique*).

⁹¹ JANSSEN E., *Inventaris van het archief van de Dienst voor de Duitse krijgsgevangenen van de Belgische Middendienst voor de krijgsgevangenen 1914-1921 (1922-1926)*, p. 52, p. 159-160 en p. 208. Nummer 153 heeft betrekking op het Amerikaanse Rode Kruis.

⁹² JANSSEN E., *Inventaris van het Korps van de Krijgsgevangenen*, p. 43, p. 47 en p. 52.

- DEPAGE H., *La vie d'Antoine Depage*, Brussel, 1956.
- JANSSEN E., *Inventaris van het archief van de Dienst voor de Duitse krijgsgevangenen van de Belgische Middendienst voor de krijgsgevangenen 1914-1921 (1922-1926)*, Brussel, 2011.
- JANSSENS P., *Belgische veldhospitalen tijdens de Eerste Wereldoorlog* (Studies over de Eerste Wereldoorlog. 1), Brussel, 2001.
- JONES L.C., *La Croix-Rouge Américaine et la Belgique*, Genève, 1919.
- L'effort de la Belgique occupée pour les prisonniers de guerre*, Brussel, 1918.
- MAES K., *Inventaris van het archief van het directiesecretariaat van Belgische Rode Kruis-Vlaamse Gemeenschap (1927-; 1972-1984)*, Licentiaatsverhandeling, Vrije Universiteit Brussel, 2002.
- MATHIEU J., *De Eerste Wereldoorlog en zijn gevolgen*. In: EVRARD E. en MATHIEU J. *Asklepios onder de wapens. 500 jaar militaire geneeskunde in België*, Brussel, 1997, p. 233-279.
- MÉLIS L., *Contribution à l'histoire du Service de Santé de l'Armée au cours de la guerre 1914-1918*, Brussel, 1932.
- MINOT J.-P. *La Croix-Rouge de Belgique : son status et ses rapports avec la puissance publique*, Licentiaatsverhandeling, Université Libre Bruxelles, 1978.
- PIEN P., *La médecine sur le front belge durant la Première Guerre mondiale: Progrès médicaux et monde médical en guerre*, Masterverhandeling, Université Catholique Louvain-la-Neuve, 2005.
- PLISNIER F., *Inventaire des archives des Hôpitaux Civils du Front, 1914-1918*, Brussel, 2008.
- TALLIER P.-A., *Inventaire des archives de la Commission des Archives de la Guerre, 1919-1945*, Brussel, 1997.
- VANDEN BOSCH H., *Inventaris van het archief van het Belgisch Inlichtingsbureau voor Krijgsgevangenen en Geïnterneerden in Brussel, 1914-1919*, Brussel, 2009.
- VAN DER SLIJCKEN K., *Rode Kruis-Vlaanderen. Actuele structuurstudie en ordeningsplannen*, Licentiaatsverhandeling, Vrije Universiteit Brussel, 1997.
- VAN SCHAICK JR. J., *The Little Corner Never Conquered. The Story of the American Red Cross War Work for Belgium*, New York, 1922.
- VAN SCHAICK JR. J., *Croix-rouge américaine. L'oeuvre pour la Belgique: Sommaire des Activités de la Commission pour la Belgique, sept. 1917-dec. 1918*, Brussel, z.d.
- VILAIN M., *Inventaire du fonds d'Archives « Service de Santé et Croix-Rouge, 1831-1914 »*, Brussel, 1981.

VI. BESCHRIJVINGSBEHEER

Het volledige archief van het Belgische Rode Kruis gevormd tijdens en meteen na de Eerste Wereldoorlog en het archief van John Van Schaick Jr. werden in 2011-2012 definitief geordend en beschreven door Bart Cornel in opdracht van Rode Kruis-Vlaanderen. Dit werk was gebaseerd op de beschrijvingen verwezenlijkt door Etienne Sabbe en Pierre-Alain Tallier voor wat betreft de archieven die zich al op het ARA bevonden. De inventaris is tot stand gekomen als opleidingsonderdeel van de ManaMa Archivistiek: Erfgoed- en Hedendaags Documentbeheer aan de Vrije Universiteit Brussel. In het najaar van 2015 vond de

digitalisering plaats van de steekkaarten over gewonde militairen, afkomstig van het Medisch Comité. Begin 2017 werd de inventaris herwerkt door Michaël Amara, Filip Strubbe en Luc De Munck met het oog op de publicatie in de reeks “Inventarissen Algemeen Rijksarchief”. Terzelfdertijd werd het archief verpakt door Faissal Beddi.

INVENTARIS

I. DIRECTIECOMITÉ

A. ALGEMEEN

1. BESTUUR VAN HET BELGISCHE RODE KRUIS

1. Kladversies van uitgaande brieven van het Directiecomité aan het Ministerie van Oorlog betreffende hun taakuitvoering, kladversies van de processen-verbaal van het Directiecomité en het Medisch Comité betreffende de lokale afdelingen en ingekomen brieven betreffende gewondenverzorging.
(1885, 1892, 1894, 1897) 1913-1914. 1 omslag
Bevat o.a. een staat van briefwisseling betreffende een conflict van [1885], afschriften van artikels van de wet van 1892, een uitnodiging van het Directiecomité gericht aan het Ministerie van Oorlog betreffende de Belgische Rode Kruis-expo van 1897, het dagorder van de vergadering van de Algemene Raad van 1913, de processen-verbaal van het Medisch Comité van 30 okt., 2 nov., 9 nov. en 16 nov. 1914.
- 2-3. Processen-verbaal van de vergaderingen van het Directiecomité.
1914-1920. 1 omslag en 1 pak
  2. dec. 1914-1918, 28 feb. 1919. 1 pak
Alle stukken zijn gevormd door het Directiecomité in het niet door de Duitsers bezette deel van België. Vanaf eind 1915 is er slechts maandelijks of om de twee à drie maanden een proces-verbaal. Bevat de minuut van het rapport van het "Directiecomité achter het front" (28 feb. 1919) en één krantenartikel.
  3. 1919-1920. 1 omslag
4. Nota betreffende het verzoek van oprichting van een Comité d'Assistance.
[ca. 1918]. 1 stuk
5. Dossier inzake de ontslagname en aanstelling van enkele bestuursleden van het Belgische Rode Kruis.
1919-1921. 1 omslag
6. Dossier inzake de Algemene Vergadering van het Belgische Rode Kruis van 6 juni 1920.
1920. 1 omslag
2. REORGANISATIE VAN HET BELGISCHE RODE KRUIS NA DE OORLOG
7. Stukken betreffende het wettelijke kader en de activiteiten van het Belgische Rode Kruis.
(1891)1919-1922. 1 omslag
Bevat naast een uittreksels uit het *Belgisch Staatsblad* ook de minuut en het klad van de toespraak "La mission de la Croix-Rouge dans l'avenir" van [1922?] en de

- minuut en het klad van het activiteitenrapport van het Directiecomité van 1919-1920 en de minuut en het klad van het activiteitenrapport van 1 mei 1920 van de prothesedienst van “L’Océan”.
- 8-9. Dossiers inzake de aanpassing van de statuten van het Belgische Rode Kruis 1919-1922. 2 pakken
8. Voorstellen voor de nieuwe statuten.
Juli 1919 – juli 1920.
Bevat het “Projet de Réorganisation de la Croix-Rouge de Belgique” van 1919 van dokter Eugène Lust, voorzitter van de afdeling Sint-Joost-ten-Node.
9. Redactie van de teksten betreffende de statuten.
1920-1922.
Bevat de statuten.
10. Minuut van het rapport betreffende de organisatie van het Belgische Rode Kruis tijdens de Eerste Wereldoorlog.
26 maart 1919. 1 stuk
11. Klad van een brief van 12 april 1919 van dokter Antoine Depage aan Georges Didier, secretaris van het Belgische Rode Kruis.
12 april 1919. 1 stuk
12. Minuut van de brief van dokter Antoine Depage aan koningin Elisabeth betreffende de reorganisatie van het Belgische Rode Kruis.
November 1919. 1 stuk
13. Toespraak van 9 april 1922 van dokter Antoine Depage, voorzitter van het Belgische Rode Kruis, bij de openingsvergadering van de Algemene Raad.
1922. 1 stuk
- 3. CONTACTEN MET INSTELLINGEN EN PARTICULIEREN**
- a. Algemeen**
14. Briefwisseling van/aan secretaris-generaal Georges Didier met de Belgische overheid, bedrijven en particulieren betreffende de werking van het Belgische Rode Kruis.
1919. 1 omslag
Bevat een belangrijke hoeveelheid briefwisseling inzake de verzorging van gehandicapte militairen.
15. Briefwisseling van secretaris-generaal Georges Didier met baron de Vrière, directeur van de Dienst voor Repatriëring en Herberging van Vluchtelingen, betreffende de werking van beide organisaties.
oktober-december 1919. 1 omslag
16. Ingekomen brieven van het Ministerie van Oorlog betreffende de afhandeling van de hospitalen van het Belgische Rode Kruis en de werking van het verlenen van inlichtingen betreffende militairen.
1919-1920. 1 omslag
- 17-18. Briefwisseling met het Ministerie van Landsverdediging betreffende het materiaal van het Belgische Rode Kruis en inlichtingenverwerving omtrent Belgische

- militairen.
1920-1932. 2 omslagen
17. Briefwisseling van voorzitter dokter Antoine Depage en secretaris-generaal George Didier.
1919-1921, 14 apr. 1922.
Bevat ook briefwisseling betreffende de aanpassing van de statuten van het Belgische Rode Kruis.
18. Briefwisseling van directeur-generaal Edmond Dronsart.
mei 1925, feb. 1931.
19. Ingekomen dankbrief van 30 juni 1925 van generaal Joseph Joffre aan ondervoorzitter luitenant-generaal Wilmaers voor een onderscheiding van het Rode Kruis.
1925. 1 stuk
20. Dossier inzake het overlijden van luitenant-generaal Léopold Mélis, oud-voorzitter van het directiecomité achter het front.
november 1931-februari 1932. 1 omslag
- b. (Inter)nationale Rode Kruisverenigingen**
21. “Croix-Rouge Etrangères”, briefwisseling van/aan voorzitter dokter Antoine Depage met andere nationale Rode Kruisverenigingen en buitenlandse consulaten in België en Frankrijk betreffende de werkingen van de Rode Kruisverenigingen.
oktober 1918-1919. 1 omslag
- 22-23. Stukken betreffende “L’Agence Internationale des Prisonniers de Guerre” van het Internationaal Comité van het Rode Kruis.
[1918]. 1 deel en 1 stuk
22. “Comité international de la Croix-Rouge. L’Agence Internationale des Prisonniers de Guerre. Genève, 1914-1918”.
[1919]. 1 deel
Gedrukt: Genève, 1919.
23. “Agence des prisonniers: fichiers français”, foto van de steekkaarten van Franse krijgsgevangenen van het “Agence Internationale des Prisonniers de Guerre”.
[1918?]. 1 stuk
- c. Ondersteuning van de Dienst der Verwoeste Gewesten**
24. Dossier inzake de aanwerving van artsen voor de Verwoeste Gewesten.
1919-1920. 1 omslag
25. Dossier inzake de aankoop van de barakken van ‘L’Océan’, De Panne door de Dienst der Verwoeste Gewesten.
1920. 1 omslag
26. Dossier inzake de organisatie van de medische diensten in de verwoeste gewesten.
1920-1921. 1 omslag
- 27-28. Dossiers inzake de oprichting en de werking van de hulppost te Ieper.
1920-1921. 2 omslagen

27. Werking van de hulppost.
juni-juli 1920.
28. Oprichting van de hulppost.
juni 1920-mei 1921.
29. Dossier inzake de oprichting van hospitalen te Wervik en Ieper.
1920-1921. 1 omslag
- d. Inlichtingenverwerving en -voorziening betreffende militairen en medisch personeel**
30. Ingekomen brieven en opnamelijsten van gewonden verzorgd in instellingen te Aarschot, Acoz, abdij van Maredsous, Floreffe, Falisolle en het militair hospitaal te Bergen-op-Zoom in 1914 en 1916.
1914-1915, 1921, 1935, 1937-1938. 1 omslag
31. Briefwisseling van secretaris-generaal George Didier met overheden, nationale Rode Kruisverenigingen en particulieren betreffende inlichtingen over Belgische militairen.
1919. 1 omslag
32. Briefwisseling gericht van secretaris-generaal George Didier met de directie van het hospitaal 'L'Océan' te Brussel, de Medische Dienst van het Belgisch leger en particulieren betreffende de werking van het hospitaal 'L'Océan' te Brussel en de hospitalisatie van gewonden tijdens en na de Eerste Wereldoorlog.
1919-1922. 1 pak
Bevat de inventaris van het medisch materiaal van 'L'Océan', Vinkem dat op 25 oktober 1919 werd overgedragen aan 'L'Océan', Brussel.
33. Ingekomen brieven van de Commissie voor Oorlogsarchieven, betreffende inlichtingen over militairen.
1921-1924. 1 omslag
34. Briefwisseling van directeur-generaal Edmond Dronsart met dokter Louis Le Boeuf en majoor Vandenheuvel van de "Ambulance" van het Koninklijk Paleis betreffende de gehospitaliseerde militairen tijdens de Eerste Wereldoorlog.
1922-1924, 1933, 1936, 1939-1940. 1 omslag
Bevat een geleidebrief van een verzoek tot overdracht van archief bewaard in het Koninklijk Paleis, 18 januari 1940.
35. Briefwisseling van voorzitter prof. dr. Pierre Nolf en directeur-generaal Edmond Dronsart met het Ministerie van Landsverdediging, lokale afdelingen, stads- en gemeentebesturen en dokters betreffende inlichtingen uit de archieven van de "ambulances" van het Belgische Rode Kruis.
1923, 1926-1932. 1 omslag
36. Briefwisseling van directeur-generaal Edmond Dronsart met stads- en gemeentebesturen en lokale Rode Kruisafdelingen betreffende inlichtingen over militairen.
1930. 1 omslag
37. Dossier inzake de aanwezige geneesheren in de "ambulance" van het Hôpital de Bavière te Luik.
22-23 december 1931. 1 omslag

38. Dossier inzake de inlichtingen verzameld door dokter Louis Leboeuf.
1932-1933, 1938. 1 omslag
- 39-40. Briefwisseling met de Medische Dienst van het Leger en lokale Rode
Kruiscomités in het Interbellum en tijdens de mobilisatieperiode betreffende de
inlichtingenverwerving van Belgische militairen.
1932-1940. 2 omslagen
39. Briefwisseling van/aan directeur-generaal Edmond Dronsart.
1932-feb. 1940.
40. November 1937 - mei 1940.
- 4. FINANCIËEL BEHEER**
41. Dossier inzake het conflict met het Ministerie van Oorlog betreffende de
boekhouding van het Belgische Rode Kruis.
1918-1919. 1 omslag
42. Brief van 26 november 1919 betreffende een subsidie aan mevr. Paul Hymans.
1919. 1 stuk
- 5. MATERIAAL- EN INFRASTRUCTUURBEHEER**
43. Dossier inzake het ter beschikking stellen van materiaal aan de “Ligue Nationale
contre la Tuberculose”.
7 november 1917,1919. 1 pak
- 44-45. Zendingsorders en briefwisseling van luitenant Robert Kalcker, directeur van de
Rode Kruismagazijnen te Oostende, betreffende het beheer van de magazijnen.
1918-1919. 2 omslagen
44. Briefwisseling met secretaris-generaal George Didier.
1918-1919.
45. Zendingsorders en briefwisseling met particulieren en diverse
organisaties.
december 1918-1919.
46. Dossier inzake de mogelijke teruggave van in 1914 ter beschikking gesteld
materiaal.
april-juli 1919. 3 stukken
47. Dossier inzake door de Duitsers in beslag genomen goederen.
1919. 1 omslag
Bevat postkaarten.
48. Dossier inzake ter beschikking stellen van Rode Kruismateriaal.
1919. 1 omslag
49. Aankoopdossier inzake de ambulances van de Austin Motor Company Ltd.
mei 1924. 1 omslag
Bevat documentatie en 7 foto's (Copyright The Austin Motor Co., Ltd).
- 6. BEHEER VAN NAOORLOGSE HOSPITALLEN**
50. Briefwisseling betreffende de inboedel en voedselvoorziening voor het hospitaal
Berkendaal te Brussel.
1918-1919. 1 omslag

51. Ingekomen brief aan algemeen-penningmeester baron Constant Goffinet van 20 november 1919 betreffende de gift van het directiecomité aan het Instituut Marie Depage-Edith Cavell.
1919. 1 stuk
52. Aankoopdossier voor het hospitaal Berkendaal.
1919-1922. 1 pak
Bevat inventarissen van het materiaal voor het hospitaal.
- 53-57. Stukken betreffende de voorgenomen oprichting van het hospitaal te Woluwe uit de erfenis van dokter Antoine Depage.
1920-1928. 4 omslagen en 1 stuk
53. Plan van de terreinen van Woluwe.
4 februari 1920. 1 stuk
54. Aankoopdossier van de terreinen van Woluwe.
1921-1928. 1 omslag
55. Dossier inzake een achterstallige betaling aan het Belgische Rode Kruis.
(juli 1924-jan. 1925), april-mei 1928. 1 omslag
56. Dossier inzake de aanvaarding van de legaten van dokter Antoine Depage.
1925-1926. 1 omslag
57. Dossier inzake de successierechten van de terreinen van Woluwe.
1927-1928. 1 omslag

7. WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

58. Stukken betreffende het Congrès International de Sauvetage et de Secours public.
1914. 3 stukken
Bevat ook een minuut van een brief van 6 november 1914 gericht aan het Directiecomité betreffende de desinfectie van slagvelden en een aantekening van onbekende oorsprong.
59. "Organisation générale du Service de Santé aux Armées et Rapports du Service de Santé Militaire avec la Croix-Rouge", verslagen voorgekegd op het Congrès International de Médecine et de Pharmacie Militaires van 15-20 juli 1921 te Brussel.
1921. 2 delen
Gedrukt: Brussel, 1921.

8. ARCHIEFBEHEER

60. Inventaris van het archief van het "Comité Médical" door rijksarchivaris Etienne Sabbe, met geleidebrief van 3 mei 1928 van Sabbe betreffende de "archives des formations sanitaires" neergelegd in de "Archives de la Guerre".
1928. 3 stukken
61. Staat van stukken die zich in een dossier inzake de "ambulances" tijdens de Eerste Wereldoorlog bevonden.
[ca. 1940]. 1 stuk
Het dossier zelf is niet teruggevonden. In drie exemplaren.
62. Dossier inzake de overdracht van processen-verbaal van het archief van de "Commission Nationale d'Expansion Economique" betreffende de taakuitvoering

van ondergeschikte diensten en de ontbinding van het Directiecomité van het Belgische Rode Kruis in bezet België door algemeen gouverneur Von Bissing. 27 januari en 9 februari 1940. 1 omslag

B. DIRECTIECOMITÉ IN BEZET BELGIË

1. BESTUUR VAN HET BELGISCHE RODE KRUIS

63. Minuten van de processen-verbaal en resolutielijsten van de vergaderingen van het Directiecomité in bezet België. februari-maart 1915. 1 omslag
64. Stukken betreffende de organisatie van een Algemene Raad. maart 1915. 1 omslag

2. CONTACT MET DE DUITSE OVERHEDEN

65. Minuut van het rapport over de werking van het Belgische Rode Kruis van augustus tot december 1914. 1914. 1 stuk
66. Briefwisseling met graaf Bonifacius van Hatzfeldt-Trachenberg, algemeen afgevaardigde van de Duitse overheid voor het Belgische Rode Kruis, betreffende de werking van het Belgische Rode Kruis. januari-april 1915. 1 omslag
67. Dossier inzake het conflict met de Duitse overheid in verband met het takenpakket van het Belgische Rode Kruis. maart-april 1915. 1 omslag

3. PUBLICATIES

- 68-70. "Het Rood Kruis/Das Rote Kreuz/La Croix Rouge", tijdschrift gepubliceerd onder Duits toezicht. 1915-1917. 3 banden
De bibliotheek van het Algemeen Rijksarchief bewaart de volledige reeks (G 04966).
68. 1ste en 2de jaargang
1915-1916.
69. 2de jaargang.
1916.
70. 3de jaargang.
1917.

C. "COMITÉ DIRECTEUR DE LA CROIX ROUGE DE BELGIQUE FONCTIONNANT DERRIÈRE L'ARMÉE EN CAMPAGNE" [DIRECTIECOMITÉ IN HET NIET DOOR DUITSERS BEZETTE DEEL VAN BELGIË]

1. BESTUUR VAN HET BELGISCHE RODE KRUIS

71. Nota betreffende de oprichting van het Directiecomité in het niet door Duitsers bezette deel van België. [1914]. 1 stuk

- Processen-verbaal van de vergaderingen van het Directiecomité.
dec. 1914-1918, 28 feb. 1919.
Vindplaats: zie inventarisnummer 2.
- 72-73. Activiteitenrapporten. 3 delen
1915,1919.
72. “Croix-Rouge de Belgique. Rapport au 31 décembre 1915 du Comité directeur derrière l’Armée”. 2 delen
[1916].
Gedrukt: Parijs, [1916]. Een exemplaar in het Frans en het Engels bewaard.
73. “Croix-Rouge de Belgique. Rapport du Comité directeur fonctionnant derrière l’armée en campagne au 28 février 1919”. 1 deel
1919.
Gedrukt: Brussel, 1919.
74. Dossier inzake het conflict met betrekking tot het weghalen van kruisbeelden. 2 stukken
1916.
- 2. BEHEER VAN HOSPITALEN EN AMBULANCES**
75. Dossier inzake de oprichting van het hospitaal Ambulance ‘L’Océan’, De Panne. 1 pak
30 juli 1914, januari-augustus 1915, juli-december 1916.
Bevat documentatie, 2 foto’s, 1 blauwdruk en 41 plannen.
76. Dankbrief van 9 juni 1915 van dokter Antoine Depage aan het technisch personeel, betreffende hun inzet tijdens een brand in het Albert-Elisabeth paviljoen van ‘L’Océan’, De Panne. 1 stuk
1915.
Zeer slechte staat.
- 77-78. Plannen van het bedrijf Harrods voor de Ambulance ‘L’Océan’, De Panne. 3 plannen
[1915].
77. Plan en voorgesteld plan van het paviljoen Albert-Elisabeth van ‘L’Océan’, De Panne. 2 plannen
[1915].
78. Voorgesteld plan van een barak van ‘L’Océan’, De Panne. 1 plan
[ca. 1915].
79. Briefwisseling betreffende de oprichting van paviljoenen door het bedrijf A. & F. Hamon Frères. 1 omslag
1915-januari, augustus-december 1916, april 1917, maart 1918.
Bevat 8 blauwdrukken en 3 plannen.
80. Dossier inzake de oprichting van demonteerbare barakken. 1 omslag
1915-1917.
Bevat 11 plannen.
81. Dossier inzake de oprichting van de vooruitgeschoven posten. 1 omslag
juni-juli 1916, 3 november en 21 december 1917, 8 maart 1918.
82. Blauwdrukken van een apotheek-brancardierwagen. 5 plannen
14 juli, 18-19 november 1916.

83. Plannen betreffende de oprichting van een feestzaal in 'L'Océan', Vinkem.
[1917]. 4 plannen
- 84-88. Plannen opgesteld door architect Georges Hobé voor de Ambulance 'L'Océan'.
1917. 8 plannen en 1 stuk
84. Blauwdruk van de garage voor auto's.
15 februari 1917. 1 plan
85. Blauwdruk van het P.A.P. magazijn en het Bureau de Garde.
8 juni 1917. 4 plannen
86. Blauwdruk van het voorraadmagazijn.
26 juni 1917. 1 plan
87. Blauwdruk van het grondplan van het centrale gebouw van 'L'Océan',
Vinkem.
16 oktober 1917. 1 plan
88. Blauwdruk van het centrale gebouw van 'L'Océan', Vinkem en
begeleide brief van architect Georges Hobé aan dokter Auguste
Vangeertruyden.
28 oktober 1917. 1 plan en 1 stuk
89. Minuut van het proces-verbaal van het bezoek van de secretaris-generaal van het
Belgische Rode Kruis aan het hospitaal 'L'Océan', Vinkem betreffende de
evacuatie van gewonden.
15 oktober 1919. 1 stuk

3. WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK IN 'L'OCÉAN', DE PANNE

- 90-93. "Ambulance de 'L'Océan', La Panne", artikels gepubliceerd onder leiding van
dokter Antoine Depage betreffende de organisatie en werking van 'L'Océan', De
Panne.
1917-1919. 4 delen
Gedrukt: Parijs, 1917-1919.
90. "Extrait du fascicule I (Juillet 1917)".
1917. 1 deel
91. 1ste jaargang, aflevering II.
dec.1917. 1 deel
92. 2de jaargang, aflevering I.
juli 1918. 1 deel
93. 2de jaargang, aflevering II.
1919. 1 deel

4. BIJZONDERE TAAKITVOERING DOOR ONDERGESCHIKTE DIENSTEN VAN HET DIRECTIECOMITÉ ACHTER HET FRONT

a. Fotografische Dienst van 'L'Océan'

- 94-154. Foto's van de medische installaties van het Belgische Rode Kruis tijdens en na de
Eerste Wereldoorlog.
[1915]-1922. 61 foto's
94. Hoofdingang van het gezondheidscentrum te Brussel / Entrée
principale du centre de santé à Bruxelles [zonder nummer].

95. Ingang van het gezondheidscentrum van het Rode Kruis te Brussel / Entrée du centre de santé de la Croix-Rouge à Bruxelles [A390].
96. Afgietselwerkplaats van kunstledematen op de site van het Rode Kruis aan het Brugmannplein 32 te Brussel / Ateliers de moulage des membres artificiels sur le site de la Croix-Rouge à la Place Brugmann 32 à Bruxelles [B46].
97. Afgietselwerkplaats van kunstledematen op de site van het Rode Kruis te Brussel / Ateliers de moulage des membres artificiels sur le site de la Croix-Rouge à Bruxelles [B47].
98. Groep verminkten met kunstledematen / Groupe de mutilés montrant des membres artificiels [B48].
99. Werklieden in de afgietselwerkplaats van kunstledematen te Brussel / Ouvriers dans les ateliers de moulage des membres artificiels à Bruxelles [B49].
100. Ziekenkamer in de chirurgische kliniek van het Rode Kruis / Chambre de malade dans la clinique chirurgicale de la Croix-Rouge [B64].
101. Sterilisatieruimte in de chirurgische kliniek van het Rode Kruis / Salle de stérilisation dans la clinique chirurgicale de la Croix-Rouge [B65].
102. Apotheek van een vooruitgeschoven post te Jonkershove / Pharmacie d'un poste avancé à Jonckershoven [B274].
103. Gewondenzaal van ambulance 'L'Océan' te Vinkem / Salle des blessés de l'ambulance « L'Océan » à Vinckem [B275, B288-289].
In drie exemplaren / En trois exemplaires.
104. Panorama van ambulance 'L'Océan' in De Panne / Vue d'ensemble de l'ambulance « L'Océan » à La Panne [B276-B367].
105. Gangen omgevormd tot gewondenzaal te Vinkem / Couloirs transformés en salle de blessés à Vinckem [B278].
106. Ceremonie in ambulance 'L'Océan' in De Panne / Cérémonie à l'ambulance « L'Océan » à La Panne [B279].
107. Ingang van ambulance 'L'Océan' in De Panne / Entrée de l'ambulance « L'Océan » à La Panne [B280, B360-361].
In drie exemplaren / En trois exemplaires.
108. Fracturenzaal in ambulance 'L'Océan' in De Panne / Salle des fractures de l'ambulance « L'Océan » à La Panne [B282].
109. Gangen omgevormd tot gewondenzaal in ambulance 'L'Océan' te Vinkem / Couloirs aménagés en salle de blessés à l'ambulance « L'Océan » à Vinckem [B283].
110. Uitzicht op de paviljoenen van de ambulance 'L'Océan' in De Panne / Vue des pavillons de l'ambulance « L'Océan » à La Panne [B285-B354].
Een kind met een amputatie staat op de voorgrond / Un enfant amputé est au premier plan.
111. Buitenzicht van ambulance 'L'Océan' te Brussel / Vue extérieure de l'Ambulance « L'Océan » à Bruxelles [B286].
112. Operatiezaal van ambulance 'L'Océan' te Vinkem / Salle d'opération de l'ambulance « L'Océan » à Vinckem [B287].
113. Vooruitgeschoven post van het Rode Kruis te St.-Jansmolen in 1917 / Poste avancé de la Croix-Rouge à St.-Jansmolen en 1917 [B292-293].
In twee exemplaren / En deux exemplaires.

114. Gewondenzaal van de vooruitgeschoven post te St.-Jansmolen in 1917 / Salle des blessés au poste avancé à St.-Jansmolen en 1917 [B294-295].
In twee exemplaren / En deux exemplaires.
115. Het plaatsen van verbanden in de gewondenzaal van de vooruitgeschoven post te St.-Jansmolen / Placement de pansements dans la salle des blessés au poste avancé à St.-Jansmolen [B296-297].
116. Vervoer van een gewonde aan de vooruitgeschoven post te St.-Jansmolen / Transport d'un blessé au poste avancé de St.-Jansmolen en 1917 [B298].
In twee exemplaren / En deux exemplaires.
117. Algemeen zicht op de vooruitgeschoven post te St.-Jansmolen in 1917 / Vue générale sur le poste avancé de St.-Jansmolen en 1917 [B300-301].
In twee exemplaren / En deux exemplaires.
118. Tijdelijk hospitaal van het Rode Kruis ingericht in de Normaalschool te Brugge / Hôpital temporaire de la Croix-Rouge installé dans l'Ecole normale de Bruges [B302-303].
In twee exemplaren / En deux exemplaires.
119. De katholieke kapel van ambulance 'L'Océan' in De Panne / La chapelle catholique de l'ambulance « L'Océan » à La Panne [B304-305].
In twee exemplaren / En deux exemplaires.
120. Operatiezaal in de vooruitgeschoven post te St.-Jansmolen in 1917 / Salle d'opération dans le poste avancé à St.-Jansmolen en 1917 [B306-307].
In twee exemplaren / En deux exemplaires.
121. Gewondenzaal van ambulance 'L'Océan' te Vinkem tijdens het grote offensief van 1918 / Salle de blessés de l'ambulance « L'Océan » à Vinckem lors de la grande offensive de 1918 [B308-B309].
In twee exemplaren / En deux exemplaires.
122. Hoofdingang van ambulance 'L'Océan' te Vinkem / Entrée principale de l'ambulance « L'Océan » à Vinckem [B310-311].
In twee exemplaren / En deux exemplaires.
123. Röntgenzaal van ambulance 'L'Océan' te Vinkem / Salle de radiographie de l'ambulance « L'Océan » à Vinckem [B312-313].
In twee exemplaren / En deux exemplaires.
124. Gewonden die wachten op hun evacuatie in ambulance 'L'Océan' te Vinkem / Blessés attendant leur évacuation à l'ambulance « L'Océan » à Vinckem [B314-315].
In twee exemplaren / En deux exemplaires.
125. De koningin en dokter Depage aan het bed van gewonden in de gangen omgevormd tot ziekenzaal van ambulance 'L'Océan' te Vinkem / La reine et le docteur Depage au chevet des blessés dans les couloirs aménagés en salle de blessés à l'ambulance « L'Océan » à Vinckem [B316-317].
In twee exemplaren / En deux exemplaires.
126. [B318-319] Sorteren van kledij in ambulance 'L'Océan' te Vinkem / Triage de vêtements à l'ambulance « L'Océan » à Vinckem.
In twee exemplaren / En deux exemplaires.

127. Binnenzicht van een Belgische sanitaire trein van het Rode Kruis / Intérieur d'un train sanitaire belge de la Croix-Rouge [B322-323].
In twee exemplaren / En deux exemplaires.
128. Röntgenzaal van ambulance 'L'Océan' te Vinkem / Salle de radiographie de l'ambulance « L'Océan » à Vinckem [B324-325].
In twee exemplaren / En deux exemplaires.
129. Het tentenhospitaal van ambulance 'L'Océan' te Vinkem / L'hôpital sous tentes de l'ambulance « L'Océan » à Vinckem [B326-327].
In twee exemplaren / En deux exemplaires.
130. De koningin en schilder Huyghens in de vooruitgeschoven post te Jonkershove / La reine et le peintre Huyghens au poste avancé à Jonckershoven [B328-329].
In twee exemplaren / En deux exemplaires.
131. Een stoomwasserij in ambulance 'L'Océan' in De Panne / Une buanderie à vapeur à l'ambulance « L'Océan » à La Panne [B334-335].
In twee exemplaren / En deux exemplaires.
132. Vooruitgeschoven post te Nieuwpoort / Poste avancé à Nieuport [B336, B359].
In twee exemplaren / En deux exemplaires.
133. Tandheelkundig laboratorium van ambulance 'L'Océan' in De Panne / Laboratoire dentaire de l'ambulance « L'Océan » à La Panne [B337-338].
In twee exemplaren / En deux exemplaires.
134. Massage en mechanotherapie in ambulance 'L'Océan' in De Panne / Massage et mécanothérapie à l'ambulance « L'Océan » à La Panne [B339-340].
In twee exemplaren / En deux exemplaires.
135. Operatiezaal Léopold in ambulance 'L'Océan' in De Panne / Salle d'opération Léopold de l'ambulance « L'Océan » à La Panne [B342].
136. Een fotograferende koningin / La reine photographiant [B344].
137. Feestzaal in ambulance 'L'Océan' in De Panne / Salle de fêtes de l'ambulance « L'Océan » à La Panne [B345-346].
In twee exemplaren / En deux exemplaires.
138. Fabricatie van kunstledematen in ambulance 'L'Océan' in De Panne / Fabrication de membres artificiels à l'ambulance « L'Océan » à La Panne [B347-348].
In twee exemplaren / En deux exemplaires.
139. Fabricageruimte van kunstledematen in ambulance 'L'Océan' in De Panne / Atelier de fabrication des membres artificiels de l'ambulance « L'Océan » à La Panne [B349-350].
In twee exemplaren / En deux exemplaires.
140. Fracturenzaal in ambulance 'L'Océan' in De Panne / Salle des fractures de l'ambulance « L'Océan » à La Panne [B351-352].
In twee exemplaren / En deux exemplaires.
141. Transport te water van gewonden vanuit de vooruitgeschoven post te St.-Jansmolen in 1917 / Transport des blessés par eau à partir du poste avancé à St.-Jansmolen en 1917 [B356, B555].
In twee exemplaren / En deux exemplaires.

142. Tenten van de vooruitgeschoven post te Jonkershove in 1918 / Les tentes du poste avancé à Jonckershoven en 1918 [B357].
143. Gewondenzaal van ambulance 'L'Océan' in De Panne / Salle des blessés de l'ambulance « L'Océan » à La Panne [B363].
144. Gewondenzaal met verpleegsters van ambulance 'L'Océan' in De Panne / Salle des blessés de l'ambulance « L'Océan » à La Panne avec des infirmières [B364-365].
In twee exemplaren / En deux exemplaires.
145. Binnenzicht van een tent in ambulance 'L'Océan' te Vinkem / Vue sous une tente à l'ambulance « L'Océan » à Vinckem [B 368].
146. Hoofdingang van het Belgisch militair hospitaal opgericht door het Rode Kruis te Mortain / Entrée principale de l'hôpital militaire belge installé par la Croix-Rouge à Mortain [B371-372].
In twee exemplaren / En deux exemplaires.
147. Buitenzicht van de vooruitgeschoven post te St.-Jansmolen / Vue extérieure du poste avancé à St.-Jansmolen [B373].
148. Ambulancewagens gebruikt bij de evacuatie van ambulance 'L'Océan' te Vinkem / Automobiles ambulances utilisées lors d'une évacuation à l'ambulance « L'Océan » à Vinckem [B376].
149. Panorama van ambulance 'L'Océan' in De Panne / Vue d'ensemble de l'ambulance « L'Océan » à La Panne [B377-378].
In twee exemplaren / En deux exemplaires.
150. Zicht op de binnenplaats van het Belgisch militair hospitaal opgericht door het Rode Kruis te Mortain / Vue de la cour intérieure de l'hôpital militaire belge installé par la Croix-Rouge à Mortain [B379-380].
In twee exemplaren / En deux exemplaires.
151. Panorama van de vooruitgeschoven post te Jonkershove / Vue d'ensemble du poste avancé à Jonckershoven [B381-382].
In twee exemplaren / En deux exemplaires.
152. Panorama van de vooruitgeschoven post te Jonkershove / Vue d'ensemble du poste avancé à Jonckershoven [B383-384].
In twee exemplaren / En deux exemplaires.
153. Eerste steenlegging door prinses Marie-José van het nieuwe paviljoen aan de verpleegstersschool Edith Cavell-Marie Depage, ter nagedachtenis van dokter Antoine Depage / Pose, par la princesse Marie-José, de la première pierre du nouveau pavillon à la mémoire du docteur Antoine Depage à l'école d'infirmières Edith Cavell-Marie Depage [B512].
154. Ernest P. Bicknell, vicevoorzitter van het Amerikaanse Rode Kruis / Ernest P. Bicknell, vice-président de la Croix-Rouge américaine. [B937].
- 155-157. Glasnegatieven van 'L'Océan', De Panne. [ca. 1915]. 3 glasplaten
155. Gebouw van 'l'Océan'.
Glasnegatief in 3 stukken gebroken.
156. Ziekenwagens van 'L'Océan', De Panne.
157. Binnenzicht van de kahtolieke kapel van 'L'Océan', De Panne.

158. Foto van een operatie met dr. Antoine Depage en koningin Elisabeth.
[1915?] 1 foto
Zeer slechte staat.
- 159-160. Fotoalbums van Rode Kruismedewerkers, patiënten en medische installaties van
het Belgische Rode Kruis tijdens en vlak na de Eerste Wereldoorlog.
[ca. 1919] 2 banden
Slechte staat.
159. Deel 1.
160. Deel 2.
- b. “Bureau des Renseignements des Soldats Blessés à Calais” [Bureel voor
Inlichtingen betreffende gewonde soldaten te Calais]**
- (1) *Informatieverwerving betreffende gewonde militairen*
161. “Hôpital Océan. Listes des militaires entrants et sortants 1916 à 1918”,
opnameregisters van binnenkomende en uitgaande militairen van “L’Océan”, De
Panne.
1916-1918. 1 pak
- 162-169. Opnamestaten van gewonde Belgische militairen, die in 1918 in de hospitalen en
ambulances te Calais zijn opgenomen. 8 omslagen
1918.
In de lijsten van nr. 165 tot en met nr. 169 komen ook diverse andere instellingen aan bod:
Hospitaal Porte de Gravelines, Ambulance Calais Virval, Ambulance des Petites Soeurs des
Pauvres (Quai de l’Est), Hospitaal Ecole St. Emile, Ambulance 22 Rue des Soupirants, Home des
Permissionnaires, Hospitaal Soeurs Franciscaines en Hospitaal Rue Edgar Quinet.
162. “Ambulance Rue des Soupirants nr. 22 en nr. 27”.
11-13 feb. 1918.
163. “Ambulance Rue des Soupirants nr. 27”.
16 feb.-19 sept. 1918.
164. “Hôpital Rue des Soupirants nr. 22”.
19 feb.-13 sept. 1918.
165. “Ambulance Ecole St. Emile”.
19 feb.-18 sept. 1918.
166. “Hôpital Anglo-Belge/Ambulance rue Edgard Quinet”.
20 feb.-19 sept. 1918.
167. “Ambulance des Petits Sœurs des Pauvres, Quai de l’Est”.
20 feb.-7 sept. 1918.
168. “Hôpital Sœurs Franciscaines”.
27 feb.-19 sept. 1918.
169. “Listes Militaires hospitalisés dans ambulances diverses belges en
France”, opnamestaten van diverse “ambulances”.
2 mrt.-26 mei 1918.
- 170-175. Lijsten van opgenomen en ontslagen Belgische gewonden en zieken.
1918. 3 omslagen en 3 pakken
170. “Ambulance Ecole St. Emile” (Calais).
2 sept.-17 nov. 1918. 1 pak
171. “Hôpital Rue des Soupirants, nr. 22 en nr. 27” (Calais).
3 sept.-30 okt. 1918. 1 pak

172.	“Ambulance des Petites Sœurs des Pauvres” (Calais). 12 sept.-29 sept. 1918.	1 omslag
173.	“Hôpital Anglo – Belge rue Edgar Quinet”. 13 sept.-20 nov. 1918.	1 omslag
174.	“Ambulance Sœurs Franciscaines” (Calais). 15 sept.-20 nov. 1918.	1 pak
175.	“Home des Permissionnaires” (Calais). 12 okt.-14 nov. 1918.	1 omslag

(2) *Steekkaarten van gewonde, vermiste, krijgsgevangene en gesneuvelde militairen, burgers en geneesheren.*

Het Bureel voor Inlichtingen betreffende gewonde soldaten te Calais hield sinds 30 november 1914 steekkaarten bij van opgenomen militairen te Calais en ‘L’Océan’, De Panne. Het Bureel te Calais verzond vervolgens de verzamelde inlichtingen via Genève naar het Medisch Comité in Brussel. De steekkaarten in dit hoofdstuk behandelen alle militairen die gedurende de Eerste Wereldoorlog in contact zijn gekomen met de hospitalen van het Rode Kruis. Het betreft hier in hoofdzaak Belgische militairen, maar ook Franse en Duitse militairen komen sporadisch aan bod.

176-242.	Steekkaarten geordend op plaats van domicilie. 1915-1918.	1 kaartsysteem
176.	Abbaye-la-Neuve (= Habay-la-Neuve) - Alveringhem (Alveringem) [Bigghe].	
177.	Alveringhem (Alveringem) [Blanckaert] - Anvaing.	
178.	Anvers (Antwerpen) [Abry] - Anvers (Antwerpen) [Devis].	
179.	Anvers (Antwerpen) [De Vocht] - Anvers (Antwerpen) [Meersman].	
180.	Anvers (Antwerpen) [Meert] - Anvers (Antwerpen) [Vanden Bruggen].	
181.	Anvers (Antwerpen) [Van der Cloot] - Arleux.	
182.	Arlon - Aywaille.	
183.	Baaigen (Beigem) - Belleghem (Bellegem) [Robbeyn].	
184.	Belleghem (Bellegem) [Rodelaar] - Bilsen (Bilzen) [De Graeve].	
185.	Bilsen (Bilzen) [Falise] - Borgerhout [Lauret].	
186.	Borgerhout [Lauwers] - Brasschaet (Brasschaat) [De Belder].	
187.	Brasschaet (Brasschaat) [De Boel] - Bruges (Brugge) [Tylleman].	
188.	Bruges (Brugge) [Valcke] - Bruxelles [Demeyer Gustave].	
189.	Bruxelles [De Meyer Gustave] - Bruxelles [Lichtert].	
190.	Bruxelles [Lieblicq] - Bruxelles [Vanderoeken].	
191.	Bruxelles [Van Derost] - Cardiff.	
192.	Carente - Chièvres.	
193.	Chimay - Courtine.	
194.	Courtrai (Kortrijk) - Deddington.	
195.	Deerlijk - Dixmude (Diksmuide).	
196.	Dizaux - Ellezelles [Gosseye].	
197.	Ellezelles [Guerlus] - Etterbeek [Samyn].	
198.	Etterbeek [Sarton] - Forchies-la-Marche.	
199.	Forest - Gand (Gent) [De Boeck].	

200. Gand (Gent) [Debolff] - Gand (Gent) [Nuytens].
201. Gand (Gent) [Offalfens] - Gaulven.
202. Gaurain-Ramecroix - Givry.
203. Glabais - Haesdonck (Haasdonk).
204. Haesrode (Haasrode) - Havay.
205. Havelange - Heusden.
206. Heusy - Houdeng [Gobert].
207. Houdeng-Aimeries - Ixelles (Elsene) [Deplancke].
208. Ixelles [De Put] - Jumet [Leclercq].
209. Jumet [Lecocq] - Laeken (Laken) [Stiévenart].
210. Laeken [Struyf] - Lebbeke [Scholliers].
211. Lebbeke [Segers] - Leysele (Leisele).
212. Lezay - Liège (Luik) [Huyskens].
213. Liège (Luik) [Jacob] - Lierre (Lier) [Marien].
214. Lierre (Lier) [Marrien] - Lombeek-Sainte-Marie (Sint-Katherina-Lombeek).
215. Lomme - Lysseele (Linselles).
216. Maasluis - Malines (Mechelen) [Van de Woude].
217. Malines (Mechelen) [Vandezande] - Meerbeekheide.
218. Meerdonck - Mésain.
219. Meslin-l'Évêque - Molenbeek St. Jean (Sint-Jans-Molenbeek).
220. Molenbeek-Wersbeek - Mont St. Amand (Sint-Amandsberg).
221. Mont St. André - Namur (Namen) [Maniot].
222. Namur (Namen) [Manis] - Nismes [Bauduin].
223. Nismes [Colson] - Opglabbeek.
224. Opgrimby (Opgrimbie) - Ostende (Oostende).
225. Oster - Paris (Parijs) [Nollet].
226. Paris (Parijs) [Olieslager] - Pontu-Berteaucourt.
227. Poperinghe (Poperinge) - Remsche.
228. Renaix (Ronse) - Rouillon-Annevoie.
229. Roulers (Roeselare) - St. Antoine du Breuil.
230. St. Auber - Ste.-Marguerite (Sint-Margriet).
231. Ste Maria Rokegem - Sart-la-Buissière.
232. Sart-les-Moulins (Courcelles) - Schooten (Schoten).
233. Schootenhof - Sous-le-Bois (Mabeuge).
234. South Bend Fork (Canada) - Tamise (Temse) [Lissens].
235. Tamise (Temse) [Palsterman] - Tirlemont (Tienen) [Hombroeckx].
236. Tirlemont (Tienen) [Jacobs] - Turnhout [Lauweryns].
237. Turnhout [Lauwerys] - Verviers [Orban].
238. Verviers [Paquot] - Vottem [Burtin].
239. Vottem [Doignée] - Wavre (Waver) [Féron].
240. Wavre (Waver) [Gauche] - Wiesme.
241. Wieze - Yhoris.
242. Ynverness-Mine (Cap Breton Canal) - Zyoux.
- 243-245. Steekkaarten betreffende in hospitalen overleden militairen zonder kennis van geboortedatum of plaats van domicilie. 1914-1915. 1 kaartsysteem
Alfabetisch geordend op naam.

243. Abbé - Dirix.
 244. Dispar - Perée.
 245. Pergniaux-Zwiggers.
- 246-259. Steekkaarten betreffende de behandeling van individuele aanvragen (doorgaans van familieleden) naar de gezondheidstoestand van soldaten.
 1916-1917. 1 kaartsysteem
 Alfabetisch geordend op naam.
246. Baar - Broën.
 247. Broes - Crevecoeur, J.
 248. Crévecoeur, L. - Delcourt G.
 249. Delcourt J. - De Waele C.
 250. De Waele E. - Fondeur.
 251. Fondu - Haentjens J.
 252. Haentjens R. - Juwet.
 253. Kaesemans - Libens J.
 254. Libens L. - Moens L.
 255. Moens P. - Pletinckx.
 256. Plevoets - Seaumanne.
 257. Scuftaire - Van Antwerpen.
 258. Van Audenhove - Van Hellemont A.
 259. Van Hellemont F. - Vidal.
- 260-379. Steekkaartenbakken betreffende militairen opgenomen in 'L'Océan', De Panne en in de "ambulances" van het Belgische Rode Kruis te Calais.
 1914-1918. 1 kaartsysteem
 Alfabetisch geordend op naam. Bevat ook steekkaarten gemaakt in het Belgisch militair hospitaal van Cap Ferrat. Lacunes: tussen Van Nieuwenhoven en Van Zegelbroeck; tussen Voeten en Weerbroeck; namen voor de letters X-Z ontbreken.
260. Aachermans - Allosery.
 261. Aliot - Art.
 262. Artan de Saint-Martin - Balant.
 263. Balasse - Bauer.
 264. Baufoy - Biesemans.
 265. Biesemortel - Borré.
 266. Borreman - Bourgeois.
 267. Bourgeon - Brefy.
 268. Brein - Brutout.
 269. Brutsaert - Bytebier.
 270. Caals - Capuyt.
 271. Cara - Cautet.
 272. Cautillon - Christiaen.
 273. Christiaens - Clerbois.
 274. Clerckx - Collard.
 275. Collardin - Coppieters.
 276. Coppin - Courtin.
 277. Courtois - Cuypers.
 278. Cuyse - Dauwe.
 279. Dauwels - Dellart.
 280. De Blauw - De Bruyer.

281. De Bruyère - De Clerck.
282. De Clercq - Decosseaux.
283. Decoster - Defosse.
284. Defosses - Degrijze.
285. Degucht - Dekeys.
286. Dekeyser - Delbeckue.
287. Delbecq - Delmotte.
288. Delnaux - Demasy.
289. De Mat - De Mul.
290. De Mulder - De Paus.
291. De Pauw - De Redder.
292. Derée - Der Zwalmen.
293. Desablens - De Smerdt.
294. De Smet - Dethier.
295. De Thiers - De Vorst.
296. De Vos - D'hooghe de Savoie.
297. D'Hoop - Dombrée.
298. Dombret - Dubelloy.
299. Dubernard - Dumler.
300. Dumolein - Dutoin.
301. Dutoit - Erz.
302. Es - Féroge.
303. Féron - Galler.
304. Gallez - Genyn.
305. Geodfroid - Goethals.
306. Goethays - Goviller.
307. Gowie - Gulekers.
308. Gulen - Hangenhaeck.
309. Hanicq - Heiye.
310. Hela - Herkens.
311. Herla - Hubertus.
312. Huberty - Interwoel.
313. Iockmans - Janseghers.
314. Jansen - Jocqué.
315. Jodin - Laemans.
316. Laenen - Lamiroy.
317. Lamis - Lauvereys.
318. Lauwaert - Lecqueue.
319. Lecrenier - Lejaer.
320. Lejeune - Léonard.
321. Léones - Lezy.
322. Lhair - Loewenthael.
323. Loffeld - Luxon.
324. Luyck - Mahie.
325. Mahieu - Marécaux.
326. Maréchal - Masschelen.
327. Masscheley - M'Barck ben Amor.
328. Mean - Merten.

- 329. Mertens - Miche.
- 330. Michel - Moerloos.
- 331. Moermaen - Morsa.
- 332. Moorsaint - Naetsens.
- 333. Nagelmaekers - Nizot.
- 334. Nobels - Onzia.
- 335. Ooens - Parein.
- 336. Parent - Peetermans.
- 337. Peeters - Petermans.
- 338. Peters - Pietteur.
- 339. Piens - Pijckavet.
- 340. Poblets - Prekler.
- 341. Prelis - Raeyen.
- 342. Raeymacker - Renaut.
- 343. Renaux - Robert.
- 344. Roberte - Ronzié.
- 345. Roobaert - Ruggien.
- 346. Ruhbens - Santelle.
- 347. Santens - Schlatter.
- 348. Schlechter - Segers.
- 349. Seghers - Simon.
- 350. Simonart - Smyers.
- 351. Snaekx - Springel.
- 352. Springers - Stevens.
- 353. Steveny - Swertwegher.
- 354. Swevers - Theismans.
- 355. Thélie - Thys.
- 356. Thysebaert - Trawels.
- 357. Tré - Valcken.
- 358. Valkenaers - Van Boesetale.
- 359. Van Bogaert - Van Daelen.
- 360. Van Dal - Van den Bergh.
- 361. Van den Berghe - Van den Broeck.
- 362. Van den Broecke - Van De Peet.
- 363. Van de Perre - Vander Linden.
- 364. Vanderloo - Van der Waet.
- 365. Van der Waide - Vandewalle.
- 366. Vandewarle - Van Eenhuis.
- 367. Van Eenoo - Van Gompel.
- 368. Van Gool - Van Herbruggen.
- 369. Van Herck - Van Houwermeiren.
- 370. Van Hove - Van Leene.
- 371. Van Leer - Van Middelen.
- 372. Van Mieghem - Verberght.
- 373. Verbergmoes - Vereecke.
- 374. Vereecken - Verhulsel.
- 375. Verhulst - Vermetten.

376. Vermeulen - Verstraet.
Steekkaarten vertonen schimmelsporen.
377. Verstraete - Villez.
378. Vilour - Vols.
379. Volsen - Willekens.
380. Willem - Wolf.
381. Wolfcarins - Wyffiels.

II. COMITÉS OPGERICHT DOOR HET DIRECTIECOMITÉ

A. MEDISCH COMITÉ [“COMITÉ MÉDICAL”]

1. BESTUUR VAN HET MEDISCH COMITÉ

382. Kopieën van de convocaties van de vergaderingen van het comité.
23 december 1914, 2 februari-17 april 1915. 1 omslag
383. Minuten van de processen-verbaal van de vergaderingen van het Medisch Comité.
1914-april 1915, 9 februari 1916. 1 omslag
384. Brief en minuut van 20 februari 1915 van het Directiecomité betreffende de taken
van het Medisch Comité.
1915. 1 stuk
385. Rapport van 2 januari 1919 van het Bureel voor Inlichtingen betreffende zieke,
gewonde of overleden soldaten en aantekening betreffende een verandering in de
werking van het Bureel.
1919. 1 stuk

2. CONTACT MET DE DUITSE OVERHEDEN

386. Dossier inzake de betaling van facturen door de Duitse overheid.
september 1914-januari 1915. 1 omslag
387. “Nachweisung über die beim Gouvernementsarzt für die Provinz Brabant
aufbewahrten Krankenblätter, Krankenbücher und Aktern aus dem Krieg 1914”.
Lijsten van en nota's betreffende opgenomen Duitse militairen in Brabantse
“ambulances”.
10 oktober 1917. 1 omslag

3. BEHEER VAN DE (BRUSSELSE) “AMBULANCES” EN HOSPITALEN

- 388-391. Notaboekjes betreffende de “ambulances” 1-600 in Brussel en in de provincie.
[1914-1915]. 4 delen
Lacunes: ambulances 51-500.
388. Brusselse ambulances, nrs. 1-50.
389. Brusselse ambulances, nrs. 501-554.
390. Brusselse ambulances, nrs. 555-601.
391. Provinciale ambulances, nrs. 1-53, 1039, 1251-1254.
392. Verzoekschriften voor voedselbevoorrading van het tijdelijk hospitaal van
Ougrée-Marihaye.
1914. 1 omslag

393. Rapport van 21 september 1914 van de “*Service réception blessés aux gares*” gevestigd in het station van Etterbeek.
1914. 1 stuk
394. Briefwisseling betreffende de werking van de Brusselse hospitalen.
augustus 1914. 1 omslag
395. Dossier inzake de coördinatie van de “*Service réception blésés au gares*” in het station van Etterbeek.
augustus 1914. 1 omslag
Bevat een blauwdruk van de inrichting van een zaal voor gewonden.
396. Lijsten van “ambulances” in Brussel, Vilvoorde en Grimbergen.
1914. 1 omslag
- 397-399. Stukken betreffende sollicitaties en personeel van de Brusselse “ambulances”.
1914. 3 pakken
397. Personeelslijsten en sollicitatiebrieven.
28 juli-augustus 1914.
Bevat lijsten van personeelsleden die Brussel willen verlaten.
398. Briefwisseling met particulieren betreffende de aanwerving van personeel.
augustus 1914.
Bevat ook aanbiedingen van mensen met Britse nationaliteit.
399. Steekkaarten met de namen van verpleegsters en ambulanciers.
[1914].
400. Brief van 15 april 1915 met een voorstel tot het geven van een Rode Kruiscursus te Etalle (provincie Luxemburg).
1915. 1 stuk
401. Verslagboekje betreffende de “ambulances” van Brussel.
[1915]. 1 deel
Bevat aan de achterkant de kladversies van de processen-verbaal van het Medisch Comité, 8-18 januari 1915.
402. Overzichtslijst van de Belgische “ambulances”.
[1916]. 1 stuk
403. Overzichtslijst van “ambulances” te Brussel.
[1916?]. 1 stuk
404. Verslag van het examen van brancardier-ambulancier van 11 juli 1916 van het Comité van Sint-Gillis [Saint-Gilles] (Brussel/Bruxelles).
1916. 1 stuk
405. “Ambulance du Palais Royal. Bruxelles, 1914-1919”, Activiteitenrapport van de “Ambulance” van het Koninklijk Paleis.
[1919]. 1 deel
Gedrukt: s.l, s.d. [1919].

4. ORGANISATIE VAN INLICHTINGENVERWERVING BETREFFENDE MILITAIREN

a. Inlichtingenverwerving

406. Steekkaarten van de “Ambulance” St. Michel, Brussel. augustus 1914. Chronologisch geordend. 1 kaartsysteem
407. Opnamelijst van de “Ambulance” Hollandaise, Anderlecht. 7 augustus-9 oktober 1914. 1 stuk
408. Opnameregister van de “Ambulance” van het lazaret Diest. 12 augustus-9 september 1914. 1 deel
409. Lijsten en briefwisseling betreffende overleden en begraven militairen. 14 augustus 1914-12 januari 1915. 1 omslag
410. Opnamelijst van gewonden te Jupille opgemaakt door het Rode Kruiscomité van Luik [Liège]. augustus-september 1914. 1 stuk
411. Opnameregister van de “ambulances” en hospitalen van Gent, opgesteld door het Gentse Rode Kruiscomité. augustus-12 oktober 1914. 1 deel
412. Opnameregister van het Kriegslazaret Halle. 26 september 1914-1 april 1916. 1 deel
413. Minuten van lijsten van Belgische gewonde militairen opgenomen in Franse hospitalen. november-december 1914. 1 omslag
414. Lijsten van Belgische gewonde militairen opgenomen in Franse hospitalen. 1914. 1 pak
415. Minuut van de lijst van begraven militairen te Luik [Liège]. [1914]. 1 stuk
416. Notaboekje met de lijst van militairen begraven te Boortmeerbeek. [1914]. 1 deel
- 417-418. Opnamelijsten en steekkaarten van het burgerlijk hospitaal, Tienen. 1914-1915. 1 omslag en 1 steekkaartsysteem
417. Steekkaarten. augustus-september 1914. Alfabetisch geordend. 1 steekkaartsysteem
418. Opnamelijsten. 1914. 1 omslag
419. Opnamelijsten van Belgische en geallieerde militairen in de hospitalen Saint-Jean [St.-Jan] en Saint-Pierre [St.-Pieters], Brussel. 1914-1915, 1918-1919. 1 omslag
420. Rapport betreffende de toestand van de opgenomen Belgische en Franse militairen in het Lazaret van Verviers. 5 maart 1915. 1 stuk

421. Minuut van de omzendbrief van 25 februari 1915 betreffende de beslissing tot opstellen van algemene lijsten van gewonde militairen.
1915. 1 stuk
422. Minuten van door de Duitse overheid opgestuurde lijsten van Belgische militairen opgenomen in "ambulances".
[1915?]. 1 omslag
423. Lijsten van de overleden en gewonde militairen en burgers van de explosie van de munitiefabriek op 11 december 1915 in Graville, Le Havre.
6 januari 1916. 1 omslag
424. Rapporten van het Medisch Comité betreffende zieke, gewonde of overleden soldaten.
maart-juni 1916. 1 omslag
425. Opnameboekje van het hospitaal St. Idesbald, Houtem.
27 september 1918-11 november 1919. 1 deel
Bevat een lijst van grieppatiënten aan de achterkant.
- b. Briefwisseling met instellingen in functie van het verzamelen en verschaffen van inlichtingen betreffende militairen**
426. Briefwisseling van het Medisch Comité met P. Boty, senator H. Speyer en Léopold Mélis betreffende de werking en het verschaffen van inlichtingen.
18 augustus-21 oktober 1914. 1 omslag
427. Briefwisseling van het Medisch Comité met het Spaanse consulaat in Den Haag betreffende Belgische militairen in Frankrijk en Franse hospitalen.
23 december 1914-september 1915, mei, 24-26 juni 1916, 2-3 maart 1917, 18 april 1918. 1 omslag
428. Briefwisseling van het Medisch Comité met Belgische ministeries en Belgische en buitenlandse consulaten betreffende de werking en het verzamelen van inlichtingen.
1914-1919. 1 omslag
- 429-430. Briefwisseling van het Medisch Comité met de afgevaardigde van de Gouverneur-Generaal voor het Belgische Rode Kruis betreffende de werking van het Inlichtingenbureau en de opgelegde restricties.
1916-1918. 2 pakken
Bevatten Duitse rapporten over de werking van het Medisch Comité.
429. 22 mrt. 1916-okt. 1917.
Bevat documentatie.
430. 2 nov. 1917-7 nov. 1918.
Bevat postkaarten.
- c. Briefwisseling betreffende het vrijlaten van Belgische militairen en Rode Kruis personeel**
431. Dossier inzake het gevangenschap van de administratieve attaché van het Rode Kruis Brussel, graaf John Cornet d'Elzius te Maagdenburg.
oktober-november 1914. 1 omslag

432. Briefwisseling met Duitse overheid en lokale Rode Kruisafdelingen betreffende de vrijlating van de naar de burgerstaat verwezen militairen. oktober 1914-mei 1915. 1 omslag

5. LEVERING VAN FARMACEUTICA

433. Dossier inzake de leveringen van farmaceutica aan “L’Oeuvre Aide et Protection aux Médecins et Pharmaciens belges sinistrés”. 3-10 april 1915. 1 omslag

6. BIJZONDERE TAAKUITVOERING DOOR ONDERGESCHIKTE DIENSTEN VAN HET MEDISCH COMITÉ

a. “Bureau de Renseignements sur les soldats malades, blessés ou morts” [Bureel voor Inlichtingen betreffende zieke, gewonde of overleden soldaten]

- (1) *Briefwisseling in overeenstemming met het Agence internationale des Prisonniers de Guerre van het Internationale Comité van het Rode Kruis te Genève met organisaties en particulieren*

Het “Agence Internationale des Prisonniers de Guerre” van het Internationale Comité van het Rode Kruis te Genève was onder andere verantwoordelijk voor het verschaffen van inlichtingen aan de families van (krijgs)gevangenen. De briefwisseling met het inlichtingenbureel is bijgevolg enerzijds het versturen van brieven naar families en het aanvragen van inlichtingen via een tussenpersoon en anderzijds de eigen inlichtingenverwerving van het Bureel voor inlichtingen betreffende zieke, gewonde of overleden soldaten.

- 434-468. Briefwisseling van het Medisch Comité met het “Agence Internationale des Prisonniers de Guerre” en officiële instellingen. 1915-1919. 16 omslagen en 19 pakken
 Lacunes: 1 juni–12 augustus 1917. Het betreft hier niet alleen Belgische militairen, maar alle nationaliteiten waarmee het Belgische Rode Kruis in contact kwam.
434.	jan.-aug. 1915.	1 pak
435.	sept.-dec. 1915.	1 pak
436.	27 dec. 1915 - jan. 1916.	1 omslag
437.	feb.-15 mrt. 1916.	1 omslag
438.	26 feb.-29 mrt. 1916.	1 omslag
439.	31 mrt.-3 mei 1916.	1 pak
440.	mei 1916.	1 pak
441.	16 juni, 19-31 juli 1916.	1 pak
442.	aug. 1916.	1 omslag
443.	sept. 1916.	1 omslag
444.	okt. 1916.	1 omslag
445.	9 okt., nov. 1916.	1 omslag
446.	dec. 1916.	1 pak
447.	jan. 1917.	1 pak
448.	1 feb.-5 mrt. 1917.	1 pak
449.	mrt. 1917.	1 pak
450.	13 jan., apr.-2 mei 1917.	1 pak

451.	mei 1917.	1 pak
452.	25 juli, 14 aug.-1 sept. 1917.	1 omslag
453.	3-22 sept. 1917.	1 pak
454.	24 sept.-3 nov. 1917.	1 pak
455.	nov.-21 dec. 1917.	1 pak
456.	dec. 1917-12 jan.1918.	1 pak
457.	6 dec. 1917, 4 jan.-4 feb. 1918.	1 pak
458.	7 dec. 1917, 31 jan.-18 mrt. 1918.	1 pak
459.	28 feb.-19 apr.,7 mei 1918.	1 omslag
460.	5 apr.-6 mei 1918.	1 pak
461.	mei-11 juni 1918.	1 pak
462.	juni-15 juli 1918.	1 omslag
463.	juli-29 aug.1918.	1 omslag
464.	aug.-12 sept. 1918.	1 omslag
465.	2 sept.-31 okt. 1918.	1 omslag
466.	2 okt.-19 nov., 2-17 dec. 1918.	1 omslag
467.	25 okt.-18 dec. 1918.	1 omslag
468.	6 dec. 1918-10 feb., 5 mrt.-15 apr., 3-15 mei 1919.	1 omslag
469-486.	Ingekomen brieven en postkaarten van het "Agence Internationale des Prisonniers de Guerre", bestemd voor particulieren en lokale inlichtingenbureaus. 1916-1918.	1 omslag en 17 pakken
	Alfabetisch op naam van de militair.	
469.	juli-nov. 1916.	1 pak
470.	15 nov. 1916-14 juni, 9, 24 juli 1917.	1 pak
471.	20 mei-juli 1917.	1 pak
472-473.	juli-sept.1917.	2 pakken
472.	A – T.	
473.	U – Z.	
474-475.	7 juli, sept.-6 nov. 1917.	2 pakken
474.	A – T.	
475.	U – Z.	
476-477.	okt.-8 dec. 1917.	2 pakken
476.	A – T.	
477.	U – Z.	
478-479.	20 nov.1917-jan. 1918.	2 pakken
478.	A – T.	
479.	U – Z.	
480-481.	jan.-mrt. 1918.	2 pakken
480.	A – T.	
481.	U – Z.	
482-483.	26 feb.-12 juni 1918.	2 pakken
482.	A – T.	
483.	U – Z.	
484-485.	juni-5 nov. 1918.	2 pakken
484.	A – Q.	

485. R – Z.
486. 4, 24 juli, 10, 30 sept., 22 okt.-17 dec. 1918. 1 omslag
487. “Liste n° 3”. Lijst van Belgische militairen met hun gezondheidstoestand, [opgesteld door het “Agence Internationale des Prisonniers de Guerre” te Genève?].
10 juni 1916. 1 stuk
488. Briefwisseling met het Internationale Comité van het Rode Kruis betreffende vragen om inlichtingen naar gewonde of overleden soldaten.
juli-oktober 1918. 1 pak
Bevat de minuten van de lijsten.
- (2) *Briefwisseling met Belgische organisaties en particulieren betreffende het verschaffen en verzamelen van inlichtingen*
- Het betreft hier de informatieverwerking van het Inlichtingenbureel in België. Ook contacten met buitenlandse Belgische Rode Kruisdiensten inzake de inlichtingvoorziening komen hier aan bod.
489. Stukken betreffende het verschaffen en verzamelen van inlichtingen van Belgische instellingen en particulieren.
1914-1915, 1918-1919. 1 omslag
Bevat 1 postkaart.
- 490-491. Briefwisseling van het Medisch Comité met het Belgisch Bureel voor Inlichtingen betreffende krijgsgevangenen en geïnterneerden en lokale Rode Kruisafdelingen.
1914-1918. 2 pakken
490. Briefwisseling met de hoofdafdeling van het Belgisch Bureel voor Inlichtingen betreffende krijgsgevangenen en geïnterneerden te Brussel.
19 oktober 1914-oktober 1918.
491. Briefwisseling met Belgische afdelingen en lokale Rode Kruisafdelingen.
oktober 1914-1918.
Alfabetisch op gemeente. Bevat rapporten van het Belgisch Bureel voor Inlichtingen betreffende krijgsgevangenen en geïnterneerden, nov. 1917 en juni 1918.
- 492-497. Briefwisseling van het Medisch Comité en het Belgisch Bureel voor Inlichtingen betreffende krijgsgevangenen en geïnterneerden, met postkaarten van particulieren, verenigingen en instellingen betreffende het verschaffen van inlichtingen.
1914-1916. 6 pakken
Sporadisch betreft het ook inlichtingen omtrent burgers. De individuele stukken zijn zwaar beschadigd. Buiten de eigenlijke ordening in de pakken is er geen onderscheid merkbaar met de volgende serie. Enig bewijs van benaming is verloren gegaan en is gebaseerd op de inventaris van P.-A. Tallier.
- 492-493. “Renseignements n° 1.”
sept. 1914- mrt. 1915. 2 pakken
Bevat documentatie.
492. Pak 1.
493. Pak 2.

- 494-495. "Renseignements n° 2. A-L."
30 mrt. 1915-7 jan. 1916. 2 pakken
Alfabetisch op naam contactpersoon/organisatie.
494. A – E.
495. F – L.
- 496-497. "Renseignements n° 2. M-Z."
30 mrt.-21 dec. 1915, 10 jan. 1916. 2 pakken
Alfabetisch op naam contactpersoon/organisatie. Bevat documentatie.
496. M – Q.
497. R – Z.
498. Briefwisseling van het Medisch Comité met het Anglo-Belgisch Comité
betreffende inlichtingen over militairen in de niet-bezette gebieden.
januari-november 1915, 11 maart. 1916. 1 omslag
Deze briefwisseling verliep via het Agence Internationale des Prisonniers de Guerre van het
Internationale Comité van het Rode Kruis te Genève.
- 499-514. Briefwisseling en postkaarten van particulieren, verenigingen en instellingen
betreffende het verschaffen van inlichtingen.
1916-1918. 16 pakken
Alfabetisch op naam van contactpersoon/organisatie. Deze reeks is een vervolg op de
"Renseignements" serie.
- 499-500. jan.-1 mei 1916. 2 pakken
499. A – L.
500. M – Z.
- 501-502. 24 apr.-2 aug. 1916. 2 pakken
501. A – L.
502. M – Z.
- 503-504. aug. 1916-8 jan. 1917. 2 pakken
503. A – K.
504. L – Z.
- 505-506. 23 dec. 1916.-27 apr. 1917. 2 pakken
505. A – K.
506. L – Z.
- 507-508. 27 apr.-13 sept., 23 okt. 1917. 2 pakken
507. A – K.
508. L – Z.
- 509-510. 18 sept. 1917-2 mei 1918. 2 pakken
509. A – K.
510. L – Z.
- 511-512. 20 feb.-sept. 1918. 2 pakken
511. A – K.
512. L – Z.
- 513-514. sept. 1918-mei 1919. 2 pakken
513. A – K.
514. L – Z.

(3) *Informatieverwerving betreffende gewonde, overleden, getransporteerde, krijgsgevangenen en begraven militairen*

In dit onderdeel staat de informatieverwerving centraal die door het Bureau voor inlichtingen betreffende zieke, gewonde of overleden soldaten is verzameld. Deze informatie kwam hoofdzakelijk van lokale Belgische "ambulances", particulieren en buitenlandse hospitalen. De informatie betrof gewonde, overleden, getransporteerde en/of begraven militairen.

515. Lijsten van vervoerbare Duitse gewonde militairen.
30 aug.-2 sept. 1914. 1 omslag
516. Opnamelijsten van gewonde militairen in de ambulances van Namen [Namur].
1914. 1 omslag
517. Kopieën van opnamelijsten en opnamelijsten van de ambulances te Vilvoorde,
Grimbergen, Meise, Asse en Opwijk.
1914-1915. 1 omslag
- 518-526. Kopieën van opnamelijsten en opnamelijsten en -registers van Belgische en
Duitse gewonde militairen in de Brusselse "ambulances".
1914-1915. 9 omslagen
518. Hospitaal Sint-Pieter, "ambulances" 1 en 3.
519. Hospitaal Sint-Jan, "ambulances" 2, 4 en 78.
Bevat een lijst van Duitse vervoerbare gewonden.
520. "Ambulances 5-10".
521. "Ambulances 11-20".
Lacunes: Ambulances 15 en 19.
522. "Ambulances 21-30".
Lacunes: Ambulance 29.
523. "Ambulances 31-40".
Lacunes: Ambulance 39.
524. "Ambulances 41-50".
Lacunes: Ambulances 41, 47 en 50.
525. "Ambulances 51-100".
Lacunes: Ambulances 53, 57, 60, 65, 69-76, 78, 81, 84, 87-96 en 98.
526. "Ambulances 101-600".
Deze reeks is onvolledig. Bevat de ambulances 100-150 en 500-600.
527. Ingekomen brieven en postkaarten van H. Haesen betreffende inlichtingen van de
herbegroving van gesneuvelde militairen in de regio Mechelen.
oktober 1915-mei 1916, augustus 1917. 1 omslag
528. Dossier inzake de explosie in de munitiefabriek van Gravelle te Le Havre op 11
december 1915.
december 1915-januari 1916. 1 omslag
Bevat de minuten van de lijst van slachtoffers.
- 529-530. Geleidebrieven en lijsten van gewonde, gesneuvelde en begraven Belgische
militairen in militaire hospitalen in België, Frankrijk en Engeland.
1915, 1918-1919. 2 pakken
Geordend per hospitaal.
529. dec. 1915, nov. 1918-jan. 1919.
530. dec. 1918-jan. 1919.

531. Lijsten van Belgische militairen verzorgd in Groot-Brittannië, opgesteld door het “Bureau du Correspondance belge” van het “Wounded Allied Relief Committee” te Londen.
1915-1916. 1 pak
Lacunes: lijsten 9 en 38.
532. Ingekomen brieven en minuten van lijsten van begraven militairen.
1915-1918. 1 omslag
Alfabetisch op begraafplaats. Bevat een begrafenisregister van H. Haesen en een lijst van Britse militairen begraven te Bergen [Mons].
- 533-534. Ingekomen transportberichten (“avis de mutation”) van de oorlogsinvaliden van het Rode Kruishospitaal in het Koninklijk Paleis.
1915-1919. 2 omslagen
533. 17 aug. 1915-1916.
534. 10 jan. 1917-10 feb. 1919.
535. Lijsten van Belgische militairen, opgesteld door het “Comité d’aide et d’apprentissage aux Invalides de la Guerre”.
1916-1918. 1 pak
Bevat een checkboekje van de Nationale Instelling voor Sociaal Dienstbetoon aan Gezinnen van Militairen, Provincie Oost-Vlaanderen, Gent.
- 536-537. “Totenliste”, lijsten van overleden Belgische krijgsgevangenen.
1917-1919. 2 omslagen
536. Lijsten opgesteld door de Duitse overheid.
12 apr., 5 juni 1917, 2 sept. 1918.
537. Lijsten opgesteld door het “Zentral Nachweise Buro” van het Internationale Comité van het Rode Kruis.
20 mei-17 nov. 1919.
- (4) *Informatieverwerving betreffende gesneuvelde militairen aan de hand van de lijsten gepubliceerd door het Ministerie van Oorlog*
- Een belangrijke manier om informatie te verzamelen was een beroep te doen op de inlichtingendienst van het Ministerie van Oorlog. Deze publiceerde immers vanaf 1916 bijlagen in het “Staatsblad” met lijsten van de gesneuvelde Belgische militairen.
538. Briefwisseling met particulieren en het Belgisch Bureel voor Inlichtingen betreffende krijgsgevangenen en geïnterneerden aangaande de lijsten van gesneuvelden opgesteld door het Ministerie van Oorlog en verschenen als bijlagen in het “Belgisch Staatsblad”.
30 augustus-oktober 1915, 5 mei, juli 1916. 1 omslag
- 539-546. Lijsten van soldaten en officieren gevallen op het veld van eer, opgenomen als bijlagen in het Belgisch Staatsblad en geleidebrieven van het “Agence Internationale des Prisonniers de Guerre” van het Internationale Rode Kruiscomité te Genève.
1916-1917, 1920-1922. 7 omslagen en 1 pak
Lacunes: Lijsten 1 en 7.
539. Tweede lijst.
[ca. 1916]

540. Derde lijst, met geleidebrief van het “Agence Internationale des Prisonniers de Guerre” van het Internationale Rode Kruiscomité te Genève.
12 juni 1916.
541. Vierde lijst en geleidebrief van het “Agence Internationale des Prisonniers de Guerre” van het Internationale Rode Kruiscomité te Genève.
25 okt. 1916.
542. Vijfde lijst, met twee geleidebrieven van het “Agence Internationale des Prisonniers de Guerre” van het Internationale Rode Kruiscomité te Genève.
26 apr. 1917.
543. Zesde lijst.
[1917].
544. Achtste lijst.
28 apr. 1920.
545. Negende lijst.
9 nov. 1921.
546. Tiende lijst.
7 okt. 1922. 1 pak
547. Eerste lijst van officieren verdwenen tijdens de veldtocht, opgenomen als bijlage in het “Belgisch Staatsblad”.
20 november 1921. 1 omslag
- (5) *Publicaties*
548. Briefwisseling van dokter Antoine Depage met Paul Otlet, directeur van de “Permanence des Associations Intellectuelles” betreffende publicatie van de verzamelde inlichtingen.
12-19 augustus 1914. 1 omslag
- 549-555. Lijsten van gesneuvelde soldaten.
1914-1918. 7 delen
549. “Première liste des soldats belges morts pour la patrie publiée par le Bureau belge de Renseignements sur les soldats malades, blessés ou décédés dirigé par le Comité médical de la Croix Rouge de Belgique”, eerste lijst van gesneuvelde Belgische soldaten, uitgegeven door het Belgisch Bureel van inlichtingen over de zieke, gekwetste of overleden soldaten.
1915.
Gedrukt: Brussel, 1915. In twee exemplaren.
550. “Deuxième liste des soldats belges morts pour la patrie publiée par le Bureau belge de Renseignements sur les soldats malades, blessés ou décédés dirigé par le Comité médical de la Croix Rouge de Belgique – Tweede lijst der Belgische soldaten gesneuveld voor het vaderland uitgegeven door het Belgisch Bureel van inlichtingen over de zieke, gekwetste of overleden soldaten, bestuurd door het Comité médical van het Rode Kruis van België”.

1915.
Gedrukt: Brussel, 1915. In twee exemplaren.
551. “Troisième liste des soldats belges morts pour la patrie publiée par le Bureau belge de Renseignements sur les soldats malades, blessés ou décédés dirigé par le Comité médical de la Croix Rouge de Belgique – Derde lijst der Belgische soldaten gesneuveld voor het vaderland uitgegeven door het Belgisch Bureau van inlichtingen over de zieke, gekwetste of overleden soldaten, bestuurd door het Comité médical van het Rode Kruis van België”.
1916.
Gedrukt: Brussel, 1916. In twee exemplaren.
552. “Quatrième liste des soldats belges morts pour la patrie publiée par le Bureau belge de Renseignements sur les soldats malades, blessés ou décédés dirigé par le Comité médical de la Croix Rouge de Belgique – Vierde lijst der Belgische soldaten gesneuveld voor het vaderland uitgegeven door het Belgisch Bureau van inlichtingen over de zieke, gekwetste of overleden soldaten, bestuurd door het Comité médical van het Rode Kruis van België”.
1916.
Gedrukt: Brussel, 1916. In twee exemplaren.
553. “Cinquième liste des soldats belges morts pour la patrie publiée par le Bureau belge de Renseignements sur les soldats malades, blessés ou décédés dirigé par le Comité médical de la Croix Rouge de Belgique – Vijfde lijst der Belgische soldaten gesneuveld voor het vaderland uitgegeven door het Belgisch Bureau van inlichtingen over de zieke, gekwetste of overleden soldaten, bestuurd door het Comité médical van het Rode Kruis van België”.
1917.
Gedrukt: Brussel, 1917. In twee exemplaren.
554. “Sixième liste des soldats belges morts pour la patrie publiée par le Bureau belge de Renseignements sur les soldats malades, blessés ou décédés dirigé par le Comité médical de la Croix Rouge de Belgique – Zesde lijst der Belgische soldaten gesneuveld voor het vaderland uitgegeven door het Belgisch Bureau van inlichtingen over de zieke, gekwetste of overleden soldaten, bestuurd door het Comité médical van het Rode Kruis van België”.
1917.
Gedrukt: Brussel, 1917. In twee exemplaren.
555. “Septième liste des soldats belges morts pour la patrie publiée par le Bureau belge de Renseignements sur les soldats malades, blessés ou décédés dirigé par le Comité médical de la Croix Rouge de Belgique – Zevende lijst der Belgische soldaten gesneuveld voor het vaderland uitgegeven door het Belgisch Bureau van inlichtingen over de zieke, gekwetste of overleden soldaten, bestuurd door het Comité médical van het Rode Kruis van België”.
1918.
Gedrukt: Brussel, 1918. In twee exemplaren.

556. Briefwisseling met gemeenten betreffende te laat ontvangen inlichtingen en lijsten van soldaten gesneuveld of begraven op het territorium van Belgische gemeenten toegezonden door diverse gemeentelijke instanties.
1915-1916. 1 pak
Alfabetisch geordend op gemeente.

b. De “Ambulance” van het Koninklijk Paleis

557. Minuten van uitgaande brieven van dokter Louis Leboeuf aan graaf Hatzfeld-Trachenberg, aan prof. dr. Pannwitz, hoofd van de Medische Dienst van de Duitse overheid, en aan particulieren betreffende inlichtingen over opgenomen militairen. mei-10 juni, 24 november 1915. 1 pak
Bevat rapporten over vrijgelaten Belgische militairen.
558. Opnamelijsten van de “ambulance”. 29 september-6 november, 24 december 1915. 1 omslag
- 559-562. Minuten van de dagelijkse overzichten van activiteiten van opgenomen militairen, verzonden naar de Duitse overheid. 1916-1918. 2 pakken en 2 omslagen
Lacunes: apr. 1917-28 jan. 1918.
559. “Eerste semester 1916”.
jan.-juni 1916. 1 pak
560. “Tweede semester 1916”.
juli-dec. 1916. 1 pak
Bevat nota over de activiteiten van het hospitaal tot 12 juli 1916.
561. “Eerste trimester 1917”.
jan.-mrt. 1917. 1 omslag
562. “janvier-nov. 1918”.
29 jan.-7 nov. 1918. 1 omslag

B. HET HYGIËNISCH COMITÉ

563. Briefwisseling van het Hygiënisch Comité met de “Alliance Internationale de Défense Sanitaire” betreffende de heropgravingen te Eppegem en Weerde. februari 1915. 1 omslag
564. Briefwisseling van het Hygiënisch Comité aan graaf Hatzfeld-Trachenberg en aan prof. dr. Pannwitz, hoofd van de Medische Dienst van de Duitse overheid betreffende de werking van het Comité. maart-april 1915. 1 omslag

C. COMITÉS IN HET BUITENLAND OPGERICHT TER VERWERFING VAN FONDSEN

1. HET ANGLO-BELGISCH COMITÉ

a. Activiteitenrapporten

565. “Croix-Rouge de Belgique. Anglo-Belgian Committee sous le patronage de SM la Reine des Belges. Rapport 1915-1916”. 1917. 1 deel
Gedrukt: Wimbledon, [1917].

b. Inlichtingenverwerving betreffende Belgische militairen in Groot-Brittannië

- 566-567. Lijsten van Belgische militairen in Groot-Brittannië heropgenomen in hun eenheden.
1914-1915. 1 pak en 1 omslag
566. 1914-1915. 1 pak
567. Eerste bijlage, 1915. 1 omslag
568. Lijsten van gewonde Belgische militairen verzorgd in Groot-Brittannië, opgesteld door het "Bureau du Correspondance belge" van het "Wounded Allies Relief Committee".
1915. 1 omslag
Bevat lijsten 7 t.e.m. [21]. Lacunes: Lijst 1-6, 13. Voor een meer volledige reeks, zie nr. 531.
569. Lijsten van de adressen van de naar de burgerstaat verwezen Belgische militairen in Groot-Brittannië.
[1915?]. 1 omslag

c. Fondsenverwerving

- 570-573. "Newspaper Cuttings", plakboeken met krantenknipsels en stukken betreffende fondsenwerving voor en nieuwsberichten van het Belgische Rode Kruis in Groot-Brittannië.
1915-1918. 4 delen
570. 8 juni-20 juli 1915.
571. 8 juli-2 dec. 1915.
572. 2 dec. 1915-10 nov. 1916.
Bevat 1 open brief van het Anglo-Belgisch comité en 1 krant.
573. 14 dec. 1916, 1917, 21 dec. 1918.
Bevat 3 kranten.
574. "L'année glorieuse de l'armée de l'Yser, 1914-1915. Clichés uniques de la cérémonie de la présentation du Prince Léopold de Belgique au 12ème de Ligne. Belgian Red Cross" [Album 2], Fotoalbum van het Belgische leger verkocht ten voordele van het Belgische Rode Kruis.
[1915]. 1 deel
Gedrukt: Londen, [1915].
575. Krantenartikels van "L'Indépendance Belge" met overzichtslijsten van giften voor november 1916 - februari 1917.
1917. 1 omslag

d. Samenwerking met Britse instellingen

576. "King Albert's Hospitals. Rapport de l'exercice 1914-1915", jaarverslag van de King Albert's Hospitals.
1915. 1 deel
Gedrukt: s.l, s.d.
577. "The Belgian Field Hospital", jaarverslag van "The Belgian Field Hospital".
1915. 1 deel
Gedrukt: Londen, 1915.

578. Brochures en foto's betreffende de types van "ambulances" van het "Belgian Field Ambulance Service Committee".
[1915?]. 1 omslag
579. "Report of the Belgian Field Ambulance Service Committee", jaarverslag van het Belgian Field Ambulance Service Committee.
1916. 1 stuk
Gedrukt: s.l., [1916].

2. HET COMITEIT VAN NEDERLAND EN KOLONIËN

a. Activiteitenrapporten

- 580-582. Activiteitenrapporten.
1915-1918. 4 delen
580. "Roode Kruis van België. Comiteit voor Nederland en Koloniën.
1915-1916". 1 deel
[1916].
Gedrukt: Den Haag, [1916].
581. "Croix Rouge de Belgique. Comité de Hollande et ses Colonies. 1916-1917 / Roode Kruis van België. Comité voor Nederland en Koloniën.
1916-1917". 2 delen
[1917].
Gedrukt: Den Haag, [1917]. Bevat 2 exemplaren in het frans en 1 in het nederlands.
582. "Croix Rouge de Belgique. Comité de Hollande et ses Colonies. 1917-1918"
[1919]. 1 deel
Gedrukt: Den Haag, [1919].

b. Fondsenwerving

583. Programmaboekje en brochures van liefdadigheidsfeesten van de sectie van Breda.
1915-1917. 1 deel en 2 stukken
584. Foto's van de brancardierwagens aangekocht door het ondercomité van Breda.
[ca. 1915] 9 stukken
585. "La Haye, le 27 octobre 1916. Grande soirée de bienfaisance au profit de la Croix Rouge de Belgique", programmaboekje.
1916. 1 stuk
Gedrukt: s.l., s.d.
586. Lidkaart van Jan Nyes, vicevoorzitter van het ondercomité van Breda.
1918. 1 stuk

III. LOKALE AFDELINGEN

Het betreft hier stukken van een aantal lokale Rode Kruisafdelingen in België. Deze stukken zijn wellicht verworven als een vorm van controle door het Directiecomité, al is het niet duidelijk wanneer en hoe deze stukken precies in de handen van het Directiecomité zijn gekomen.

A. ANTWERPEN

587. Paspoorten van Eugenia Lippens-Osterrieth.
9 augustus, 28 september 1914. 2 stukken
Met foto.
588. Activiteitenrapport voor de periode 1914-1919 van het Comité van Antwerpen.
[ca.1919]. 1 stuk

B. BRUSSEL

- 589-591. Activiteitenrapporten van Comités.
1914, 1919-[ca. 1920]. 2 stukken en 1 deel
589. Activiteitenrapport voor de periode 1914-1919 van het Comité van
Anderlecht. 1 stuk
30 augustus 1919.
590. “Croix Rouge de Belgique. Comité d’Ixelles. Rapport sur l’activité du
Comité pendant la période de la Guerre 1914-1918”,
activiteitenrapport van het Comité van Elsene [Ixelles]. 1 deel
[1920].
Gedrukt: Brussel, [1920].
591. Activiteitenrapport van het Comité van Sint-Joost-ten-Node [Saint-
Josse-ten-Noode]. 1 stuk
12 oktober 1914.

C. CHAMPION

592. Activiteitenrapport van het Comité van Champion.
[ca. 1918] 1 stuk

D. GENT

593. “Rapports sur les travaux du Comité de Gand de la Croix-Rouge durant la guerre
1914-1919”, activiteitenrapport van Edmond De Schampelaere en Théodore
Peeters van het Comité van Gent. 1 deel
1919.
Gedrukt: Gent, 1919. In twee exemplaren.

E. KINKEMPOIS

594. “Ambulance de Kinkempois. Quelques Documents relatifs à son Activité de 1914
à 1918 ».
Gedrukt: Kinkempois, [1920].

F. LUIK [LIÈGE]

595. Rapport van 22 april 1917 van de « Cercle d'assistance aux prisonniers débilisés. 1917. 1 stuk
596. "Croix Rouge de Belgique. Comité liégeois pendant la Guerre de 1914-1919", activiteitenrapport voor de periode 1914-1919 van E. Snyers van het Comité van Luik [Liège]. 1919. 1 deel
Gedrukt: Luik, 1919. Slechte staat.
597. "Quatorze mois d'ambulance chez les Filles de la Croix. 1914-1916", activiteitenrapport van dokter A. Delsemme. 1937. 1 omslag
Gedrukt: Luik, [1919].

G. MECHELEN

598. Rapporten en opnamelijst van gewonde Belgische militairen bij de gevechten van augustus 1914 van de ambulance van Mechelen. 1919. 1 omslag

H. SINT-TRUIDEN

599. "Rapport sur les opérations des Comités de Secours aux Prisonniers de Guerre du Canton de St.-Trond », activiteitenrapport. februari 1919. 1 deel
Gedrukt: s.l., s.d.

I. SPA

Alleen de vermelding "Croix Rouge de Belgique" als aantekening op de foto's heeft ons ertoe verleid deze bescheiden op te nemen. Het is niet uitgesloten dat dit hospitaal "*Hopital-Volant III D.A. n° 2*" eerst Belgisch was en later onder het Duitse Rode Kruis viel.

- 600-674. Foto's van het "Hôpital-Volant III. D.A. n° 2", [Belgische Rode Kruis?], hospitaal te Spa. [1914-1918]. 91 stukken
- 600-635. Foto's van groot formaat. [1914-1918]. 36 stukken
600. Directiecomité van het hospitaal / Comité directeur de l'hôpital [B1].
601. Toedienen van verbanden in het Frans paviljoen / Placement de pansements au pavillon français [B2].
602. Toedienen van verbanden in het Frans paviljoen / Placement de pansements au pavillon français [B3].
603. Hospitaal ingericht in het Hôtel de Flandre / Hôpital installé dans l'Hôtel de Flandre [B4].
604. Personeel van het Hôtel de Flandre / Personnel de l'Hôtel de Flandre [B5].
605. Paviljoen van de Duitse gewonden / Pavillon des blessés allemands [B8].
606. Duitse gewonden / Blessés allemands [B9].

607. Hospitaal van het Kursaal / Hôpital du Kursaal [B10].
608. Soldaten die een stapel geweren tonen / Soldats exhibant une balle de fusils [B11].
609. Medisch korps van de hospitalen / Corps médical des hôpitaux [B12].
610. Aankomst van luitenant Raffin (Frans officier) / Arrivée du lieutenant Raffin (officier français) [B13].
611. Herstellende Franse gewonden in het park van het hospitaal / Blessés français convalescents dans le parc de l'hôpital [B14].
612. Paviljoen van de Duitse gewonden / Pavillon des blessés allemands [B15].
613. Duitse gewonden / Blessés allemands [B16].
614. Herstellende personen te Nivezé (Spa) / Convalescents à Nivezé (Spa) [B17].
615. Zaal van het hospitaal te Nivezé (Spa) / Salle de l'hôpital de Nivezé (Spa) [B19].
616. Zicht op het hospitaal te Nivezé (Spa) / Vue de l'hôpital de Nivezé (Spa) [B20].
617. Hospitaal de la Galerie / Hôpital de la Galerie [B21].
618. Naaikamer / Ouvroir [B22].
619. Intendance van het hospitaal / Intendance de l'hôpital [B23].
620. Belgische gewonden / Blessés belges.
621. Hospitaal van het paleis van de koningin / Hôpital du palais de la reine [B25].
622. Paviljoen van de Belgische gewonden / Pavillon des blessés belges [B26].
623. Paviljoen van de Belgische gewonden / Pavillon des blessés belges [B27].
624. Verpleegster in het biologielaboratorium / Infirmière au laboratoire de biologie [B31].
625. Microscopische preparaten / Préparations au microscope [B32].
626. Intendance [B33].
627. Verbandenzaal / Salle des pansements [B34].
628. Groep brancardiers / Groupe de brancardiers [B35].
629. Operatiezaal / Salle d'opération [B36].
630. Groep verpleegsters / Groupe d'infirmières [B37].
631. Secretariaat / Secrétariat [B40].
632. Kantoor suite / Bureau des bains [B41].
633. Franse gewonden / Blessés français [B42].
634. Bacteriologisch en biologisch laboratorium / Laboratoire de bactériologie et biologie [B44].
635. Microscopische preparaten / Préparations au microscope [B45].
- 636-673. Foto's van klein formaat.
[1914-1918]. 38 stukken
636. Groep geamputeerde Duitsers / Groupe d'amputés allemands [C531].
637. Kapper / Barbier [C532].
638. Duitse ambulance / Ambulance allemande [C533].
639. Groep Duitse soldaten / Groupe de soldats allemands [C534].

640. Duitse gewonden in de galerij Léopold II / Blessés allemands dans la galerie Léopold II [C535].
641. Belgische gewonden en herstellende Duitsers / Blessés belges et allemands convalescents [C536].
642. Duitse gewonden / Blessés allemands [C537].
643. Duitse gewonden / Blessés allemands [C538].
644. Terugkeer van gedesinfecteerd materiaal / Retour du matériel venant de la désinfection [C539].
645. Duitse ambulance / Ambulance allemande [C540].
646. Personeel en gewonden rusten uit / Personnel et blessés au repos [C541].
647. Twee Duitse officieren / Deux officiers allemands [C542].
648. Vertrek van een zending / Départ d'une mission [C543].
649. Belgische gewonden spelen kaart / Blessés belges jouant aux cartes [C544].
650. Franse luitenant Roxas gewond aan het hoofd / Lieutenant français Roxas blessé à la tête [C545].
651. Herstellende gewonden in de galerij / Blessés convalescents dans la galerie [C546].
652. Belgische gewonden / Blessés belges [C547].
653. Belgische gewonden in het park / Blessés belges dans le parc [C548].
654. Advocaat-generaal doet verslag van zijn zending (zoektocht naar levensmiddelen) / Avocat-général rendant compte de sa mission (recherche de vivres) [C549].
655. Nonni Abdel Kader, Algerijns werkman met matriculenummer 13.003, geraakt door een shrapnel vlakbij zijn neus / Nonni Abdel Kader, travailleur algérien, matricule 13.003 atteint d'un shrapnell près du nez [C550].
656. Luitenant Raffin bij zijn wandeling / Lieutenant Raffin pendant ses promenades [C551].
657. Groep in het Parc de Sept heures / Groupe dans le Parc de Sept heures [C552].
658. Luitenant Raffin keert terug van een wandeling / Lieutenant Raffin rentrant de promenade [C553].
659. Bezoek van een oude dame / Visite d'une vieille dame [C554].
660. Vervoer van een Senegalees naar de verbandenzaal / Transport d'un Sénégalais à la Salle des pansements [C555].
661. Duitse gewonden / Blessés allemands [C556].
662. Luitenant Raffin in gesprek met de hoofdgeneesheer / Lieutenant Raffin en conversation avec le médecin-chef [C557].
663. Frans officier met geneesheren en verpleegsters / Officier français avec médecins et infirmières [C558].
664. Frans officier in het park / Officier français dans le parc [C559].
665. Frans officier in het Parc de Sept heures / Officier français dans le Parc de Sept heures [C560].
666. Nieuwsmededeling aan Franse officieren / Communication de nouvelles à des officiers français [C561].

667. Frans officier in het park van het hospitaal / Officier français dans le parc de l'hôpital [C562].
668. Luitenant Raffin maakt vooruitgang / Lieutenant Raffin faisant des progrès [C563].
669. Herstellende Franse gevangenen in het park / Prisonniers français en convalescence dans le parc [C564].
670. Schedelbreuk in genezing / Fracture du crâne en guérison [C565].
671. Zwaargewonde Algerijn in openlucht / Grand blessé algérien au grand air [C566].
672. Franse gewonden / Blessés français [C567].
673. Herstellende Belgische gewonden / Blessés belges convalescents [C568].
674. Röntgenfoto's en foto's van verwondingen.
[1914-1918]. 17 stukken
- J. VILVOORDE**
675. Activiteitenrapport van de ambulance van Vilvoorde.
20 juni 1921. 1 stuk
- IV. ARCHIEF VAN JOHN VAN SCHAICK, JR.**
- A. ALGEMEEN**
676. Verslag van J. van Schaick, Jr. : "The Little Corner Never Conquered. The Story of the American Red Cross War Work for Belgium".
1922. 1 deel
Gedrukt: New York, 1922. Werk gesigineerd door de auteur.
677. Verslag van Ernest P. Bicknell : "With the Red Cross in Europe, 1917-1922".
1938. 1 deel
Gedrukt: Washington, 1938. Geïllustreerd werk.
678. Postkaarten bestemd voor John van Schaick vanwege de Belgische aalmoezenier van la Chartreuse de Neuville, [1915-1919?]. 2 stukken
De twee kaarten tonen een uitzicht van Hooglede.
- B. FOTO'S**
679. Foto's van koning Albert I, koningin Elisabeth en van leden van de koninklijke familie.
1914-1918. 9 stukken
Een van de foto's werd genomen aan de hulppost van Pervijze in december 1917 en is gesigineerd door de koningin.
680. Foto's genomen bij de opvang van Belgische kinderen door het Frans-Amerikaans Comité te Parijs.
1915. 7 stukken
- 681-702. Foto's en lijst van foto's van Belgische vluchtelingen of geïnterneerden in Nederland en van leden van de hulpcomités voor Belgen in Nederland.
[1914-1915]. 136 stukken

681.	Lijst van foto's genomen in Nederland, 1915. Bevat de opschriften van foto's 1 tot 376. Pagina's 7 en 13 ontbreken.	1 stuk
682-693.	Genummerde foto's. [1914-1915].	94 stukken
682.	Foto's 1-6 betreffende Harderwijk. Foto nr. 1 ontbreekt.	5 stukken
683.	Foto's 7-13 betreffende Zeist.	7 stukken
684.	Foto's 14-25 betreffende Uden. Foto's nr. 17 en 19 ontbreken.	10 stukken
685.	Foto's 38, 78-79 betreffende Kloosterzande en Haarlem.	3 stukken
686.	Foto's 97, 99, 100, 103, 105, 106, 110, 112, 114-115 betreffende Groningen (Engelse geïnterneerden).	10 stukken
687.	Foto's 141, 142, 145, 147, 150, 151, 153, 154, 156, 159, 172, 177, 178, 196, 199, 200, 202, 203, 207, 213, 215, 219-224, 226-228, 231-235, 237, 240 en 241 betreffende Belgische vluchtelingen in Bergen op Zoom en Rotterdam. Foto's nr. 151, 178, 203, 220, en 237 in tweevoud.	38 stukken
688.	Foto's 249, 251, 253 (Vlissingen en Kloosterzande).	3 stukken
689.	Foto's 257 en 258 betreffende Hulst en Ardenburg.	2 stukken
690.	Foto's 274, 281, 283, 284 betreffende Ede.	4 stukken
691.	Foto's 290, 291, 292, 293, 294, 295 betreffende Roosendaal.	6 stukken
692.	Foto's 302, 312, 320 betreffende Uden en Harderwijk.	3 stukken
693.	Foto's 377, 379, 380 (niet nader geïdentificeerde plaatsen). Foto's nr. 377 en 379 in tweevoud.	3 stukken
694-698.	Ongenummerde foto's. [1914-1915].	36 stukken
694.	Vluchtelingen in een tent te Bergen op Zoom.	9 stukken
695.	Vluchtelingen te Nunspeet.	15 stukken
696.	Geïnterneerden te Harderwijk en Amersfoort.	3 stukken
697.	Vluchtelingen en kampen te Aardenburg, Cadzand, Sluis, Ostburg, Breskens en langs de Belgisch-Nederlandse grens.	8 stukken
698.	Vluchtelingen in de duinen.	1 stuk
699-702.	Foto's van vooraanstaande figuren. 1915.	5 stukken
699.	Afscheidsdiner te ere van M. Jenkinson, gehouden te Rotterdam op 24 april 1915. 1915. In 2 exemplaren.	1 stuk
700.	Diner van Amerikanen uit diverse werken en verenigingen actief te Rotterdam, gefotografeerd op 17 juni 1915.	2 stukken
701.	J.S. de Bruyn, nachtportier ("Nightporter") in het Staatshotel.	1 stuk
702.	Germaine Bonabo, verpleegster van het Rode Kruis en haar echtgenoot, een geïnterneerde soldaat te Harderwijk.	1 stuk
703.	Foto's van leden van de Rockefeller Commission, van de U.S. Red Cross Mission en van personen die met hen samenwerken. 1915-1919.	31 stukken

- 704-713. Foto's en postkaarten van opvangcentra en organisaties werkzaam ten behoeve van Belgische vluchtelingen en invalide soldaten in Frankrijk. 1915-1919. 65 stukken
704. Schoolkolonie van Barentin (Château de Malaise). 5 stukken
705. Schoolkolonie van Calais (Château Saint-Pierre). 2 stukken
706. Schoolkolonie van Criquetot-sur-Ouville. 5 stukken
707. Kinderbewaarpplaats van Gravelle (Le Havre). 18 stukken
708. School van la Chartreuse de Neuville (Montreuil-sur-Mer) 8 stukken
709. Petit-Port-Philippe. 1 stuk
710. Heropvoedingsinstituut van Port-Villez (bezoek van het Amerikaanse Rode Kruis op 5 februari 1918). 2 stukken
711. Schoolkolonies van de Groupe de Rouen (bezoek van het Amerikaanse Rode Kruis op 4 juli 1918). 14 stukken
712. Kolonies van Wisques en Wizernes. 5 stukken
713. Niet nader geïdentificeerde plaatsen. 5 stukken
- 714-718. Foto's en lijst van foto's genomen door R.C.Toms bij een bezoek aan de verwoeste regio van de Somme en Aisne in juni 1917. 1917. 55 stukken
714. Lijst van foto's genomen tijdens het bezoek. 1 stuk
715. Foto's nr. 1-15. 15 stukken
716. Foto's nr. 16-30. 15 stukken
717. Foto's nr. 30-50. 14 stukken
Foto nr. 48 ontbreekt.
718. Foto's nr. 51-61. 11 stukken
719. Foto's van de Fotografische Dienst van het Franse leger van de verwoestingen en van het front in Frankrijk en in België. [ca. 1917]. 71 stukken
720. Foto's van het front, van scholen, van fabrieken, van soldaten en van vernielingen genomen door de Fotografische Dienst van het Belgisch leger. [ca. 1917-1918]. 1 omslag
Vrijwel alle foto's zijn opgerold.
- 721-728. Foto's van plaatsen en personen bezocht of ondersteund door het Amerikaanse Rode kruis. 1917-1918. 42 stukken
721. Belgisch hospitaal van Beveren-aan-de-Ijzer. 4 stukken
722. School van Boitshoucke (Booitshoeke). 4 stukken
723. Weeshuis te Brussel. 3 stukken
724. Buitenkant van de Militaire Kring in De Panne. 1 stuk
725. Elisabethhospitaal te Poperinge. 4 stukken
726. School van de Koningin te Wulveringem. 15 stukken
727. Dames die zorg dragen voor Belgische kinderen in De Panne en Vinkem. 5 stukken
728. Theatergezelschap aan het front. 6 stukken
729. Foto's genomen bij een officieel bezoek van het Amerikaanse Rode Kruis aan het Belgisch front, 22 februari 1918. 1918. 16 stukken

730. Foto's van genummerde reeksen 00, 5, 134 en 370 betreffende diverse onderwerpen [Plaatsen en personen].
[1918?]. 1 omslag
- 731-812. Fotoreeks "8000", genomen door de Fotografische Dienst van het Amerikaanse Rode Kruis in België.
1918-1919. 82 stukken
731. Lijst van onderschriften bij de foto's.
Deze lijst is onvolledig. 1 stuk
- 732-781. Foto's van groot formaat.
1918-1919. 50 stukken
732. Straat in Oostende in november 1918 / Rue d'Ostende en novembre 1918 [8441b].
733. Een vrachtwagen steekt een tijdelijke brug over / Camion passant sur un pont provisoire [8442b].
734. Brug te Oostende / Pont à Ostende [8443b].
735. Kardinaal Mercier te Mechelen / Cardinal Mercier à Malines [8797].
736. Intrede van de koninklijke familie te Brussel / Entrée de la famille royale à Bruxelles [8798].
737. Koninklijke familie voor het Paleis der Natie / Famille royale devant le Palais de la Nation [8799].
738. Intrede van de koninklijke familie te Brussel / Entrée de la famille royale à Bruxelles [8800].
In tweevoud.
739. Bezoek van het Amerikaanse Rode Kruis aan de Leeuw van Waterloo / Visite de la Croix-Rouge américaine au Lion de Waterloo [8801].
In tweevoud.
740. Adolphe Max bij de intrede van de koninklijke familie te Brussel / Adolphe Max lors de l'entrée de la famille royale à Bruxelles [8802].
In tweevoud.
741. Verwoest huis tussen Brugge en Gent / Maison en ruine entre Bruges et Gand [8803].
742. Afgevaardigden van het Amerikaanse Rode Kruis brengen hulde aan het graf van Edith Cavell aan de Nationale Schietbaan / Délégués de la Croix-Rouge américaine se recueillant sur la tombe d'Edith Cavell au Tir national [8804].
In tweevoud.
743. Graven aan de Nationale Schietbaan / Tombes au Tir national [8805].
744. Operatoren nemen foto's aan de Nationale Schietbaan / Opérateurs prenant des prises de vue au Tir national [8806].
In tweevoud.
745. Tijdelijke brug aan de ingang van Brugge / Pont provisoire à l'entrée de Bruges [8807].
In tweevoud.
746. Poort aan de ingang van Brugge / Porte à l'entrée de Bruges [8808].
In tweevoud.
747. Mevr. Rolin-Hymans verlaat met een kind een schuilplaats in De Panne / Mme. Rolin-Hymans sortant d'un abri avec un enfant à La Panne [8809].
In tweevoud.

748. Aankondigingspaneel van hulp door het Amerikaanse Rode Kruis /
Panneau annonçant une aide de la Croix-Rouge américaine [8810].
In tweevoud.
749. Bezoek van het Amerikaanse Rode Kruis aan de Leeuw van Waterloo
/ Visite de la Croix-Rouge américaine au Lion de Waterloo [8813].
750. Menigte bij de intrede van de koninklijke familie te Brussel / Foule
lors de l'entrée de la famille royale à Bruxelles [8814].
751. Entrepot in Brugge / Entrepôt à Bruges [8815].
752. Ambulance van het Belgische Rode Kruis te Waregem / Ambulance
de la Croix-Rouge belge à Waregem [8816].
753. Menigte bij de intrede van de koninklijke familie te Brussel / Foule
lors de l'entrée de la famille royale à Bruxelles [8817].
In tweevoud.
754. Koninklijke familie bij de intrede te Brussel / Famille royale lors de
son entrée à Bruxelles [8818].
755. Ingang van de School van de Koningin - Jardin Marie-José te Vinkem
/ Entrée de l'Ecole de la Reine - Jardin Marie-José à Vinckem [8819].
In tweevoud.
756. Militaire cinema voor Belgische soldaten (wellicht in Le Havre) /
Cinéma militaire pour soldats belges (probablement au Havre) [8820].
757. Vernielde brug aan de ingang van Brugge / Pont détruit à l'entrée de
Bruges [8821].
In tweevoud.
758. Menigte voor het Paleis der Natie (wellicht ter gelegenheid van de
intrede van de koninklijke familie te Brussel) / Foule devant le Palais
de la Nation (probablement à l'occasion de l'entrée de la famille
royale à Bruxelles) [8822].
759. Intrede van Belgische troepen in een stad bij de Bevrijding / Entrée
des troupes belges dans une ville à la Libération [8826].
760. Ingang van de Nationale Schietbaan / Entrée du Tir National [8827].
761. Ingang van een militaire cinema te Brugge / Entrée d'un cinéma
militaire à Bruges [8828].
In tweevoud.
762. Marktplaats te Leuven / Place du Marché à Louvain [8829].
In tweevoud.
763. Een operator loopt door een straat / Opérateur marchant dans une rue
[8830].
In tweevoud.
764. Schuiloord voor kinderen in De Panne / Abri pour enfants à La Panne
[8831].
In tweevoud.
765. Barak van het Amerikaanse Rode Kruis te Leisele / Baraque de la
Croix-Rouge américaine à Leysele [8832].
766. Kinderen meegenomen naar een schuilplaats in de Panne / Enfants
emmenés dans un abri à La Panne [8833].
767. Vernielde bibliotheek van Leuven / Bibliothèque de Louvain détruite
[8834].
768. Barak van het Amerikaanse Rode Kruis te Leisele / Baraque de la
Croix-Rouge américaine à Leysele [8835].
In tweevoud.

769. Crèche van Mevrouw Rolin in De Panne / Crèche de Madame Rolin à La Panne [8836].
In tweevoud.
770. Barak van het Amerikaanse Rode Kruis te Adinkerke / Baraque de la Croix-Rouge américaine à Adinkerque [8837].
In tweevoud.
771. Barak van het Amerikaanse Rode Kruis te Adinkerke / Baraque de la Croix-Rouge américaine à Adinkerque [8838].
In tweevoud.
772. Buitenzicht van het hospitaal L'Océan in de Panne / Vue extérieure de l'Hôpital de L'Océan à La Panne [8839].
In tweevoud.
773. Barak van het Amerikaanse Rode Kruis te Leisele / Baraque de la Croix-Rouge américaine à Leysele [8840].
In tweevoud.
774. Intrede van Belgische troepen in een dorp / Entrée des troupes belges dans un village [8845].
In tweevoud.
775. Belgische troepen marcheren op een baan bij de Bevrijding / Troupes belges marchant sur une route à la Libération [8846].
776. Belgische troepen doorkruisen een dorp bij de Bevrijding / Troupes belges traversant un village à la Libération [8847].
777. Menigte in een straat te Antwerpen / Foules dans une rue d'Anvers [8848].
In tweevoud.
778. Schouwing van de Belgische troepen / Passage en revue de troupes belges [8849].
In tweevoud.
779. Operator in een straat te Antwerpen / Opérateur dans une rue d'Anvers [8850].
In tweevoud.
780. Major Lee maakt zijn intrede in een dorp / Major Lee faisant son entrée dans un village [8851].
781. Zicht op Waregem / Vue de Waregem [--].
- 782-784. Foto's van middelgroot formaat. 1918-1919. 3 stukken
782. Gefotografeerde kinderen te Vinkem / Enfants photographiés à Vinckem [8880].
In tweevoud.
783. Uitzicht, wellicht op de haven van Oostende / Vue probablement du port d'Ostende [8881].
784. Gefotografeerde kinderen te Vinkem / Enfants photographiés à Vinckem [8906].
In tweevoud.
- 785-812. Foto's van klein formaat. 1918-1919. 28 stukken
785. Graf van Edith Cavell aan de Nationale Schietbaan / Tombe d'Edith Cavell au Tir national [8880bis].
In tweevoud.

786. Koninklijke familie voor het Paleis der Natie / Famille royale devant le Palais de la Nation [8881].
787. Zicht op de Grote Markt van Leuven / Vue de la Grand-place de Louvain [8882].
In tweevoud.
788. Zicht op de heuvel van de Leeuw van Waterloo, met operatoren aan het werk / Vue de la Butte du Lion de Waterloo avec des opérateurs au travail [8883].
In tweevoud.
789. Vernielde brug te Brugge / Pont détruit à Bruges [8884].
790. Vetrek van Majoor Lee uit Brugge / Major Lee quittant Bruges [8885].
In tweevoud.
791. Graf van Edith Cavell aan de Nationale Schietbaan / Tombe d'Edith Cavell au Tir national [8886].
In tweevoud.
792. Intrede van de koninklijke familie te Brussel / Famille royale faisant son entrée à Bruxelles [8887].
In tweevoud.
793. Koninklijke familie voor het Paleis der Natie / Famille royale devant le Palais de la Nation [8888].
Foto identiek aan nr. 786.
794. Belgische troepen steken een veld over / Troupes belges traversant un champ [8889].
In tweevoud.
795. Menigte in de Koningsstraat bij de intrede van de koninklijke familie te Brussel / Foule Rue Royale lors de l'entrée de la famille royale à Bruxelles [8890].
In tweevoud.
796. Koninklijke familie voor het Paleis der Natie / Famille royale devant le Palais de la Nation [8891].
In tweevoud.
797. Optocht van Belgische troepen bij de intrede van de koninklijke familie te Brussel / Défilé de troupes belges lors de l'entrée de la famille royale à Bruxelles [8892].
In tweevoud.
798. Koninklijke familie voor het Paleis der Natie / Famille royale devant le Palais de la Nation [8893].
In tweevoud.
799. Uitzicht op Mechelen / Vue de Malines [8894].
In tweevoud.
800. Graf van Edith Cavell aan de Natrionale Schietbaan / Tombe d'Edith Cavell au Tir national [8895].
In tweevoud.
801. Graven aan de Nationale Schietbaan / Tombes au Tir national [8896].
In tweevoud.
802. Graven aan de Nationale Schietbaan / Tombes au Tir national [8897].
803. Vooruitgeschoven hulppost te Waregem / Poste de secours avancé à Waregem [8898].
In tweevoud.

804. Graf van Edith Cavell aan de Nationale Schietbaan / Tombe d'Edith Cavell au Tir national [8899].
In tweevoud.
805. Koninklijke familie voor het Paleis der Natie / Famille royale devant le Palais de la Nation [8900].
In tweevoud.
806. Autoriteiten voor het Paleis der Natie / Officiels devant le Palais de Nation [8901].
807. Bezoek van Pershing aan Brussel / Visite de Pershing à Bruxelles [8902].
In tweevoud.
808. Vitrine van een winkel / Vitrine d'un magasin [8903].
In tweevoud.
809. Belgische troepen steken een veld over / Troupes belges traversant un champ [8904].
In tweevoud.
810. Belgische troepen in een straat / Troupes belges dans une rue [8905].
811. Graf van Edith Cavell aan de Nationale Schietbaan / Tombe d'Edith Cavell au Tir national [8907].
In tweevoud.
812. Vernielde bibliotheek van Leuven / Bibliothèque de Louvain en ruine [8908].
In tweevoud.
- 813-816. Foto's van diverse plaatsen.
[1914-1918]. 27 stukken
813. Zichten op Gent. 7 stukken
814. Bureau te Spa, waarin Willem II troonsafstand deed. 1 stuk
815. Uitzichten op ruïnes en op het front. 17 stukken
816. Zichten op een niet nader geïdentificeerd kasteel. 2 stukken
- 817-825/13. Foto's voorzien als illustratie bij het boek van Van Schaick.
[1914-1919]. 22 stukken
Niet alle foto's werden gepubliceerd.
- 817-825/5. Ongenummerde fotos's.
[1914-1919]. 14 stukken
817. Een Duits entrepot te Brugge.
Foto identiek aan nr. 751.
818. De koning, de koningin en de erfprins met de verantwoordelijken van het Amerikaanse Rode Kruis te Washington, 29 oktober 1919.
819. De koningin aan de zetel van het Amerikaanse Rode Kruis te Washington, 29 oktober 1919.
820. Een Belgische munitieboekmaker aan het werk in Le Havre.
821. Kinderen in de crèche te Gravelle.
822. Major Lee bij een bezoek aan een kantine voor Belgische soldaten.
In tweevoud.
823. Soldaat Léon Adam in zijn hospitaalbed.
824. Duitsers krijgsgevangen gemaakt door het Belgisch leger in september 1918.
825. Portret van dokter Depage.
- 825/1. Emile Vandervelde eet soep aan het front.

- 825/2. Belgisch soldaat Rémy Vincent, chauffeur van het Amerikaanse Rode Kruis, voor het hospitaal 'L'Océan' in De Panne.
- 825/3. De koning, de koningin en prins Léopold verlaten het paleis van de gouverneur te Brugge in november 1918.
- 825/4. Een Belg gekleed in een mantel geschonken door het Amerikaanse Rode Kruis.
- 825/5. Verzorging van gewonde kinderen in la Chartreuse de Neuville.
- 825/6-/13. Genummerde foto's.
[1914-1919] 8 stukken
- 825/6. Koning Albert in uniform [P38].
- 825/7. Foto van officieren van het Belgisch GQG (Ruquoy, Detail et Maglinse) aangeboden aan Van Schaick, 22 februari 1918 [P111].
- 825/8. Kinderen verzorgd door Mevr. Rolin in De Panne [P112].
- 825/9. De koning bezoekt de School van de Koningin te Wulveringem [P124].
- 825/10. De koningin bezoekt de School van de Koningin te Wulveringem [P135].
- 825/11. De eerste twee bevrijdde Belgen in november 1918 [P199].
- 825/12. Jonge Belgische kantwerksters [P221].
- 825/13. Kardinaal Mercier te Mechelen [P232].

C. POSTKAARTEN

- 826-832. Belgische schoolkolonies.
[1914-1918]. 12 stukken
826. Campeaux. 1 stuk
827. Cayeux-sur-Mer. 1 stuk
828. Grandes Dalles. 6 stukken
829. Ouville-l'Abbaye. 1 stuk
830. Saint-Paër. 1 stuk
831. Saint-Valéry-en-Caux. 1 stuk
832. Varengeville. 1 stuk
- 833-834. Vernielingen aan het front.
[1914-1918]. 8 stukken
833. Frankrijk. 2 stukken
834. Ieper. 6 stukken
- 835-836. Bijstandswerken.
[1914-1918]. 2 stukken
835. Kring van de Belgische Soldaat (Cercle du Soldat Belge) te Calais (Rue des Moulins).
In vier exemplaren.
836. Niet nader geïdentificeerd Werk voor gezinsmoeders.
- 837-839. Vooraanstaande figuren.
[1914-1918]. 3 stukken
837. Georges Demeester op 6-jarige leeftijd.
838. Ernest Solvay en diens echtgenote.

839. Wilhelm II, de kroonprins en Duitse hoogwaardigheidsbekleders tijdens een optocht.
In drie exemplaren.
- 840-844. Foto's genomen te Spa in november 1918. 12 stukken
Deze foto's in het formaat van een postkaart werden genomen door Maison Albert Nizet te Spa.
840. Duitse, Oostenrijkse en Turkse hoogwaardigheidsbekleders. 5 stukken
Elk van deze postkaarten is in drie, vier of vijf exemplaren bewaard.
841. Duitse troepen op de terugtocht. 4 stukken
Elk van deze postkaarten is in twee, drie of vier exemplaren bewaard.
842. Huis van Auguste Peltzer ingenomen door de kroonprins. 1 stuk
843. Leden van de Intergeallieerde Commissie te Spa. 1 stuk
In drie exemplaren.
844. Leden van de Amerikaanse zending te Spa. 1 stuk
- 845-847. Belgische troepen. 11 stukken
[1914-1918].
845. Verzameling van soldaten op een plaats in een niet nader geïdentificeerde kuststad. 2 stukken
846. Intrede van de Belgische troepen te Brugge. 4 stukken
847. Intrede van de Belgische troepen en de koninklijke familie te Brussel in 1918. 5 stukken
848. Optocht voor het Witte Huis te Washington. 1 stuk
1913.
- D. TEKENING**
849. Portret van een soldaat van het 41ste regiment door G.E. Pelleu (?). 1 stuk
April 1916.
- E. STUKKEN VAN DIVERSE AARD**
850. Affiche van een openbare veiling van materiaal afkomstig uit 'L'Océan', De Panne. 1 stuk
28 december 1920.
851. Visitekaartje van Brand Whitlock. 1 stuk
[1914-1920].
- V. OBJECTEN**
852. Armband van het Rode Kruis, nr. 90139. 1 stuk
[1914-1918].
853. Armband van de "Santé à l'Enfance", Den Haag. 1 stuk
[1914-1918]
854. Asbak ten voordele van Dubbeltje Belge. 1 stuk
1916.
855. Badge met het Rode Kruisinsigne. 1 stuk
[1914-1918].

856. Luciferbundel ten voordele van het Franse Rode Kruis.
[1914-1918]. 1 stuk
857. Medaillon ter herdenking van de activiteiten van het Belgische Rode Kruis.
[1919?]. 1 stuk
858. Medaillon ter ere van Jean De Mot, gesneuveld te Passendale.
1918. 1 stuk
859. Medaillon met de afbeelding van generaal G. Moulaert.
[1914-1918]. 1 stuk
860. Medaillon ter ere van Marie Depage en Edith Cavell.
1915. 1 stuk
In drie exemplaren.
861. Medaillon d'hommage de la France à Luik.
1919. 1 stuk
862. Medaillon met de afbeelding van Paul Derache.
1929. 1 stuk
863. Medaillon ter ere van Pierre Depage.
[1918-1920]. 1 stuk
864. Plaatje met de afbeelding van koning Albert als soldaat.
[1914-1920]. 1 stuk
865. Medaillon met de afbeelding van Albert en Elisabeth.
1916. 1 stuk
866. Medaillon met de afbeelding van "Le Roi Chevalier".
[1914-1920]. 1 stuk
Een sabel aan de keerzijde.
867. Medaillon met de afbeelding van "La Reine de l'Yser".
[1914-1920]. 1 stuk
Een kruis aan de keerzijde.
868. Medaillons met afbeeldingen van Leopold Mélis.
[1914-1920]. 2 stukken
De ene is verguld, de andere verzilverd.
869. Medaillon ter herdenking van het huwelijk van prins Léopold en prinses Astrid.
1926. 1 stuk
870. Erkentelijkheidsmedaillon van het Belgische Rode Kruis voor de hulp geboden bij
de overstromingen van 1925-1926. 1 stuk
[1926].
871. Metalen luciferdoos-houder ten voordele van het Kind van den Soldaat en de
Krijgsgevangenen in Duitsland, 1914-1915. 1 stuk
872. Omhulsel van de patisserie Thijs te Antwerpen.
[1914-1915]. 1 stuk
873. Omhulsel van patisserie, gegeven door Elisabeth aan de frontsoldaten ter ere van
Pasen, 1917. 1 stuk

874. Rol medisch verband.
[1914-1918]. 1 stuk
875. Verbandpakket van een adjudant (Van Muren?).
[1914-1918]. 1 stuk
876. Metalen uitstalplaatjes voor medaillons.
[1914-1930]. 11 stukken

VI. FILM

- “Croix Rouge de Belgique: Ambulance de l’Océan”, propagandafilm van het Amerikaanse Rode Kruis betreffende de werking van “L’Océan”, De Panne en Vinkem.
1917.
Deze film werd door Rode Kruis-Vlaanderen in bewaring gegeven aan het Koninklijk Belgisch Filmarchief (Cinamatek).

ISBN 978-94-9274-820-1

Illustratie op de omslag: Het Belgisch hospitaal van Beveren-aan-de-IJzer
(ARA, Rode Kruis 14-18, nr. 721).